

Nyílt Lapok 2007/2
Az Echo Innovációs Műhely munkatanulmány sorozata

Az ifjúsági szolgáltatások tipológiája és működési jellemzőik Magyarországon

**Domokos Tamás, Mahler Balázs,
Ruff Tamás, Szanyi Ágnes**

© Copyright Echo Nonprofit Network, 2007

A „Nyílt Lapok” az Echo Innovációs Műhely közhasznú egyesület műhelytanulmány sorozata. Elsődleges célja, hogy közreadja azokat az elméleti és gyakorlati eredményeket, tanulmányokat, melyek az Echo Nonprofit Network projektjei során készültek és úgy gondoljuk, hogy más civil szervezetek számára is hasznosíthatók.

A műhelytanulmányok nem tudományos közlemények, eredetileg nem publikációs szándékkal készültek, hanem valamilyen kutatási vagy fejlesztési program szakértői háttéranyagként, módszertani segédleteként vagy alapozó tanulmányaként. Éppen ezért a műhelytanulmányok kéziratnak minősülnek, hivatkozni ennek figyelembevételével csak a feltüntetett szerzők, annak hiányában a tanulmányt jegyző szervezet engedélyével lehet.

A tanulmányokkal, jelentésekkel kapcsolatos megjegyzéseket, hozzászólásokat és kritikákat a szerzők és az Echo Nonprofit Network szívesen fogadja.

Ha kapcsolatba szeretne kerülni nonprofit műhelyünkkel, vagy ha tanulmánnyal kapcsolatban további információra van szüksége, kérjük írjon az info@echosurvey.hu címre vagy keressen bennünket a www.echonetnetwork.hu honlapon található kontaktok valamelyikén.

A szerzők és az Echo Nonprofit Network a műhelytanulmány másodlagos közlésével, sokszorosításával, más tanulmányok részeként való felhasználásával kapcsolatos szerzői jogokat fenntartja magának.

**AZ IFJÚSÁGI SZOLGÁLTATÁSOK FEJLESZTÉSÉRE VONATKOZÓ
FENNTARTHATÓSÁGI ELEMZÉS
1. RÉSZ**

**Az ifjúsági szolgáltatások tipológiája és működési
jellemzőik**

2007. január 31.

Domokos Tamás
Mahler Balázs
Ruff Tamás
Szanyi Ágnes

Bevezető

Kutatási projektünk célja az ifjúsági szolgáltatások fenntarthatóságára és fejlesztésére vonatkozó analízis készítése Magyarországon különös tekintettel az előttünk álló 2007-2013 közötti időszak várható ifjúsági forrásfelvételére. Ahhoz, hogy a program sikeres legyen és szervesen illeszkedhessen más, már elindult ifjúsági stratégiai tervezési-fejlesztési munkához, illetve hogy számos későbbi kérdés feltételét elkerüljük a projekten belül, igényli, hogy rögtön az elején néhány alapkérdést megválasszunk illetve, hogy az elméleti alapokat rögzítsük. Szükség van erre azért is, mert az ifjúsági szolgáltatások amorf halmazát, ha fenntarthatósági szempontból elemzés alá akarjuk venni, akkor tipizálnunk is kell azokat, s ezt sem tehetjük tudományos alapok nélkül. Bár nagy a kísértés, hogy kerüljük el az eddig sem megválaszolt kérdéseket és azokat a válaszokat, amelyekben a fiatalokkal foglalkozó szakma nem jutott konszenzusra az elmúlt 15 évben, ez nem lenne célravezető. Ilyen alapkérdésnek számít pl. hogy mi az állami ifjúságpolitika (ha létezik egyáltalán nem-ágazati, hanem korosztályi szakpolitika), az állam fiatalokkal való foglalkozásának a célja, módja, funkciója illetve milyen korosztály-specifikus felelőssége van a felnövekvő nemzedékekkel kapcsolatban az államnak vagy hogy mit is értünk az ifjúsági szolgáltatások alatt.

Egy ország társadalmi-gazdasági fenntarthatóságának és a társadalom jövőjének szempontjából a generációs sajátosságokon belül a fiatalok szerepét nem kell hangsúlyozni. Felismerte ezt minden eddigi állami politika az elmúlt évtizedekben is, ám korántsem azonos volt a fő motivációs bázis az ifjúsággal való foglalkozásra.

1. Az állami szerepvállalás az ifjúsági szolgáltatásokban

Köztudomású, hogy a gyermekekről, a fiatalokról való állami gondoskodásnak (ifjúsági szolgáltatásnak?) nagy hagyománya van Magyarországon. Ha tágan értelmezzük az állami törődést, akkor már e folyamat elemét képezi a közoktatási rendszer dualizmus-korában lendületet vett fejlődése, az állami ösztönzésű ifjúsági egyesületek megjelenése¹ vagy a szociálpolitika első intézkedései is. Ha szűken értelmezzük az ifjúságról való gondoskodás fogalmát, akkor a századforduló gyermekvédelmi intézkedéseit² tekinthetjük kiindulási pontnak, ekkor vállalta fel az állam az elhagyott gyermekek gondozását, ekkor indult fejlődésnek a gyermekmenhelyek rendszere³.

A Horthy-korszakban - a családot és a keresztény-konzervatív értékrendet középpontba állító ideológiának megfelelően - intenzívebbek lettek az állami gondoskodás korábbi formái, majd a II. világháború után jelentősen megváltozott az ifjúsági gondoskodás, az ötvenes években az ifjúságpolitika legfőbb céljává az ideológiai nevelés vált. Ennek (is) köszönhető, hogy a korábbi nevelőszülői hálózat szerepét teljesen átvették az állami intézetek. A korábbi ifjúsági önszerveződéseket felszámolták, sor került az Úttörőszövetség és a KISZ, mint az "egyetlen" ifjúsági szervezet megalapítására, mint a szocialista ifjúsági gondoskodás legfőbb intézményeinek létrehozására, és 1971-ben lett ifjúsági törvény is⁴, melynek a legkártékonyabb, napjainkig tartó hatása talán az, hogy a társadalom jelentős része köztük a fiatalokkal való foglalkozó szakemberek sem kivételek – a mai napig sürgetnek egyfajta „modernizált” új ifjúsági törvényt, mint a bármi értelme is lenne, hogy az államhatalom törvényben rögzítse mit is gondol a fiatalokról. Erről a stratégiák, az állami és a helyi közösségi szolgáltatások megszervezésének módja szól.

A pártállami rendszer összeomlásával mindenféle korábbi ifjúságpolitikai gondolkodásmód elavulttá vált, az ifjúságpolitika jelentését, összetevőit, színtereit, intézmény és eszközrendszerét alapjaiban kellett (volna) újragondolni. Az minden esetre érezhetővé vált a rendszerváltás után, hogy az állam igyekezett kevésbé kontrollálni a fiatalokat és az ideológiai nevelés is radikálisan csökkent a pluralista társadalmi közegben, de ezzel egyidőben a rosszul értelmezett paternalista szerepvállalás nem tűnt el, sőt erősödött is miután szakmai anyagok tucatjai számoltak be arról, hogy az ifjúság lett/lesz a rendszerváltás nagy vesztese. Ami 15 év távlatából már erősen vitatható is ráadásul.

¹ Wlassics Gyula kultuszminiszter állami népiskolai gondnokságok részére 1901-ben kiadott utasításában az iskolák mellett létrehozandó hazafias, valláserkölcsös és a magyar nyelv ápolása céljából működő ifjúsági egyesületek megalakítását kezdeményezte.

² 1901.évi VIII. és XXI. törvénycikkeket

³ 1908-ban már több mint 50.000 gyermekről gondoskodott az állam menhelyi rendszerben, s az egyre bővülő gyermekvédelmi munka koordinálására Országos Gyermekvédelmi Központot is létesítettek 1912-ben.

⁴ 1971.évi IV.törvény

1.1 Ifjúsági szolgáltatások finanszírozása a rendszerváltás előtt

A szocialista társadalmi berendezkedés ifjúságpolitikája gyakorlatilag kisajátította magának az ifjúságot, s ennek előszeretettel hangot is adott, úgy fogalmaztak, hogy "minden ifjúságpolitika". E cél megvalósítást tűzték zászlajukra az állami ifjúságpolitika leghatékonyabb intézményei, a "szupercentralizált" ifjúsági szervezetek (pl. KISZ, Úttörőszövetség). Emellett az állami ifjúságpolitika megvalósítását segítették elő a kormány által létrehozott különféle elnevezésű hivatalok, és inkább politikai mint közigazgatási posztok. Az állami ifjúságpolitikai irányítás gyakorlatilag a KISZ KB keretein belül zajlott, s ennek megfelelően az ifjúságpolitikai feladatok megvalósítására rendelt források felett is ők diszponáltak. A Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) vagyona a szervezet több évtizedes működése során óriásira duzzadt, vállalatokat (Ezermester Úttörő és Ifjúsági Kereskedelmi Vállalat, Express Utazási Iroda), alapított, ifjúsági tábortokat kezelt (1988-ban 65 tábor és egyéb ingatlan volt a tulajdonában). A KISZ vagyon nagyságát a rendszerváltás után képtelenség volt felbecsülni, az viszont tény, hogy a 80-as években az éves költségvetési támogatása is elérte a milliárdot⁵.

Az állami ifjúságpolitikai feladatok ellátásának pénzügyi segítésére, az ifjúsági célú költségvetési források és egyéb pénzeszközök ösztönző kiegészítésére szolgáló, elkülönített állami pénzalap a Központi Ifjúsági Alap⁶ is rendelkezésre állt, legalább is a rendszer utolsó éveiben. A Németh-kormány időszaka alatt a KISZ jogutód szervezete a Demisz (Demokratikus Ifjúsági Szövetség) a kiváló utódszervezetek és az újonnan létrejötték (egyesületek, alapítványok) "kistafrungolása" után a megmaradt vagyont 1989 decemberében felajánlotta az államnak. Ez a vagyon (kb. 60 ingatlan) képezte a Nemzeti Gyermekek- és Ifjúsági Alapítvány (NGYIA)⁷ alapítói vagyonát. Ez finanszírozási forma az ifjúsági szolgáltatásokra igazából a mai napig elérhető. Kutatási adataink alapján a ma is létező ifjúsági szolgáltatások egytizede ebben az időszakban, 1990 előtt indult (itt elég csak utalnunk az ifjúsági információs és tanácsadó irodák hálózatára, mely ma is működik, a megszűnt alkotó ifjúság egyesülésre, az átalakult diákkedvezmények rendszerére, vagy az ifjúsági turizmust elősegítő kártyák és szolgáltatások rendszerére).

1.2 Ifjúsági szolgáltatások megjelenése az állami feladatok között (1990-1998)

A korábbi ifjúságpolitikai "stratégia" már a 80-as évek ifjúsági gondjait sem tudta orvosolni, nemhogy a rendszerváltással feltörő problémahalmazokat. A 90-es évek ifjúsági problémáinak kezelése teljesen új koncepciót, új ifjúságpolitikai intézményrendszert kívánt volna. A feltételes mód használata azért helyénvaló, mert a rendszerváltás utáni első szabad parlamenti választásokon győztes politikai erő nem

⁵ A KISZ 1988-as költségvetési támogatása 1,217 milliárd forint, s 1989-ben csak a KISZ KB székház eladásáért 780 millió forintot kaptak. A többi ifjúsági célú létesítmény értékét 10 milliárd forintra becsülték a szakértők a rendszerváltás utáni ÁSZ vizsgálat során (forrás ÁSZ jelentés).

⁶ A Központi Ifjúsági Alapot a 73/1988 (X.18) MT.rendelet hozta létre.

⁷ A Nemzeti Gyermekek- és Ifjúsági Alapítványt az 81/1990. (IV. 27.) MT rendelet hozta létre.

nagyon tudott mit kezdeni ezekkel a problémákkal. A közvetlen kormányzati ifjúságpolitikai feladatok megoldására megmaradt a Központi Ifjúság Alap⁸.

Az 1990 őszén lezajlott diákdemonstrációk hatására a Kormány az ifjúság élethelyzetével, létbiztonságával, képzésével, foglalkoztatásával és társadalmi beilleszkedésével kapcsolatos koncepcionális kérdések kialakítására és véleményezésére, ifjúsági célprogramok előkészítésére, az e körbe tartozó kormányzati intézkedések végrehajtásának összehangolására Ifjúságpolitikai Kabinetet létesített⁹. E kabinet elnevezése és némileg feladata 1993-ban megváltozott. A fiatalok és szervezeteik igényei, érdekei - a párbeszéd fórumainak hiányában - nem tudtak megnyilatkozni kormányzati szinten ez az állam plurális ifjúsági szolgáltatási rendszerének kiépülését lassította, s inkább csak konzervált egy korábban örökölt állapotot az ifjúsági szolgáltatások területén. Egy 1995-ös állami számvevőszéki (ÁSZ) jelentésből kiderül, hogy az NGYIA 1992-1994 között jelentős vagyronvesztést szenvedett el, működését több százmillió forintos meg nem térülő hitelkihelyezések, pénzügyi szabálytalanságok jellemezték.

A már újra megjelent alternatív ifjúsági szervezetek munkájának állami támogatására 1990-től sor kerülhetett a társadalmi szervezetek parlamenti támogatása útján is¹⁰. (1993-95 között politikai ifjúsági szervezetek nem juthattak ilyen módon támogatáshoz.)

A Horn Gyula vezette szocialista-liberális kormány idején az állami ifjúsági szolgáltatások szervezése alapvetően két centrumúvá vált. Az egyik centrum a SZDSZ vezette Művelődési és Közoktatási Minisztériumban, a másik a szocialista miniszterelnök fennhatósága alatt volt. Emellett a kormány létrehozott egy - sokat bírált - fórumot az ifjúsági érdekegyeztetésre is, mely ismételten bebizonyította, hogy az ifjúsági igények kormányzati megjelenítésére tökéletesen alkalmatlan.

Ismét megszületett egy ifjúsági ügyekkel foglalkozó tárcaközi bizottság felállításának a gondolata, mely 1994 decemberében - a kisebbik koalíciós partner tiltakozása ellenére - Gyermek és Ifjúsági Koordinációs Tanács (GYIKT) néven létrejött¹¹. A tanács feladatát tekintve gyakorlatilag megegyezik az előző kormány ifjúságpolitikai kabinetjével. A különbség abban van, hogy a Horn kormány kabinetje kihangsúlyozza a gyermek és ifjúsági korosztályok érdekeinek érvényesülését, valamint a tudományos igényű ifjúsági helyzetkép fontosságát. Ez igen fontos lépés volt ahhoz, hogy az ifjúsági szolgáltatások a célcsoport valódi igényéhez történő igazodása elindulhasson, ugyanakkor az állami ifjúsági szolgáltatások rendszerére a gyakorlatban ez mégsem volt érdemben hatással, mert a

⁸ Az 1993.évi XXV. törvény jelentősen átalakította

⁹ 1044/1990. (X.26.) Korm. határozat

¹⁰ 71/1990. (IX.25.) OGY határozat, 18/1991. (III.27.) OGY határozat, 44/1992. (VI.29.) OGY határozat,

58/1993. (VII.9.) OGY határozat, 31/1994. (IV.13.) OGY határozat, a társadalmi szervezetek költségvetési támogatásáról

¹¹ 1109/1994. (XII.2.) Korm. határozat

koalíciós partner félelme miatt - miszerint az MSZP ki akarja sajátítani az ifjúságpolitikát - a Tanácsot létrehozó rendelet leszögezi hogy, a Tanács munkája nem érinti a miniszterek és az országos hatáskörű szervek vezetői jogszabályokban megállapított feladat- és hatáskörét.

Az 1995 januárjában több mint száz gyermek- és ifjúsági, illetve e korosztályokat támogató szervezet képviselőivel létrejött megállapodás alapján megszületett a Gyermek és Ifjúsági Érdekegyeztető Tanács (GYIÉT).

Az állami ifjúsági szolgáltatások pénzügyi háttérének rendezése érdekében a parlament elfogadott egy törvényt a Gyermek- és Ifjúsági Alapprogram (GYIA) létrehozásáról, valamint a Nemzeti Gyermek- és Ifjúsági Alapítvány közalapítvánnyá (NGYIK) történő átalakításáról¹². Ezzel egyidőben a törvény megszüntette a Központi Ifjúsági Alapot. Ettől kezdve a GYIA lett a kormányzati ifjúsági ügy és az ifjúsági szolgáltatások támogatásának "pénzeszsákja".

Az ifjúsági szolgáltatásokkal kapcsolatosan a GYIA fontos előrelépés volt, ez volt gyakorlatilag az első olyan kezdeményezés, amely a plurális ifjúsági szolgáltatások kiépüléséhez illetve annak finanszírozásához érdemben tudott hozzájárulni. A GYIA célkitűzései közé tartozott a gyermekek és a fiatalok egészséges testi, lelki és szellemi fejlődését segítő programok támogatása, a demokrácia tanulását és gyakorlását segítő programok támogatása, az országos gyermek- és ifjúsági szervezetek, valamint a gyermek- és ifjúsági korosztályok érdekében szerepet vállaló szervezetek működése és tevékenysége segítése, a települési, megyei és fővárosi önkormányzatok jogszabályban meghatározott gyermek- és ifjúságügyi feladatai támogatása, a gyermekek és a fiatalok helyzetéről és jogairól szóló tudományos kutatás és információszolgáltatás, ismeretterjesztés segítése, valamint az ifjúsági munkanélküliség megelőzését és kezelését segítő programok támogatása. Rendkívül fontos volt, hogy a GYIA pénzeinek legalább 80 százalékát pályázati úton kellett felhasználni, ami lehetővé tette hogy alternatív ifjúsági szolgáltatások induljanak el. A kutatási eredményeket nézve számos ma is működő ifjúsági szolgáltatást, különösen a szociális gazdaság szolgáltatói körét tekintve ennek köszönheti elindulását.

Az átalakított állami ifjúsági alapítvány a Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Közalapítvány (NGYIK) az 1990 óta működő Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Alapítvány jogutódja. A Közalapítvány feladatai végrehajtására a kormány létrehozta szakmai szervezeti egységét a Gyermek és Ifjúsági Szolgáltatások Igazgatóságát, ami már nevében is megjelenítette a készülő szemléletváltást, a fiatalokat nem felügyelni, ellenőrizni, ideológiailag nevelni, hanem nekik (is) szolgáltatni akaró állami szerepfelfogást.

E szervezetek mellett a kormány felállította a Mobilitás Ifjúsági Szolgálatot, melynek feladata akkor az európai integráció elősegítése, az oktatáson kívüli nemzetközi ifjúsági együttműködés támogatása (pl. Youth for Europe Program nemzeti irodája).

---

¹² 1995. évi LXIV. törvény

A kormány - az ifjúsági szervezetekkel való egyeztetés ellenére - rendkívül centralizált ifjúságpolitikai intézményrendszert épített ki, de a szolgáltatásoknak egy újfajta szervezeti formája a „programtervek” jelentek meg (Pályakezdő Fiatalok Elhelyezkedési Programja, Katedra, Táborozás, Ablak, Nemzedék, Párbeszéd). A sok szegmensből álló állami ifjúsági szolgáltatási intézményrendszernek hátránya is volt, átláthatatlanná tette az ifjúságpolitikai célra fordított összeget, és azok útját a korosztályi és ágazati szereplők számára, miközben elvitathatatlán érdeme volt pluralitás.

Az ifjúsági szolgáltatások területén a fontos eredmény volt, hogy kibővült a diákjogokkal a közoktatási törvény, megszületett a gyermekvédelmi törvény¹³ is, valamint módosításra került az önkormányzati törvény. Ez utóbbi különösen fontos volt, mert bekerült az önkormányzati törvény szövegébe, hogy az önkormányzat kötelező feladata a gyermek és ifjúsági feladatokról való gondoskodás¹⁴, s ez jelentős lökést adott az új típusú önkormányzati ifjúsági szolgáltatások megjelenésének, az önkormányzati és civil szervezetek által közösen megvalósított ifjúsági programoknak.

1.3 Decentralizációs folyamatok (2000-)

A legfontosabb változás az új ciklusban, hogy a kormány programja szerint 1999 januárjától létrejött az Ifjúsági és Sportminisztérium (ISM). Az új kormány létrejöttével megszűnt a miniszterekből álló Gyermek és Ifjúsági Koordinációs Tanács, az állami ifjúsági szolgáltatások az Ifjúsági és Sportminisztérium felállításáig kormányülésen születtek meg. Az új minisztérium gyakorolta a Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Közalapítvány alapítói jogát, mely új kuratóriumot kap és a Gyermek és Ifjúsági Alapprogram támogatási rendszerének felügyeletét. Ezen kívül ide került a kábítószerügyi tárcaközi bizottság, amely az előző kormány idején a népjóléti tárcánál volt, s a kábítószerügyeket, csakúgy mint az ifjúsági feladatokat helyettes államtitkár felügyeli. Ez a lépés utólag hasznosnak bizonyult a drogprevenációs ifjúsági szolgáltatások stabilizálása és szakmai koordinációja szempontjából.

Az ifjúsági szolgáltatások finanszírozásában és általában az ifjúsági forrásteremtésben fontos kormányzati pályázatokat 1999 tavaszán már nem a GYIA, hanem az ISM bonyolította le, részben együttműködve a Mobilitás Ifjúsági Szolgálattal. Talán a legfontosabb változás hogy a regionalitás elve alapján hét regionális iroda jött létre (Debrecen, Miskolc, Győr, Kecskemét, Veszprém, Budapest, Szekszárd) melyeknek fő feladatuk, hogy a régióon belül ifjúsági szolgáltatásokat erősítsék. A decentralizált Regionális Ifjúsági Irodák, illetve a mellettük működő Regionális Ifjúsági Tanácsok az

---

¹³ 1997. évi XXXI. törvény, a gyermek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

¹⁴ 1994. évi LXIII. törvény

ifjúsági célú források 70 százalékáról dönthettek¹⁵. A kormány ifjúsági gondolkodásának alapjait a felsőoktatási esélyegyenlőség, a fiatalok lakáshoz jutása, a fiatal családok otthonteremtése, a családtámogatás, a fiatalok kezdeményezéseinek, közösségi és az ifjúsági intézményrendszer támogatása, valamint a határon túli magyar fiatalok kérdése jelentették, és megjelent a szándék az ifjúsági munkás képzés akkreditációjára is. Összességében az állami ifjúsági szolgáltatások hangsúlyosan a fiatalok önálló életkezdésének támogatása irányába mozdultak el.

Ha végigtekintünk az elmúlt évek ifjúsági intézkedéseinek indoklásán, a válasz egyszerű: az állam felelősséget érez a felnövekvő generációk sorsáért, hiszen a ma fiatalsága holnap az országot fogja működtetni, a ma aktívakat fogja eltartani, s egyre öregedő társadalmunkban ez komoly kérdéseket vet fel. Egy egészséges társadalomban a generációk közötti váltások zökkenőmentesek és természetesek. Nálunk a rendszerváltást előidéző gazdasági és politikai válság az utóbbi években oldódott, viszont a társadalmi válság fokozódni látszik. Az eddigi állami, önkormányzati és civil ifjúsági szolgáltatások és ifjúságpolitikai programok ezt a válságot próbálták oldani.

---

¹⁵ Ez 1999-ben kb. 450 millió forint lenne.

2. Elemzési szempontok

2.1 Illeszkedés az NFT II-höz (2007-2013)

A jelenlegi ifjúsági szolgáltatások fenntarthatósága vizsgálatokor fontos koncepcionális elemnek kellene lenni, hogy mennyire igazodnak a készülő ifjúsági stratégiához, illetve az ifjúsági szolgáltatásszervezési koncepció hogyan viszonyul a magasabb szintű tervezési dokumentumokhoz, azok program szintű implementációjához, hiszen ez képes garantálni, hogy az ifjúsági szolgáltatások fenntarthatóságát és a stratégia tervekben megfogalmazott elvárások és szándékok érvényre jutását.

A fiataloknak nyújtott ifjúsági szolgáltatások vizsgálatának kiinduló pontjaként az EU 2007-2013 közötti időszak hazai pénzügyi kereteit és makrotervezési szándékait célszerű kiindulási alapul venni, annál is inkább mert az ÚMFT koncepcionális alapjai természetes módon azonosak az ifjúságpolitikai célkitűzésekkel. Az ÚMFT átfogó célrendszerét tekintve legfőbb célként az jelenik, hogy 2020-ra Magyarország Európa egyik legdinamikusabban fejlődő országa legyen, ahol emelkedik az emberek életszínvonala, és javul életminőségük. Ez önmagában is talán a legfontosabb ifjúsági feladat, el kell érni, hogy a fiatalok, mint a társadalom sajátos életkori helyzetben lévő halmaza a lehető legsikeresebb csoportja legyen a társadalomnak, de mindezt nem elszigetelten, hanem a heterogén társadalmi közegbe szervesen illeszkedve valósuljon meg.

Ehhez pontosan igazodik a terv fő jövőképe, mely olyan társadalomról vizionál, ahol több a munkahely és a fejlődő gazdaság egyre több ember számára kínál lehetőséget arra, hogy munkájából szerzett jövedelméből kényelmesen eltarthassa magát és a családját, ahol magasabbak a jövedelmek és jobbak a munkahelyei körülmények, szociális és pszichés viszonyok, ahol a versenyképes tudású fiatalok teljesítménye gyarapodó jövedelmet biztosít, és célzott, méltányos támogatások nyújtanak segítséget a nehéz helyzetben lévők korosztályi csoportoknak. A fiatalokat különösen érinti az egészségesebb és hosszabb az életet célzó társadalmi jövőkép, melyben a javuló életminőség, tisztább környezet, egészséges életmód és európai színvonalú egészségügyi ellátás mellett az emberek egészségesebben és tovább élnek.

Az ifjúsági szolgáltatások elemzésének egyik szempontrendszerét és a készülő ifjúsági stratégiát is közvetlenül az ÚMFT stratégiai célrendszeréből kell levezetni, mely szerint az átfogó célok megvalósulását 8+1 stratégiai cél teljesülése segíti elő:

1. a gazdaság versenyképességének tartós növekedése
2. a foglalkoztatás bővülése
3. a versenyképes tudás és a műveltség növekedése
4. a népesség egészségi állapotának javulása

5. a társadalmi összetartozás erősödése
6. a fizikai elérhetőség javulása
7. az információs társadalom kiteljesedése
8. természeti erőforrások és környezeti értékek védelme és fenntartható hasznosítása.

+1. kiegyensúlyozott területi fejlődés

Ezek közül az ifjúsági stratégiának az ifjúsági foglalkoztatás bővítése, a versenyképes tudás és műveltség növekedése, a fiatalok egészségi állapotának javulása, a társadalmi összetartozás erősödése és a fiatalok információs társadalom kiteljesedése vonatkozásában van elsődleges feladata, kiegészítve a fiatalok körében is érzékelhető területi hátrányok csökkentésével. Az ifjúsági szolgáltatások elemzésekor ezt a dimenziót külön is vizsgálni kell.

Az UMFT horizontális politikái között nagy hangsúlyt fektet a társadalmi folyamatok fenntarthatóságára, és ezen belül megfogalmazza: „A társadalmi fenntarthatóság kiemelkedően fontos eleme a fiatal generáció testileg, lelkileg egészséges fejlődése és boldogulása. Az ezekhez közvetlenül kapcsolódó területeken – az oktatásban, a kultúrára, egészséges életmódra való nevelésben, a családközei és egyéb, fiatalokat segítő szociális szolgáltatások terén – megtett intézkedéseken túl a gyermekek és az ifjúság szempontjait minden ágazatban szem előtt kell tartani. Csak így lehet megteremteni a kisebb-nagyobb közösségek folyamatos, egészséges megújulásának feltételeit, ami hosszú távon is hozzájárul a társadalmi és gazdasági kohézió erősödéséhez.”¹⁶

Az operatív programok többsége elsősorban ERFA finanszírozású lesz (azaz beruházás jellegű fejlesztések valósíthatók meg általuk), az ifjúsági terület sajátosságukból adódóan inkább tevékenység illetve szolgáltatás típusúak, éppen ezért fontos lesz a kutatás során rámutatni arra, hogy a jelenlegi ifjúsági szolgáltatások szépen beilleszthetők ebbe az elméleti rendszerbe, a kapcsolódási pontok révén a hazai ifjúsági munka is fejleszthető lesz, illetve számára források biztosíthatóak. Az előzetes tervek és szakmai vélemények szerint erre elsősorban a Társadalmi Megújulás Operatív Programján keresztül lesz lehetőség (ami ESZA finanszírozású), az alábbi pontokon keresztül:

- 3.1.3. A fiatalok munkába állásának segítése
- 3.2.2. Átfogó kompetenciafejlesztő felnőttoktatási és képzési programok
- 3.2.4. A pályaeorientációs, pályatanácsadási és pályakövetési szolgáltatások fejlesztése
- 3.2.9. Civil szervezetek kapacitásainak megerősítése, a szolgáltatói szerephez való alkalmazkodásuk segítése
- 3.3.2. A közoktatási és felsőoktatási intézmények művelődési, szociális, egészségnevelési és szabadidős szolgáltató szerepének erősítése, az oktatási és kulturális intézmények együttműködésének erősítése
- 3.3.3. Tanulási lehetőségek bővítése, új tanulási formák elterjesztésének ösztönzése
- 3.3.4. A formális, nem-formális és informális rendszerek összekapcsolása

---

¹⁶ Új Magyarország Fejlesztési Terv 59. old.

- 3.3.5. Az interkulturális nevelés fejlesztése, a nemzetiségi és migráns tanulók és felnőttek beilleszkedésének támogatása
- 3.3.10. A sajátos nevelési igényű tanulók integrációjának támogatása
- 3.3.11. A kiemelkedően tehetséges hallgatók tehetségét támogató és fejlesztő, tehetséggondozó programok elterjesztése
- 3.5.1. Beruházás a jövőnkbe: gyermek és ifjúsági programok
- 3.5.2. A leghátrányosabb helyzetű térségek komplex fejlesztéséhez kapcsolódó foglalkoztatási, képzési, oktatási, szociális, egészségfejlesztési elemek
- 3.5.6. Helyi közösségek erősítése, felkészítés az aktív állampolgárságra
- 3.5.7. A diszkrimináció elleni küzdelem
- 3.5.8. A kulturális tőke fejlesztése a társadalmi kohézió és a kreativitás erősítése érdekében
- 3.5.13. A fogyasztók és ellátottak védelmének megerősítése a civil szolgáltatások és érdekvédelem, ill. a hatósági és jogvédő munka támogatásával
- 3.5.14. A társadalom biztonságérzetének fokozása közösségi bűnmegelőzési programokkal

Ezek a pontok elég tág fogalmazást jelentenek, és ezekből további egyeztetések és munka révén válnak majd konkrét pályázati kiírások, amelyekből források hívhatóak le. A részletes kiírások alapján derül majd ki, hogy az ifjúsági szolgáltatók számára ezek közül mi lesz elérhető és mi nem figyelembe véve, hogy az ifjúsági szolgáltatók többsége gyenge technikai, humán és anyagi forrásokkal rendelkezik.

2.2 Social economy vs. Public economy

Természetesen az ifjúsági stratégiában rögzítettek megvalósítása nem kizárólag állami feladat. Sőt a szociális gazdaság (non-profit szervezetek, önkéntesek, önszervező csoportok, formális és informális közösségek, egyházi és más társadalmi szervezetek) szereplőinek szignifikáns módon kell részt vállalni az ifjúsági szolgáltatások tervezésében, szervezésében éppen úgy mint az ifjúsági stratégia megvalósításában az állami illetve önkormányzati közszolgáltatók mellett. A szolgáltatások elemzése során külön szempontként kell vizsgálni, hogy az adott szolgáltatások fenntarthatósága a szociális gazdaság keretei között vagy pedig a közszolgáltatás keretei között kell/lehet megvalósítani.

Az állami, illetve önkormányzati ifjúsági szolgáltatások funkcionális szempontból éppen úgy meghatározhatók, mint célrendszerük alapján. Az ifjúságpolitika egyik legfontosabb eleme és ennek megfelelően az állami ifjúsági szolgáltatások között kiemelt szereppel kell bírnia az önálló életkezdést segítő szolgáltatások biztosításában. Ennek direkt formája részben a munkaügyi és szociális központokon keresztül valósulhat meg, részben pedig az önkormányzati családtámogatási rendszereken keresztül, de nem szabad elfelejteni az egyéb állami ösztönző intézkedésekről, támogatásokról sem (pl. diákhitel központ, első lakáshoz jutók támogatási rendszere stb.). Az önálló életkezdést segítő szolgáltatások a lakás, munkaügy és az oktatás köré szerveződő szolgáltatások, melyek állami szervezése során külön figyelmet kell fordítani az esélyegyenlőség biztosítására és a

területi hátrányok csökkentésére. Ez utóbbi mindenképp a területi alapú szolgáltatások irányába mutat, vagyis az állami ifjúsági szolgáltatásokat dekoncentrált szervezeti egységeken keresztül kell szervezni.

2.3 A felnőtté válás dimenziója

Nem is olyan régen, csupán néhány nemzedékkel korábban (az ipusztériális társadalmakban) az emberi életciklust három szakaszra lehetett bontani, az előkészületi szakaszt jelentő gyerek és fiatalokra, az aktív kereső időszakára és nyugalmi állapotot jelentő időskorra (Somlai 2002). Az előkészületi szakaszon belül el lehetett különíteni fiatalkort. Ez a felosztás némileg módosult a poszt-indusztériális berendezkedés alatt, megjelent a fiatal és a felnőtt kor közé ékelődött fiatal felnőtt (poszt-adoleszcens) szakasz (Vaskovics 2000).

Jól ismert szociológiai tény a fiatalkor folyamatos kitolódása (Zinnecker 1982, 1992, Gábor 1993, Somlai 2002b) melynek fő oka a biológiai érés akcelerációja és az iskoláskor kiterjedése (kezdetben a középfok, később a felsőfokú oktatás expanziója). A kamaszkor meghosszabbodásának elsődleges okát a nemzetközi szakirodalom abban látja, hogy a kitolódott iskolai tanulási évek miatt tolódik a pályaválasztás és ezért halasztódik a gyermekvállalás (Hurrelmann 1994). Mára a 12-14 évig tartó gyerekkor után egy hasonló időszakú fiatalkor következik¹⁷.

A fiatalkor és a felnőttkor viszonyának meghatározásakor több szerző is meghatározó jellemzőnek írja le az önálló egzisztencia kérdését. Az iparosodott társadalmakban az önálló egzisztencia teljesen egyértelmű feltétele volt ugyanis a felnőtté válásnak, és ez a tanulás lezárása után adott is volt, melyet a különköltözés, házasság, családalapítás meghatározott sorrendje követett (Somlai 2002). Ma a sorrend nem adott és nem egymást feltételezők, nem is kell összekapcsolódnuk. Van példa otthonlakó, ám a szülőknél többet kereső fiatalokra és otthonról elköltözött, de tartós anyagi függőségben élő gyermekes fiatal párokra egyaránt. (Tóth 2002). Joggal merül fel a kérdés, hogy mikor tekintjük megvalósultnak a felnőtté válást? Hol húzódik meg az ifjúsági korszak határa. „Azok a személyek nevezhetők felnőttnek, akik elérték a nagykorúságot, saját lakásukban, önálló háztartást vezetnek, anyagilag függetlenek, szülői beleszólás nélkül hozzák meg az életútjuk szempontjából fontos döntéseiket és saját magukat képesek felnőttként elfogadni. Ha mindezen kritériumok teljesülnek, akkor feltételezhető, hogy az adott személy megfelel a felnőtti státusz követelményeinek.” (Vaskovics 2000).

A szülőktől való leválás folyamatával illetve annak dimenzióival lehet talán legjobban meghatározni a gyermek és a fiatalok és a felnőttek közötti különbségeket. Azon személyeknél, akiknél a szülőkről való leválás folyamata semmilyen dimenzióban nem indult meg gyermeki státuszról beszélhetünk. 12-13 éves korban az önálló döntést eredményező leválási folyamattal megkezdődik az

¹⁷ A posztadoleszcens korban lévő fiatalok sajátos kényelmi helyzetben is lehetnek, mert egyszerre élvezik a felnőtt pénzkeresés és a felnőtt szabadidő felhasználás előnyeit és a gyermeki státusz családon belüli védeltségét.

ifjúkor, 14 éves korban megkezdődik a jogi értelemben vett leválás is. Majd a leválási folyamat újabb dimenziókban indul meg (pl. közös fedél alól történő leválás, anyagi - pénzügyi leválás). Ha minden dimenzióban (jogi, szubjektív, pénzügyi, önálló döntés, lakhatás) megtörtént a leválás felnőttekről beszélhetünk. A definíciós problémát fokozza, hogy a leválás folyamat jellege nem minden esetben válik teljessé (részleges leválás) és időben késleltetett módon is bekövetkezhet, valamint bizonyos szociális körülmények között bekövetkezhet egyfajta sajátos reverzibilis leválás is.

Az ifjúságról való gondolkodás alakulásának története az ifjúság modern fogalmának kialakulásával kezdődött. Az ifjúság modernizált fogalma pedig az ipari társadalom fejlődésével született, amikor a fiatalkor drámaian meghosszabbodott, a korai munkába állást tanulás, szabadidős tevékenységek, szabadság, felelősség nélkülség váltotta fel. "Az ifjúkornak mint várakozási időszaknak a felfogása rányomta a bélyegét a mai gondolkodásunkra is. A felnőtt társadalom igen nehezen képes a fiatalokra, mint felelősségteljes, azaz a társadalomban felelősséget, kötelezettséget vállalni tudó emberekre tekinteni."¹⁸

Az ifjúsági „szolgáltatások” konkrét tárgya a történelem során változott, a fiatalok társadalmi, gazdasági helyzetének, a politikai viszonyrendszerben elfoglalt helyüknek megfelelően. A rendszerváltással a magyar fiatalok legégetőbb problémájának - s ezzel az ifjúságpolitika fő témakörének - az esélyegyenlőség kérdését, az ifjúsági munkanélkülség problémáját, az önálló egzisztencia teremtéséhez elengedhetetlen első lakás megszerzését, valamint az egészségkárosító és deviáns magatartásformák háttérbe szorítását határozták meg.

Ifjúsági szolgáltatások elemzési dimenziói között kutatásunk során azokat a folyamatosan vagy időszakosan elérhető szolgáltatásokat külön is megjelenítjük melyek a gyermeki státusból a felnőttkorba való átmenetet, a leválást segítik elő meghatározott dimenziókban úgymint:

- Jogi értelemben vett leválás
- Anyagi függetlenedés
- Konstruktív életvezetés kialakulása
- Közös fedél alól történő leválás és mobilitás
- Önálló identitástudat kialakítása (szubjektum leválása)

A fentiek alapján a jelenleg elérhető ifjúsági szolgáltatások sajátos csoportokba rendezhetők, tanulmányozásuk, értékelésük, hatékonyságuk vizsgálatához ez adhat alternatív vonatkoztatási keretet.

Ifjúsági szolgáltatások csoportja	Leírása	Példák
Jogi leválást segítő szolgáltatások	A jogi értelemben vett cselekvőképességgel kapcsolatos szolgáltatások	Pl. Gyámügyi szolgáltatások

¹⁸ Európa Tanács dokumentumai: JE-LP (92) 1 REV, Strasbourg, 1993. 4.old. (kézirat)

Anyagi függetlenedést segítő szolgáltatások	Az önálló gazdálkodáshoz és az ezt feltételező munkához jutást segítő szolgáltatások	PI. Diákmunka, munkaügyi központok, álláskereső tréningek, pályaorientációs szolgáltatások, foglalkoztatási információs szolgáltatások, diákkedvezmények
Konstruktív életvezetés kialakulását támogató szolgáltatások	A társadalmi norma követésének kialakulását és az egyéni életvitel stabilizálást segítő ifjúsági szolgáltatások	PI. drogprevenciós szolgáltatások, diákjogi szolgáltatások, fogyasztóvédelem, gyermekvédelem, sport, életmód programok
Közös fedél alól történő leválás	Az önálló életvitel kialakításának részeként a szülőktől való különköltözést támogató szolgáltatások	Mobilitás elősegítése, első lakáshoz jutók támogatási rendszere, albérlet, kollégium és az ezzel kapcsolatos tanácsadások
Önálló identitás kialakítását segítő szolgáltatások	Az értékplurális társadalomban való eligazodást segítő szolgáltatások	PI. kulturális szolgáltatások, tehetség gondozás, iskolai szolgáltatások, nemzetközi ifjúsági cserék, ifjúsági klubok

A kutatási projekt során kínálati oldali megközelítést alkalmazva abból indulunk ki, hogy mely szervezetek, szolgáltatók milyen ifjúsági célú célcsoport-specifikus illetve általános szolgáltatásokat nyújtanak fiataloknak és/vagy fiatalokkal közvetve vagy közvetlenül foglalkozó professzionális szakmai szervezeteknek, szolgáltatóknak illetve nem professzionális öntevékeny csoportoknak, társadalmi szervezeteknek.

2.4 Céltartalom szerinti vizsgálat – sajátos alternatíva?

A fiatalokkal való intézményes foglalkozás az igényeknek és szükségleteknek megfelelő alakítása, folyamatos modernizációja, fejlesztése ugyanilyen fontos feladata a rendszert működtető közösségnek. A kutatás módszertani megközelítését alapvetően befolyásolja az ifjúsági szolgáltatási tipológiai. Az ifjúsági szolgáltatásokat ha a szolgáltatók felől közelítjük a hagyományos ágazati, területi vagy szektoriális csoportosítás mellett létezik egy alternatív irány is, a szolgáltatás célrendszere alapján:

- a) társadalmi elvárásokon alapuló céltartalommal rendelkező ifjúsági szolgáltatások
- b) biológiai-antropológiai gyökerű ifjúsági szolgáltatások (az egyénen belüli (pszichés) folyamatokra helyezi a hangsúlyt és ezek szociális kontextusára)
- c) érték vagy morál alapú ifjúsági szolgáltatások (esetükben a szolgáltatás célját etikai alapokon, egyéntől - sőt gyakran még az emberi közösségtől is - függetlenül határozzák meg.)

A társadalmi elváráson alapuló céltartalmú ifjúsági szolgáltatások értékcentrikus és normatív koncepcióval dolgoznak, melyben az értékrendjükhöz igazodó szociogén és pszichogén szükségletek kialakítása, fejlesztése kerül előtérbe, de ezek nem az egyénből fakadó szükségleteket jelentenek, hanem egy utópikus, elképzelt „társadalmi” elváráshoz igazodókat.

Szintén az egyénen kívülről determinált szolgáltatási célrendszerrel találkozhatunk a transzcendencia felől közelítő keresztényi-humánus ifjúsági szolgáltatási koncepciókban, melyek mögött elsősorban nevelési szándék van, amit talán koruk társadalmában látottak kritikája, az értékrendek megváltozásának és a haszonelvűség elutasítása, s a régi harmónia helyreállítása motivál.

A pragmatikus, társadalmi elvárásokon alapuló ifjúsági szolgáltatások szélesebb filozófiai síkon mozognak, akár egymással eltérő talajról is meghatározhatják az ifjúsági munka célját, melynek azonban közös jellemzője, hogy alapvetően a jelen társadalmi igényeihez igazodnak. Közismert, hogy az ember eredeti ösztönei és szükségletei magukban se nem jók, se nem rosszak, hanem a cél, a társadalmi érték minősíti azt. Ez azonban idejében megismerhető és feltárható, vagyis ezeket az objektív tényeket pozitív módon fel kell használni az ifjúsági munka folyamatában (melynek végső céljai sokfélék lehetnek igazodva az aktuális társadalmi berendezkedéshez, hivatásbeli képzettség, a jó polgár és személyiség kifejlődése stb. A társadalmi szükségleteken alapuló pragmatikus ifjúsági szolgáltatások mögötti társadalomfilozófia és ismeretelmélet jellemzően amerikai találmány volt. Európában is kialakult olyan irányzat, mely az állampolgári nevelést állítja az ifjúsági munka zászlajára, de ez sokkal kevésbé individualisztikus, mint a tenger túli pragmatizmus és a társadalmi és emberi viszonyok tekintetében is tradicionálisabb, "poroszabb", az állami követelményekhez való alkalmazkodást hangsúlyozza. Ezen túl az utóbbi időben felértékelődtek a szociális interakciót támogató szükségletek, és ennek megfelelően az erre épülő ifjúsági szolgáltatások, ahol a jó állampolgár fogalma körében erőteljes szerepet kap a közösségi elem, a többiek által elismert presztízs és tekintély is.

A társadalmi elvárásokon alapuló célrendszerrel bíró ifjúsági szolgáltatások között végezetül szólni kell a hagyományos kelet-európai oktatási rendszer sajátos „szolgáltatásairól” mely jellemzően tapasztalati-tudományos értékelvű pedagógia, mely konkrétan kitűzi a fiatalok elérendő állapotát, pontosan tisztázza a fejlesztendő pedagógiai, társadalmi értékeket és már a nevében is viseli a megismerhető realitásból fakadó tapasztalatokat. A tudományos megismerés tapasztalatait is figyelembe vette a fiatalokkal való foglalkozás folyamatában, és felhasználja azokat a szolgáltatásszervezés során, hogy a társadalom szempontjából hasznos, konstruktív életvezetést alakítson ki a fiatalokban.

Az antropológiai alapú ifjúsági szolgáltatások kulcselemei a fiziológiai és pszichés szükségletek, az ifjúsági aktivitás és a szabadság. Talán leginkább az evolúciós alapokon kidolgozott pszichológia (Spencer) lehet az ősforrása ezeknek szolgáltatási koncepcióknak, mert ezen szolgáltatások jellemzően

az életre akarnak felkészíteni úgy, hogy a fiatalokat képessé tegyék saját szükségleteinek kielégítésére, de úgy, hogy a belássák és elfogadják hogy a szükségleteit csak a többi ember érdekeinek figyelembevételével elégítheti ki. Ezek alapján e fajta ifjúsági szolgáltatások két fő részre oszthatók, egyrészt a fiatal önmagára vonatkozó objektív ismereteire, másrészt pedig természeti és társadalmi környezetre vonatkozó ismeretekre. A biológiai-antropológia ifjúsági szolgáltatások funkcionális paradigmájukban sok rokonságot mutatnak a társadalmi elváráson alapulókkal ám a szolgáltatás célja nem a külső társadalmi elvárásokból, hanem a belső szükségletekből fakad. A személyközpontú ifjúsági szolgáltatások emberképe azonos a humanisztikus pszichológia emberképével, mely a személyiség fenomenológiai megközelítése értelmében egyrészt a valóság szubjektív átélésében, megtapasztalásában, másrészt az emberi lehetőségek kibontakoztatásában gyökerezik. Ezen szolgáltatások szerint minden ember képes a növekedésre és a fejlődésre, s arra is képes, hogy mindezt önmagával kapcsolatban felismerje, s ha felismerte képes az önmegvalósításra. A koncepcióban a szolgáltatás feladata, hogy a fiatalokat képessé tegye az önmegvalósításra, s mindezt úgy tegye, hogy közben meghagyja a szabadságukat. Célfelfogása szerint a normativitással szemben egyértelműen értékrelatív ez a fajta ifjúsági szolgáltatásszervezés.

Az individualizálódott társadalomban az ifjúsági szolgáltatásoknak is szükségszerűen az egyénből kell kiindulnia. A fiatalok szükségletei figyelembe vételét tekintve több olyan komplex ifjúsági szolgáltatás rajzolható, mely egyszerre szociális és individuális fejlesztést szolgál. Az antropológiai alapú ifjúsági szolgáltatás definiálja azokat a szükségleteket, melyek alapján a segítség ki tudja fejleszteni az autentikus életvezetés értékekkel telített formáit, illetve "azokat az értékfogalmakat, melyek a kontrollt nélkülöző társadalmi terekben és kritikus élethelyzetekben is orientációs segítséget jelentenek a számára, mivel nem lépnek fel kényszerítő és elidegenítő erőként vele szemben." (Skiera 1994:9).

Az állami ifjúsági szolgáltatások intézményrendszere (beleértve az oktatást is), leginkább a társadalmi elvárásokon alapuló ifjúsági szolgáltatások közé sorolható Magyarországon, míg az antropológiai, illetve az etikai céltartalmú ifjúsági szolgáltatásokkal inkább csak a civil szektorban vagy az egyházi szolgáltatások körében találkozhatunk.

3. Kutatási módszer

3.1 A vizsgálandó ifjúsági szolgáltatások körülhatárolása

A magyarországi ifjúsági szolgáltatások feltérképezése több aspektusból és irányból is megközelíthető. Egyfelől vizsgálhatjuk a szolgáltatásokat hagyományos szektoronként, azaz az állami/önkormányzati, piaci és civil szféra képviselői által nyújtott szolgáltatásokat, másfelől áttekinthetjük ágazatonkénti szolgáltatásokat, gondolunk itt az oktatási, szociális, egészségügyi, gazdasági, stb. szempontokra. Mivel az ifjúsági szolgáltatások természetes módon nem egy jól elkülöníthető, körülhatárolható fogalmi és tartalmi csoport, ezek a szolgáltatások szinte minden szektort és ágazatot átmetesznek, gyakran csak átmeneti vagy kiegészítő jellegűek, nem is beszélve arról, hogy funkciójuk és céljaik szerint is igen heterogének. Kísérletek történnek/történtek bizonyos „vegytiszta” ifjúsági szolgáltatások létrehozására és megfogalmazására, azonban ezekre is gyakran inkább a szolgáltatók oldaláról történnek próbálkozások. Az elmúlt évek gyors technikai, információs és információtechnológiai fejlődésének köszönhetően pedig a '70-es, '80-as években kialakult elsősorban ifjúsági információs szolgáltatások nagy része részben átalakult, bővült, részben pedig céljaik átalakultak, módosultak, egyes esetekben fenntartásuk lényegtelené vált.

Az ifjúsági szolgáltatások állami intézményrendszerénél meg kell vizsgálni, milyen ágazatok és szereplők lehetnek érintettek, ezek több esetben nem konkrét szolgáltatásokat nyújtanak, hanem koordináló, generáló és módszertani szerepet töltenek be. Ezek között kiemelkedik a Mobilitás részeként 2000-ben létrehozott regionális ifjúsági szolgáltató irodák (RISZI) hálózata. A RISZI-k vizsgálatán kívül a kutatásban az állami ifjúsági szolgáltatásokat nyújtó intézmények vizsgálata során külön kitérünk az Állami Foglalkoztatási Szolgálatra, hiszen sok olyan szolgáltatást nyújtanak, amelyek kiemelkedő fontossággal bírnak a fiatalok szempontjából, adott esetben munkavállalásukat, munkaerőpiaci esélyeiket segítik elő, valamint az állami drogprevenciós szolgáltatókra is.

Az önkormányzatok ifjúságpolitikai tevékenységének közvetlen jogforrása az 1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról, melynek 8. §-ában a települési önkormányzat feladatai között a törvény felsorolja a gyermek és ifjúsági feladatokról való gondoskodást. Ezen belül a törvény értelmében a települési önkormányzat maga határozza meg - a lakosság igényei alapján, anyagi lehetőségeitől függően -, milyen ifjúsági feladatokat, milyen mértékben és módon lát el. Az önkormányzatok ifjúsági feladataik finanszírozásának kérdése egyelőre rendezetlen.

Az önkormányzatok ifjúsági célú feladataikat lehetőségeiknek és költségvetésüknek megfelelő módon különböző mértékben valósítják meg. A kisebb településeken természetes módon nehezebb ilyen irányú kezdeményezéseket és feladatokat támogatni, míg a nagyobb, főleg megyei jogú városokban ezekre több humán és anyagi erőforrás áll rendelkezésre. Mivel ezekről a feladatokról

nincsen semmiféle konkrét szabályozás illetve előírás, az önkormányzatok különféle ifjúsági infrastruktúrát és „intézményeket” alakítottak ki.

Ezeket funkciójuk alapján nézve négy nagyobb csoportba lehet sorolni: a települési/önkormányzati ifjúsági tervezést segítő, az önkormányzaton belül meglévő, az ifjúsági érdekérvényesítést szolgáló és az ifjúsági közösségi tereket jelentő „intézmények”.

Ifjúsági tervezést segítő „intézmények”	Önkormányzaton belüli ifjúsági "intézmények"	Ifjúsági érdekérvényesítés intézményei	Ifjúsági közösségi terek
Ifjúságkutatás	Ifjúsági bizottság	Városi diákönkormányzat	Ifjúsági közösségi terek (pl. ifjúsági klubok)
Ifjúságpolitikai koncepció	Ifjúsági tanácsnok vagy ifjúsági ügyekért felelős képviselő	Ifjúsági civil szervezetek	Ifjúsági Ház (ÁMK)
Ifjúsági feladatterv/cselekvési terv	Ifjúsági referens főállásban	Ifjúsági érdekképviseleti fórum	Teleház
Ifjúsági alap, elkülönített ifjúsági célú keret	Ifjúsági referens más feladatokkal együtt látja el az ifjúsági területet		Ifjúsági fesztivál

Természetes módon ezek egy részének létrehozásában, illetve működtetésében az önkormányzat sokszor csak mint kezdeményező, támogató, konzultáló, illetve rész-finanszírozó szerepben tűnik fel, azonban ezek a szerepek igen is fontosak ahhoz, hogy létezzen a településen ilyen infrastruktúra.

Az önkormányzatok nagy része a települési ifjúsági feladataikat csak részben látják el saját intézményeken keresztül (pl. Gyermekjóléti Szolgálat, Nevelési Tanácsadó, Családsegítő Központ, stb.), gyakran ezek ellátása ún. feladatátvállalási illetve ellátási szerződések formájában történik meg, azaz az önkormányzat szerződik egy civil vagy piaci szereplővel, hogy ő végezze el ezt a munkát, és ezért részére anyagi vagy technikai erőforrásokat biztosít saját keretéből. Kutatásunk során az önkormányzati ifjúsági szolgáltatások körébe soroltuk az önkormányzati közalapítványok és közhasznú társaságok által nyújtott ifjúsági szolgáltatásokat is, kutatásunkat rájuk is kiterjesztettük, csakúgy mint a települési illetve megyei önkormányzati intézményekre. Az adatfelvételt szakértői minta szinten kiterjesztettük a szociális és gyermekvédelmi intézményekre, kulturális és sport intézményekre, egészségügyi intézményekre de az iskolákat számosságuk miatt nem vontuk be az elemzésbe, holott kétség kívül fontos ifjúsági szolgáltatást nyújtanak.

A fejlett piacgazdaságokban a nonprofit szervezetek léte nem a hiányzó szolgáltatásokkal, hanem a szolgáltatók hiányosságaival magyarázható¹⁹. Ilyen szolgáltatónak számít az állam is, amely abban érdekelt, hogy a felnövekvő nemzedék a normák betartásával élő, törvénytisztelő és értékes állampolgára legyen a társadalomnak. Ezek a kritériumok azonban nem minden esetben érvényesek és nem is minden esetben érvényesülnek. Az állam működése mellett éppen ezért szükséges egy, az államtól független szektor, amely az állam feladatait kiegészítve, a célcsoport igényeinek alaposabb ismerete mellett olyan szolgáltatásokat nyújt, amelyek a fennálló problémákra adnak adekvát választ.

A kutatási koncepcióban felállított elméleti keretet alapul véve azt mondhatjuk, hogy a civil szektor ifjúsági szolgáltatásai, egyéni és sajátos helyzetükből kifolyólag szinte minden területen jelen vannak. Ehhez jó összehasonlító alapot szolgáltat a Központi Statisztikai Hivatal 2003-ban készült nonprofit adatfelvétele, amelyben a civil szervezetek tevékenységi területeit gyűjtötte össze. Az egyes tevékenységi területek jól besorolhatók az egyes ifjúsági szolgáltatási csoportokba. Az is jól látszik, hogy bizonyos tevékenységi körök több területen is jelen vannak a társadalomban. A tevékenységi körök azonban nem egyenlők a szolgáltatásokkal, utóbbi egy kisebb halmaz, amelyek működésének biztosítása normatív, vagy pályázati úton történik. Ez utóbbi dimenzió a fenntarthatóság szempontjából éppen úgy érdekes, mint a szolgáltatás kialakulását vizsgálva.

A civil szektor szolgáltatásai a fentiekén túl is meglehetősen differenciáltak. Nagyon sok esetben nem beszélhetünk teljes körű, az ifjúság problémáinak minden területén megjelenő komplex szolgáltatási körről, ugyanis egyrészt (1) a szolgáltatók is erősen differenciáltak, sokszor területileg specifikusak, másrészt (2) viszont a szolgáltatások minősége és mélysége, tehát az, hogy az adott problémát milyen mértékben képes kezelni, megoldani egy bizonyos szolgáltatás, sem mindig egyforma. Éppen ezért az egyes ifjúsági civil szolgáltatások nehezen összehasonlíthatók. A kutatás során ezért elsősorban arra összpontosítunk, hogy összegyűjtsük az egyes típusokat és kategorizáljuk.

Továbbá meg kell különböztetni a projekt szintű programokat az ifjúsági szolgáltatásoktól. A civil szektor jellemzője, működési sajátossága az, hogy egy-egy civil szervezet forráshiány miatt mindössze projektszintű, azaz eseti kínálati palettával rendelkezik, ez nem tekinthető szolgáltatásnak. Ugyanakkor nem szabad kizárni sem egy civil szervezetet a szolgáltatók köréből, azért mert nem rendelkezik normatív támogatással, hanem szolgáltatását folyamatosan fenntartva pályázati pénzekből tartja nyeri forrásait. A kutatás során módszertani okokból az adatfelvétel során nem zártuk ki eleve a projekt szerű ellátási formákat, ennek az az oka, hogy finanszírozás miatt a legtöbb folyamatos civil szolgáltatás is csak projekt keretek között létezik vagy pályázati projektekbe integrálják.

¹⁹ Csanády Dániel: *A civil társadalom szerkezete*. Internetes megjelenés (http://www.nonprofit.hu/files/1/6/3/163_A%20civil%20t.doc)

Társadalmi szempontból a civil szektor jelentősége pont abból fakad, hogy a civil szolgáltatások érzékenyek a társadalmi problémákra, a gyors társadalmi változásokra. Azonnal reagálnak tehát az ifjúság problémáira, legyen az pl. foglalkoztatási, vagy szociális jellegű. Éppen ezért a kutatás során kiemelten kezeljük az egyes civil ifjúsági szolgáltatások problémaszempontosságát. A kutatás során vizsgáljuk az egyesületek, alapítványok, sportegyesületek, öntevékeny csoportok, egyházi szolgáltatók, érdekképviseleti szervek ifjúsági szolgáltatásait.

3.2 Alkalmazott módszerek

A kutatási projekt során kínálati oldali megközelítést alkalmazva abból indulunk ki, hogy mely szervezetek, szolgáltatók milyen ifjúsági célú célcsoport-specifikus illetve általános szolgáltatásokat nyújtanak fiataloknak és/vagy fiatalokkal közvetve vagy közvetlenül foglalkozó professzionális szakmai szervezeteknek, szolgáltatóknak illetve nem professzionális öntevékeny csoportoknak, társadalmi szervezeteknek.

Az eddigiekből kitűnik, hogy az ifjúsági szolgáltatások vizsgálata során mind kvalitatív mind pedig kvantitatív módszereket alkalmaznunk kell. Az empirikus vizsgálat vázát egy kérdőíves kutatás alkotta, mely során különböző ifjúsági szolgáltatókat kerestünk meg az ifjúsági szolgáltatásaikkal és az intézményükkel kapcsolatban. Ennek a vizsgálati modulnak az a célja, hogy az ifjúsági szolgáltatások definíciós problémáit kezelve az ifjúsági szolgáltatások tipológiáját megadva leíró jellegű információhoz jussunk a szolgáltatások humán, anyagi és technikai hátteréről, kliensforgalmi adatiról, a szolgáltatók kommunikációs stratégiáiról valamint a fenntarthatóságra vonatkozó elképzeléseikről, várakozásaikról. Ezt egészítettük ki fókuszcsoportos interjúval az ifjúsági szolgáltatások fenntarthatóságáról és a szolgáltatói kompetenciákról.

A kutatás második részében az ifjúsági szolgáltatók társadalmi beágyazottságát és kapcsolatrendszerét vizsgáljuk kapcsolat-háló és ego-háló elemzésekkel. Ezen túlmenően tervbe volt véve a pályázati adatbázisok elemzése is, ám sajnos ezen adatbázisok számunkra nem voltak kiadhatók, de valószínűleg ezek nélkül is sikerül választ adni az ifjúsági szolgáltatások szervezése körül felmerülő legtöbb kérdésre.

3.3 Minta

A kutatás során több szakértői almintával dolgoztunk nem pedig véletlen valószínűségi mintával. Ennek az az oka, hogy bizonyos szolgáltatók bár kis számban vannak jelen, nagyon fontos, az ifjúsági szolgáltatások piacán meghatározó szolgáltatásokat nyújtanak (pl. Ifjúsági információs és tanácsadó irodák, EVS szervezetek). Ha az kiinduló szolgáltatói adatbázisból véletlen mintát vettünk volna ezen szolgáltatók nem, vagy csak igen kis számban kerültek volna a mintába, így nem lehetett volna

elkülönülten is elemezni a tevékenységüket. Éppen ezért több célzott almintát készítettünk a kiinduló Mobilitás partneri adatbázis és az egyéb nyilvános szolgáltatói listák alapján, majd ezekből almintánként vettünk eltérő elemszámú mintát. Ez azt is jelenti, hogy az adatok általánosíthatósága korlátozott (csak súlyozás után lehet a válaszadói körnél nagyobb populációra általánosítani) de a vizsgálati célhoz sokkal jobban igazodik, mint a véletlen valószínűségi minta.

A kutatás során az alábbi almintákat határoltuk le (az esetleges átfedéseket mintavétel után korrigáltuk, de almintán belül minden egyes szolgáltatónak egyenlő esélye volt a mintába kerülésre):

1. ifjúsági információs és tanácsadó irodák és ifjúsági információs pontok
2. EVS és Exchange programot bonyolító ifjúsági szervezetek
3. Munkaügyi Központok és ÁFSZ intézmények
4. Teleházak
5. Drogprevenciós és drogterápiás szolgáltatók
6. Ifjúsági Házak és Művelődési Központok
7. Sportegyesületek
8. Alapítványok
9. Önkormányzati szociális és gyermekvédelmi intézmények és más szolgáltatók
10. Egyesületek
11. Közalapítványok
12. Egyházi fenntartású intézmények
13. Központi költségvetési intézmények (PI. ÁNTSZ, BV intézetek)

A kutatás során 150 ifjúsági szolgáltatót értünk el a kérdőívvel a tervezett 200 helyett, ennél a 150 ifjúsági szolgáltatónál közel 400 ifjúsági szolgáltatás vehető igénybe. A kérdőívek feldolgozása alapján két adatbázis készült, egy szervezeti szintű és egy szolgáltatási szintű. Előbbi az ifjúsági szolgáltatóra, utóbbi magára az ifjúsági szolgáltatásra vonatkozó adatokat tartalmazza. Mindkét adatbázis kiegészítésre került azokkal a háttérváltozókkal, melyek az elemzés területi, ágazati és szektorális dimenzióinak megjelenítését feltételezik.

3.4 Adatfeldolgozás

A kérdőívből kinyerhető empirikus adatokat kódolás után számítógépen rögzítettük és ellenőriztük. Az adatelemzést SPSS programmal végeztük. Egyes kérdéseknél azt kértük a válaszolóktól, hogy értékeljenek állításokat, minősítsenek társadalmi cselekedeteket, problémákat, intézményeket négy illetve ötfokú skálán. Ezen kérdések esetében a kapott értékeket egy százfokú skálára számoltuk át, ahol a százás értéket az jelentette volna, ha az adott kérdésre minden válaszoló egyöntetűen a maximális, a nullát pedig az, ha a minimális pontszámot adja. A határ az ilyen százfokú skálákon az ötven pont. Az ez alatti érték általában negatív véleményt (bizalmatlanságot, elégedetlenséget, ellenszenvet stb.), míg az e feletti érték pozitív véleményt (elégedettséget, bizalmat, rokonszenvet stb.) jelez.

Más kérdéseknél - ahol pozitív vagy negatív tendenciát lehetett prognosztizálni - a százalékos értékeket egy ún. mérleg-indexre vetítettük. Ez esetben a kapott szám egy -100 és +100 közötti érték, ahol az egyöntetű pozitív tendenciát a pozitív, míg az egyöntetű negatív tendenciát a negatív véglet mutatja. A mérleg-indexen a nulla körüli értékek fejezik ki a változatlan helyzetet.

A szolgáltatás-soros és a szolgáltató-soros adatbázisban is képzett változóként használtunk négy speciális összevont indexet, mely a kérdőív vonatkozó kérdéseire adott válaszok alapján jött létre:

- működési feltételek szubjektív megítélését mérő összegző index,
- a szolgáltatásokkal kapcsolatos várakozásokat összegző konjunktúra-index,
- a működés objektív technikai feltételeit összegző index,
- a kommunikációs csatornák diverzifikáltságát mutató index.

3.5 Az empirikus adatok kapcsolódása az ifjúsági stratégiához

Az állami ifjúsági stratégia célja, hogy a jelen állapotának, igényeinek és lehetőségeinek tudatában, illeszkedve az ÚMFT programjához az állam érintett intézményeinek, szervezeteinek szándékait meghatározza egy-egy ifjúsági terület, ellátandó feladat funkcióinak és formáinak fenntartására, vagy - ha hiányzik – megteremtésére. A stratégia a szükségletek, a feladatok, a megoldási módozatok számbavétele, továbbá olyan döntéshozatali elvek, irányok meghatározása, amely megvalósulása során az ifjúsági szolgáltatások terén a meglévő erősségeink megőrizhetők, a hiányosságok pótolhatók és a felnövekvő korosztályok számára az esélyegyenlőség feltételei biztosíthatók, hogy az európai versenyében is sikeresen szerepeljenek a magyar fiatalok.

Az empirikus elemzés eredményeit tekintve egyértelművé válik, hogy az ifjúsági szolgáltatások helyzete nem egyértelműen jó vagy rossz. Néhány tényező kedvező stratégiai pozícióban van, mint például a civil szolgáltatók megjelenése, az aktív öntevékeny korosztály, a már évek óta sikeresen működő, önfenntartó ifjúsági szolgáltatások, a pályázati aktivitás, a közösségi szolgáltató szervezetek növekvő szerepvállalása, mások esetében azonban komoly átalakításra, építkezésre, irányváltásra van szükség, hogy hatékonyan működjön az állam ifjúsági szolgáltató rendszere (pl. területi hátrányok csökkentése, oktatási struktúrák versenyképessége, a korosztály munkaerőpiaci hátrányának csökkentése.)

Az is látható, hogy egyes esetekben a jelenleg is tapasztalható negatív tendenciák (a központi szerepért versengő települések, vélt szükségletekre reflektáló szolgáltatások, decentralizációs vákuum, régiók kialakításának problémái) továbbélése komoly hátrányokat, társadalmi károkat fog okozni az ifjúsági szolgáltatások tekintetében. És természetesen vannak olyan ifjúsági szolgáltatási sajátosságok is, amelyek jelenleg veszélyforrást jelentenek, de magukban hordozzák a fejlesztés lehetőségét, ilyen

jelenleg az önkormányzatok szerepvárára, az ifjúsági közéleti részvétel jelenlegi tendenciái, a versenyhelyzet EU dimenziója.

Ha területi alapon közelítjük meg a kérdést, a regionális szintű ifjúsági szolgáltatásokat (munkaügyi, lakáspolitikai stb. ,szolgáltatási területek) az állami intézményeken keresztül célszerű működtetni, a kistérségi szintű ifjúsági szolgáltatásokat (tipikusan ilyenek pl. az ifjúsági információs és tanácsadó szolgáltatások, mentálhigiénés, prevenciós szolgáltatások) térségi bázis szervezeteken, a nonprofit szervezetekre bízva kell megvalósítani. Települési szinten, a település mérettől függő szolgáltatási minimumok meghatározásával (pl. közösségi helyek biztosítása, e-pontok stb.) az önkormányzatokon illetve a helyi civil szervezeteken keresztül lehet az ifjúsági szolgáltatások működtetni, helyi kompetenciára építve. A szabadidős, öntevékeny csoportok alapvetően nem ifjúsági szolgáltatók, így őket pályázati rendszerben lehet támogatni.

4. Az ifjúsági szolgáltatások általános helyzet

Az ifjúsági szolgáltatásokkal kapcsolatos kutatás során az empirikus elemzést először a szolgáltatások bemutatásával kezdjük, majd a sajátosságaik rögzítésével folytatjuk végül pedig a szolgáltatásokat nyújtó szervezetek általános jellemzőivel foglalkozunk, hiszen a szolgáltatások fenntarthatósága elsősorban azon múlik, hogy az azt szervező intézmény, szervezet milyen működési feltételekkel, erőforrásokkal és kliens forgalommal rendelkezik.

A kutatás során felkeresett 150 ifjúsági szolgáltatónál közel 400 ifjúsági szolgáltatás érhető el. A szolgáltatások fajtája igen sokféle, az alábbi széles palettát ezért az elemzés céljaihoz jobban igazodó szűkebb kategóriákba vontuk össze több dimenzió mentén is.

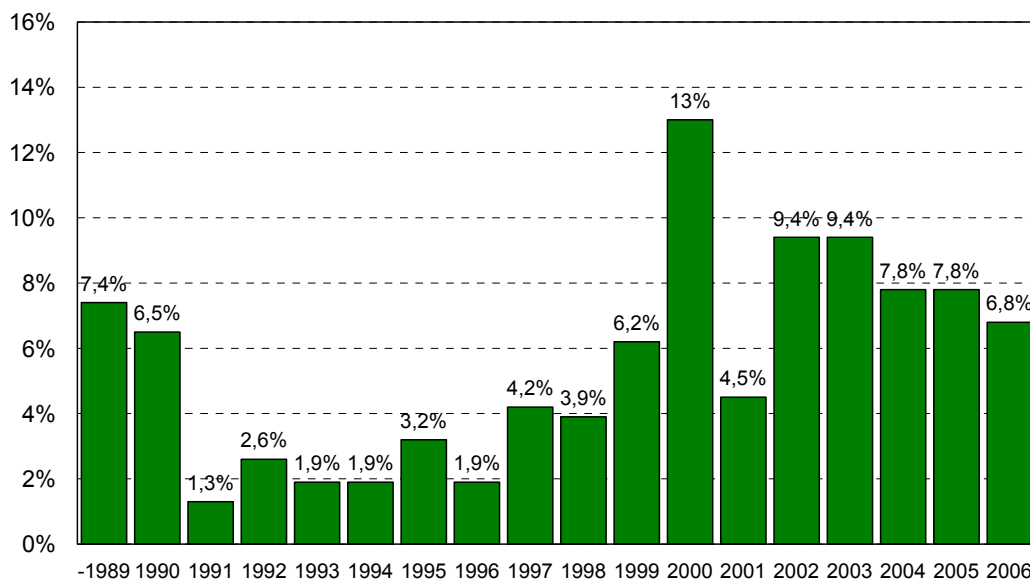
	Vizsgált szolgáltatások száma	Aránya
oktatás, képzés	59,0	14,9
tábor, üdültetés	35,0	8,8
drogprevenció	27,0	6,8
kulturális	26,0	6,5
sport, rekreáció	26,0	6,5
szabadidős programok	25,0	6,3
IKT	23,0	5,8
klub, csoport	23,0	5,8
tanácsadás	23,0	5,8
információs	19,0	4,8
gyermekjóléti	14,0	3,5
közösségi tér	13,0	3,3
csere, evs	11,0	2,8
szervezetfejl	10,0	2,5
érdekvédelem	9,0	2,3
média	9,0	2,3
pályaválasztás	9,0	2,3
terápia	9,0	2,3
közművelődés	8,0	2,0
tehetséggondozás	7,0	1,8
diákmunka	6,0	1,5
lakhatás	4,0	1,0
környezetvédelmi	2,0	0,5
Total	397,0	100,0

A táblázatból látható, hogy a fiataloknak elérhető legtöbb ifjúsági szolgáltatás valamilyen képzés, tanfolyami oktatás, képességfejlesztés kategóriába sorolható, ezt követi a tábort, szervezett üdültetést biztosító szolgáltatások valamint a mentálhigiénén belül a drogprevenció.

A szolgáltatások döntő többsége valóban szolgáltatásként, folyamatos jelleggel érhető el a fiataloknak, kb. 23-25 százalékuk működik kifejezetten projekt jelleggel.

A jelenleg működő ifjúsági szolgáltatásokat jellemzően a rendszerváltás után indították a szervezetek, intézmények, 34 százalékukat a 1990-2000 között, 59 százalékukat pedig 2000 óta, vagyis a működési tapasztalat e tekintetben korlátozott. Átlagosan 9,3 év áll az ifjúsági szolgáltatások mögött, de az átlag elfedi azt, hogy a jelenleg elérhető ifjúsági szolgáltatások közül a hitéleti és a hagyományos ifjúsági ház jellegű szolgáltatók indították legrégebben a fiataloknak nyújtott szolgáltatásokat, a jelenlegi formájukban átlagosan 12-13 éve, az ifjúsági foglalkoztatási szolgáltatók 11, a mentálhigiénés szolgáltatók 10, a rekreációs szolgáltatók pedig 8 éve. A legfiatalabb szolgáltatói csoport az információs és tanácsadó szervezetek által nyújtott szolgáltatások. Az ifjúsági szolgáltatások legrégebben a fővárosban érhetők el. A táblázatban közölt szolgáltatói átlag év csak a szórással együtt mond valamit a szolgáltatások fenntarthatóságáról. Ebből kiderül, hogy bár a szolgáltatói indítása átlagosan nem nagyon eltérő az egyes célszervezet szerint, a szórásban jelentős különbségek vannak, a nagyobb szórás azt mutatja, hogy a szolgáltatás indítása időben igen heterogén volt.

Az ifjúsági szolgáltatás indításának éve

Ha részleteiben nézzük az egyes szolgáltatásokat, akkor a legújabb szolgáltatások az IKT eszközökhöz való hozzáférést segítő szolgáltatások és az új típusú közösségi tér kialakítása valamint az információs pontok, illetve a csere és EVS programok kerülnek ebbe a kategóriába, egyre több új szolgáltató kezd meg működését ezeken a területeken, de a relatíve nagy szórás azt is jelzi, hogy régi szolgáltatók is jelen vannak ezen a piacon. Ha a lista másik felét tekintjük, akkor a sport, rekreáció,

gyermekjóléti szolgáltatások, a táboroztatás, üdültetés, a korosztályi kulturális programok szervezése, az oktatás, képzés, a szabadidős programok, a klubélet és ifjúsági csoportok facilitálása valamint az érdekvédelemi tevékenység tekint vissza a legrégebbi múltra.

Változó	Attribútum	Az ifjúsági szolgáltatása indítása óta eltelt idő (év)	Szórás
Szervezeti célterület	Foglalkoztatási, szociális	11,0	8,0
	Rekreációs	8,1	6,3
	Mentálhigiénés	9,9	6,8
	Információs-tanácsadó	4,7	2,4
	Ifjúsági ház	12,1	17,8
	Hitéleti	13,3	15,8
NFT pólus	Metropolisz	10,9	7,7
	Nem pólustelepülés	9,7	11,6
	Pólustelepülés	8,8	10,3
Centralitás	Budapest	10,9	7,7
	Vidék	9,0	10,6
Gazdasági szektor	Social economy	9,3	8,6
	Public economy	9,5	12,2
	FŐÁTLAG	9,4	10,1

	Az ifjúsági szolgáltatása indítása óta eltelt idő (év)	Szórás
csere, evs	5,0	4,0
diákmunka	9,0	4,2
drogprevenció	7,6	4,2
érdekvédelem	13,5	9,5
gyermekjóléti	9,5	7,1
IKT	4,8	3,0
információs	4,9	4,5
klub, csoport	12,1	16,6
környezetvédelmi	8,0	2,8
közművelődés	7,8	7,0
közösségi tér	4,9	2,9
kulturális	11,3	15,9
lakhatás	7,7	1,2
média	5,3	3,6
oktatás, képzés	11,5	12,8
pályaválasztás	6,9	5,4
sport, rekreáció	9,4	8,2
szabadidős programok	11,6	11,4
szervezetfejl	12,3	18,3
tábor, üdültetés	11,0	8,3
tanácsadás	8,5	7,9
tehetséggondozás	5,7	5,5
terápia	6,6	2,7
Total	9,4	10,1

A szolgáltatások feltételei az elmúlt években egyértelműen javuló tendenciát mutatnak, az összes szolgáltatásra vonatkozó értékelés alapján 46 százalékban javultak, 41 százalék esetében a válaszadók szerint az adott ifjúsági szolgáltatás működési feltételei nem változtak, míg 13 százalékban romlottak. Ez mérleg indexen kifejezve +33 pont. Részletiben nézve a tendenciákat a leginkább a környezetvédelmi, pályaorientációs, szervezetfejlesztő, média, közösségi tér és IKT eszköz szolgáltatások működési feltételei javultak, legkevésbé a terápiás szolgáltatások és ifjúsági szabadidős programoké. Gyakorlatilag nem változott az utóbbi években táboroztatás, üdültetés, a drogprevenciós munka és a gyermekjóléti szolgáltatások helyzet, ellenben a tehetséggonozás működési feltételei a szolgáltatói megítélés szerint romlottak. Ha ehhez hozzávesszük az adott szolgáltatást fenntartó szervezet jövőre vonatkozó várakozásait, ifjúsági szolgáltatási konjunktúra-indexét tovább árnyalódik a kép.

Azokat a szolgáltatásokat érdemes külön is megnézni, ahol az elmúlt években pozitív változást láttak a szervezetek ellenben a jövőre nézve inkább borúlátóak. Tipikusan ilyenek az információs szolgáltatást nyújtó ifjúsági szolgáltatások, a fiatalok lakhatási gondjait megoldani célzó szolgáltatások, a szervezetfejlesztés és különösen a terápiás szolgáltatások helyzete.

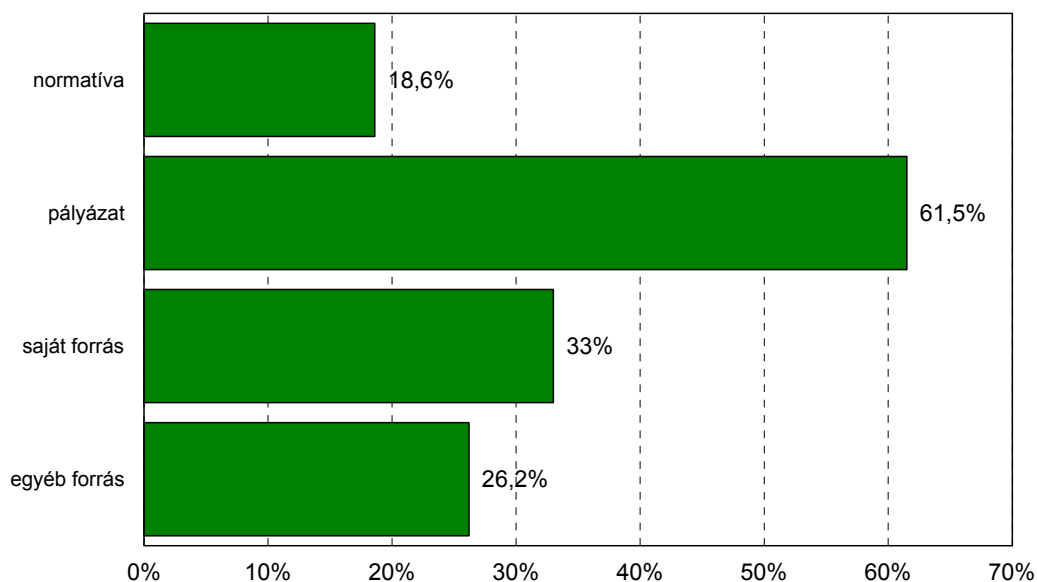
	Hogyan változott a szolgáltatás helyzete az utóbbi években (mérleg-index)	Mit vár, hogyan változik a szervezet helyzete a jövőben (mérleg-index)
csere, evs	38	38
diákmunka	50	40
drogprevenció	4	19
érdekvédelem	50	11
gyermekjóléti	0	7
IKT	63	35
információs	43	-8
klub, csoport	24	35
környezetvédelmi	100	67
közművelődés	57	14
közösségi tér	67	18
kulturális	52	18
lakhatás	33	-25
média	83	48
oktatás, képzés	39	25
pályaválasztás	100	45
sport, rekreáció	16	34
szabadidős programok	13	18
szervezetfejl	100	-3
tábor, üdültetés	7	19
tanácsadás	30	17
tehetséggonozás	-20	25
terápia	14	-28
Total	+33 pont	+21 pont

Változó	Attribútum	Hogyan változott a szolgáltatás helyzete az utóbbi években (mérleg-index)	Mit vár, hogyan változik a szervezet helyzete a jövőben (mérleg-index)
Szervezeti célterület	Foglalkoztatási, szociális	36	24
	Rekreációs	26	41
	Mentálhigiénés	9	10
	Információs-tanácsadó	47	15
	Ifjúsági ház	71	22
	Hitéleti	36	5
NFT pólus	Metropolisz	24	-10
	Nem pólustelepülés	43	10
	Pólustelepülés	34	32
Centralitás	Budapest	24	-10
	Vidék	35	28
Gazdasági szektor	Social economy	22	25
	Public economy	50	14
	FŐÁTLAG	+33 pont	+21 pont

A legnagyobb fejlődés az ifjúsági házak, illetve információs-tanácsadó célú szervezetek ifjúsági szolgáltatásainál volt az utóbbi években, míg a jövőre vonatkozó várakozások tekintetében a rekreációs célú szervezetek a leginkább optimisták. Az NFT pólus dimenziót vizsgálva a nem pólus településen dolgozó szolgáltatók láttak az utóbbi években leginkább javulást az ifjúsági szolgáltatásaik működési körülményeiben, a metropolisz (Budapest és agglomerációja) szolgáltatói a legkevésbé, a jövőre vonatkozó várakozásuk is borúlátó. A leginkább optimisták az NFT pólus településein élő szolgáltatók (Győr, Miskolc, Debrecen, Pécs, Szeged). Ha a gazdasági szektort nézzük, a szociális gazdasági szektor (social economy - nonprofit szervezetek, önkéntesek, társadalmi szervezetek stb.) optimistább, mint a közszolgáltatók (public economy), annak ellenére, hogy az utóbbi években érezhetően a közsféra ifjúsági szolgáltatói által nyújtott ifjúsági szolgáltatások működési feltételei magasabb mértékben javultak, mint a szociális gazdaságban.

Az ifjúsági szolgáltatások finanszírozása általában többcsatornás, a szolgáltatások 43 százalékában egyetlen csatorna (többségében pályázat, kisebb részben normatíva) biztosítja a szolgáltatás működését. Összességében az ifjúsági szolgáltatások 62 százalékában jelen vannak a pályázati források, 33 százalékban a saját forrás, s a normatíva mindössze 19 százalékuknál járul hozzá a fenntarthatósághoz. Ugyanakkor nem szabad elfelejteni azt sem, hogy a pályázati források is döntően állami támogatások az ifjúsági szolgáltatások területén. Egyéb forrás 26 százalékban fordul elő, ami azért összességében nem kis arány, figyelembe véve azt, hogy nem piaci szolgáltatókról van szó, hanem szociális vagy közszolgáltató gazdasági szektorban dolgozó intézményekről.

Az ifjúsági szolgáltatások finanszírozási csatornái

Szolgáltatásonként eltérő az egyes finanszírozási csatornák megjelenési aránya, ennek megoszlását az alábbi táblázat szemlélteti.

	Normatíva	Pályázati forrás	Saját forrás	Egyéb forrás
csere, evs	0,0	90,9	18,2	9,1
diákmunka	83,3	33,3	16,7	16,7
drogprevenció	14,8	66,7	25,9	44,4
érdekvédelem	55,6	66,7	0,0	55,6
gyermekjóléti	35,7	50,0	7,1	42,9
IKT	43,5	30,4	30,4	8,7
információs	15,8	52,6	31,6	5,3
klub, csoport	4,3	60,9	56,5	39,1
környezetvédelmi	0,0	100,0	0,0	50,0
közművelődés	62,5	50,0	0,0	12,5
közösségi tér	7,7	23,1	30,8	38,5
kulturális	3,8	61,5	19,2	26,9
lakhatás	50,0	75,0	0,0	25,0
média	44,4	66,7	55,6	
oktatás, képzés	8,5	78,0	40,7	22,0
pályaválasztás	22,2	55,6	22,2	11,1
sport, rekreáció	11,5	61,5	50,0	38,5
szabadidős programok	12,0	76,0	32,0	40,0
szervezetfejl	10,0	40,0	40,0	10,0

tábor, üdültetés	8,6	68,6	60,0	20,0
tanácsadás	21,7	56,5	21,7	26,1
tehetséggondozás	0,0	57,1	28,6	42,9
terápia	66,7	55,6	11,1	11,1
Total	18,6	61,5	33,0	26,2

Megkérdeztük a szolgáltatóktól, van-e olyan szolgáltatásuk, amelyet a jövőben meglátásuk szerint meg kellene szüntetni, átszervezni, vagy bővíteni. Szolgáltatások megszüntetését nem irányozták elő, azonban új szolgáltatások beindítását, bővítését és átszervezését sokan jelölték meg. Az említéseket az alábbi táblázat mutatja.

	Említések száma
Új szolgáltatások beindítása (pl. oktatás, tanácsadás, önkéntes programok, családi napközi, házi gyermekfelügyelet, kulturális és készségfejlesztő klubok, kortárs képzés, pszichiátriai betegek ellátása, diákmediáció, idegenforgalmi szolgáltatások, internetes tanácsadás, környezetvédelmi tevékenység)	31
Szolgáltatások bővítése (pl. táborok, diákvállalkozások, diákmunka, üdültetés, prevenció, iskolák, taglétszám bővítése, szolgáltatás területi kiterjesztése)	22
Kiadványok, internetes megjelenés (pl. országos ifjúsági folyóirat, honlap)	8
átszervezés, fejlesztés (pl. mentori program, képzések fejlesztése)	6
Infrastruktúrafejlesztés (pl. számítógéppark, sportszerek)	6
Összesen	73

Az ifjúsági szolgáltatások általános helyzetéhez hozzátartozik annak vizsgálata, hogy milyen az adott szolgáltatást nyújtó szervezet objektív és szubjektív működési feltétele. A szubjektív működési feltételt egy százfokú skálán mért index értékkel fejeztük ki mely a későbbi fejezetekben részletezett módon állt elő, az objektív működési feltétel indexet pedig a szervezet számára elérhető technikai erőforrások számbavételével. Az első index 0-100 pont között, a második 0-9 pont között mutatja a szolgáltatás fenntarthatóságához szükséges objektív és szubjektív feltételeket. Egy harmadik index is segíti a szolgáltatások differenciált minősítését, megnéztük azt is, hogy az egyes szervezetek milyen kommunikációs csatornákat használnak a célcsoport elérése érdekében. Ez az index is 0-9 pont közötti értéket vehet fel, mindhárom index esetében a magasabb pontszám a pozitívabb állapot.

	Szubjektív működési feltétel (0-100 pont)	Technikai erőforrás (0-9 pont)	Kommunikációs csatornák (0-9 pont)
csere, evs	67	6,6	4,2
diákmunka	76	6,0	4,7
drogprevenció	62	6,3	3,4
érdekvédelem	82	6,8	3,7

gyermekjóléti	69	6,8	4,0
IKT	63	6,7	3,4
információs	66	6,7	4,3
klub, csoport	70	7,2	4,3
környezetvédelmi	67	4,0	4,0
közművelődés	66	6,1	3,8
közösségi tér	69	7,5	3,5
kulturális	66	5,0	3,7
lakhatás	56	8,0	3,5
média	67	6,6	4,6
oktatás, képzés	67	6,6	3,7
pályaválasztás	78	8,6	5,4
sport, rekreáció	62	4,7	3,1
szabadidős programok	68	4,9	3,6
szervezetfejl	68	6,4	3,7
tábor, üdültetés	64	5,2	3,4
tanácsadás	66	6,7	4,1
tehetséggondozás	65	3,7	3,0
terápia	61	7,8	4,4
Total	66	6,2	3,8

A szubjektív működési feltétel az érdekvédelmi, pályaválasztási diákmunka, klubszerű, ifjúsági csoport szerű működés esetében a legjobb (ez azért nem független a szolgáltatást szervező intézmény működési formájától sem). Míg a legrosszabb a lakhatást segítő és a terápiás ifjúsági ellátást nyújtó szolgáltatások esetében. Ugyanakkor a technikai felszereltség éppen ezen szolgáltatások esetében a legjobb, míg a rangsor végén környezetvédelmi, a tehetséggondozó, a sport és szabadidős szolgáltatók állnak. A kommunikációs csatornák közül a legszélesebb spektrumon a diákmunka, a pályaválasztás és a média szolgáltatók próbálják elérni a célcsoportot, míg a sport és rekreációs célú szolgáltatások, az IKT eszközöket biztosító szolgáltatások, a drogpreevenció illetve a tábor, üdültetés szolgáltatóinak kommunikációs csatornája a leginkább beszűkült.

Változó	Attribútum	Szubjektív működési feltétel (0-100 pont)	Technikai erőforrás (0-9 pont)	Kommunikációs csatornák (0-9 pont)
Szervezeti célterület	Foglalkoztatási, szociális	78	6,2	4,1
	Rekreációs	63	4,4	3,7
	Mentálhigiénés	62	6,2	3,3
	Információs-tanácsadó	66	7,1	3,6
	Ifjúsági ház	76	7,9	5,5
	Hitéleti	61	5,9	2,6
NFT pólus	Metropolisz	61	6,8	3,6
	Nem pólustelepülés	67	7,1	4,6
	Pólustelepülés	68	5,8	3,7
Centralitás	Budapest	61	6,8	3,6
	Vidék	68	6,1	3,8
Gazdasági	Social economy	62	5,5	3,2

szektor	Public economy	72	7,1	4,5
	FŐÁTLAG	66	6,2	3,8

Mind a szubjektív, mind pedig az objektív működési feltételek egyértelműen jobbak a közszolgáltatók által nyújtott ifjúsági szolgáltatások tekintetében, a szociális gazdaságban dolgozó ifjúsági szolgáltatók nemcsak ebben, hanem a kommunikációs csatornák használatában is lemaradásban vannak. Az Magyarország versenyképességét biztosító NFT fejlesztési vagy növekedési pólus települések dimenziójában vizsgálva a kérdést jelenleg a pólus településeken működő ifjúsági szolgáltatások technikai erőforrásai tűnnek a leggyengébbnek, ugyanakkor szubjektív működési feltételeiket ők minősítették a legjobbnak.

5. Az ifjúsági szolgáltatások helyzete az ÚMFT célrendszere alapján

A kutatás során felkeresett 150 ifjúsági szolgáltatónál listázott 400 ifjúsági szolgáltatást alternatív módon is csoportosítottuk, egyrészt az ÚMFT célrendszeréhez való illeszkedés, másrészt pedig a felnőtté válást elősegítő szolgáltatási dimenziók mentén. A következőkben ezek mentén tekintjük át az ifjúsági szolgáltatások már feltárt jellemzőit.

Változó	Segítő szolgáltatások	Vizsgált szolgáltatások száma	Aránya (5)
NFT célrendszer	foglalkoztatás bővülése	22,0	5,5
	versenyképes tudás	117,0	29,5
	egészségi állapot javulása	123,0	31,0
	társadalmi összetartozás erősítése	108,0	27,2
	információs társadalom kiteljesedése	27,0	6,8
Függetlenedés dimenziója	jogi leválást segítő szolgáltatások	15,0	3,8
	anyagi függetlenedést segítő szolgáltatások	29,0	7,3
	konstruktív életvezetés kialakítását támogató szolgáltatások	121,0	30,5
	Mobilitást elősegítő szolgáltatások	19,0	4,8
	Önálló identitást kialakítását segítő szolg.	213,0	53,7
	FŐÁTLAG	397,0	100,0

Az NFT célrendszere alapján jelenleg a legtöbb ifjúsági szolgáltatás a fiatalok egészségi állapotának javítását célozza végső soron, ezt követi a versenyképes tudás kialakítását illetve a társadalmi összetartozást elősegítő ifjúsági szolgáltatások. Ezek mindegyike nagyjából azonos arányban képviselteti magát az ifjúsági szolgáltatási palettán, ám a foglalkoztatás bővülését és az információs társadalom kiépülését segítő szolgáltatások aránya sokkal alacsonyabb.

Ha a másik funkcionális dimenziót vizsgáljuk, akkor az ifjúsági szolgáltatások döntő többsége az önálló identitást kialakítását segíti végső soron, 54 százalékuk tipikusan ilyen céltartalommal működik, további 31 százalékuk pedig a konstruktív életvezetés kialakításához járul hozzá. Az önálló életkezdés során az anyagi függetlenedést a szolgáltatások 7 százaléka segíti, támogatja, míg a mobilitási törekvéseket csupán 5 százalékuk. Ez meglehetősen nagy aránytalanság az ifjúsági szolgáltatások jelenlegi struktúrájában.

A szolgáltatások feltételei az elmúlt években egyértelműen javuló tendenciát mutatnak ám eltérő mértékben. Részletiben nézve a tendenciákat a leginkább a foglalkoztatás bővítését és az információs társadalom kiszélesítését segítő ifjúsági szolgáltatások helyzet javult (67-75 pont mérleg indexen), míg legkevésbé a versenyképes tudás és az egészségi állapot javítását célzó szolgáltatásoké. A jövőre vonatkozó várakozások tekintetében ugyanez mondható el, a legkevésbé az egészségi állapot javításán fáradozó szolgáltatásokat nyújtók várnak javulást a jövőben.

A függetlenedés dimenzióját vizsgálva a jogi és anyagi leválást segítő szolgáltatások esetében érzékelhető leginkább a javulás, ám a jövőre nézve, míg az előbbiekhöz pesszimista, utóbbiakhoz optimista várakozások csatlakoznak. Az utóbbi években érezhetően nem változtak a konstruktív életvezetés kialakítását támogató szolgáltatások helyzet és kis mértékben javultak a fiatalok mobilitását elősegítő szolgáltatások valamint az önálló identitást kialakítását segítő szolgáltatások működési feltételei.

Változó	Segítő szolgáltatások	Hogyan változott a szolgáltatás helyzete az utóbbi években (mérleg-index)	Mit vár, hogyan változik a szervezet helyzete a jövőben (mérleg-index)
NFT célrendszer	foglalkoztatás bővülése	75	30
	versenyképes tudás	37	22
	egészségi állapot javulása	10	17
	társadalmi összetartozás erősítése	43	21
	információs társadalom kiteljesedése	67	24
Függetlenedés dimenziója	jogi leválást segítő szolgáltatások	69	-13
	anyagi függetlenedést segítő szolgáltatások	64	40
	konstruktív életvezetés kialakítását támogató szolgáltatások	15	15
	Mobilitást elősegítő szolgáltatások	27	23
	Önálló identitást kialakítását segítő szolg.	39	23
	FŐÁTLAG	33	21

Szolgáltatásonként eltérő az egyes finanszírozási csatornák megjelenési aránya, ennek megoszlását az alábbi táblázat szemlélteti.

Változó	Segítő szolgáltatások	Normatíva	Pályázati forrás	Saját forrás	Egyéb forrás
NFT célrendszer	foglalkoztatás bővülése	40,9%	45,5%	18,2%	13,6%
	versenyképes tudás	13,7%	70,1%	32,5%	20,5%
	egészségi állapot javulása	15,4%	68,3%	41,5%	35,0%
	társadalmi összetartozás erősítése	17,6%	55,6%	28,7%	29,6%
	információs társadalom kiteljesedése	40,7%	29,6%	25,9%	7,4%
Függetlenedés dimenziója	jogi leválást segítő szolgáltatások	33,3%	46,7%	26,7%	40,0%
	anyagi függetlenedést segítő szolgáltatások	37,9%	55,2%	13,8%	20,7%
	konstruktív életvezetés kialakítását támogató szolgáltatások	19,0%	64,5%	28,9%	35,5%
	Mobilitást elősegítő szolgáltatások	15,8%	84,2%	26,3%	10,5%
	Önálló identitást kialakítását segítő szolg.	15,0%	59,6%	39,0%	22,1%
	FŐÁTLAG	18,6	61,5	33,0	26,2

A NFT célrendszere szerint normatívához leginkább a foglalkoztatás bővülését és a információs társadalom kiépülését segítő ifjúsági szolgáltatások jutnak, pályázati forrásból döntően a versenyképes tudás kialakítását segítő szolgáltatások (nem iskolai oktatásról van szó!) és az egészségügyi állapot javítását célzó ellátások. A függetlenedés dimenzióban a normatíva elsősorban jogi leválást és az anyagi függetlenedést segítő szolgáltatások finanszírozására tudnak igénybe venni, míg a pályázati források a mobilitási, életvezetési és identitást alakító szolgáltatásoknál dominálnak.

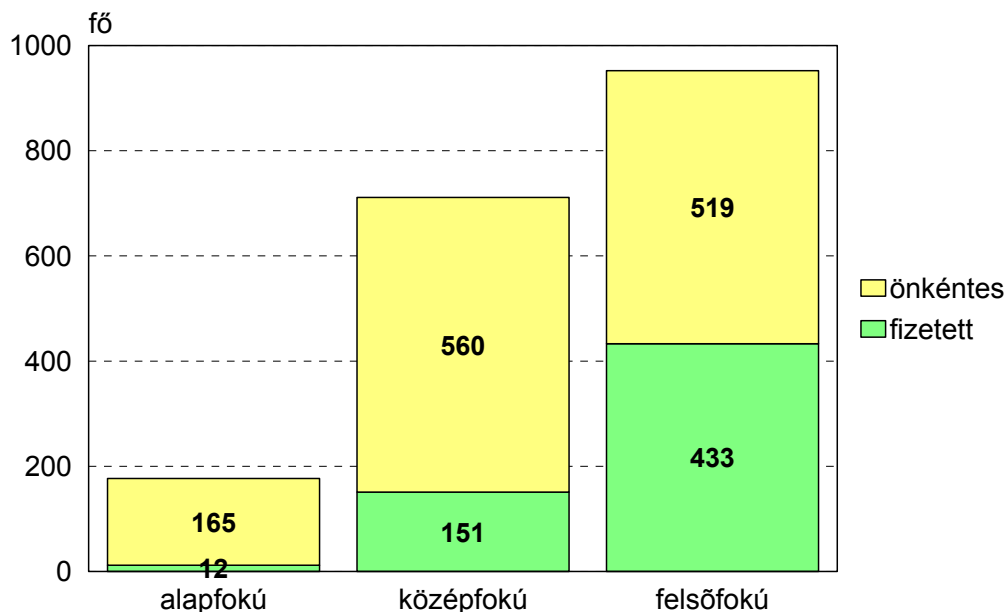
A szubjektív működési feltétel a foglalkozást elősegítő szolgáltatásoknál a legjobb, csakúgy mint az technikai eszközökkel való ellátottság, s a rangsor végére az egészségi állapot fejlesztése NFT cél területen működő szolgáltatások kerültek. A függetlenedés dimenziójában ismét a jogi leválást segítő szolgáltatások és az anyagi függetlenedést támogató szolgáltatások jó helyezte került megerősítésre.

Változó	Segítő szolgáltatások	Szubjektív működési feltétel (0-100 pont)	Technikai erőforrás (0-9 pont)	Kommunikációs csatornák (0-9 pont)
NFT célrendszer	foglalkoztatás bővülése	72	7,2	4,7
	versenyképes tudás	68	6,4	3,8
	egészségi állapot javulása	63	5,5	3,5
	társadalmi összetartozás erősítése	69	6,5	4,0
	információs társadalom kiteljesedése	62	6,6	3,4
Függetlenedés dimenziója	jogi leválást segítő szolgáltatások	77	7,0	3,7
	anyagi függetlenedést segítő szolgáltatások	74	6,3	4,3
	konstruktív életvezetés kialakítását támogató szolgáltatások	64	5,9	3,7
	Mobilitást elősegítő szolgáltatások	64	6,6	4,1
	Önálló identitást kialakítását segítő szolg.	66	6,2	3,7
	FŐÁTLAG	66	6,2	3,8

6. Az ifjúsági szolgáltatók humán-erőforrása és a klienseik

Az ifjúsági szolgáltatások fenntarthatóságával kapcsolatos kutatás során nem lehet megkerülni az egyik legfontosabb kérdést, hogyan néz ki a szolgáltatást nyújtók személyi állománya, alkalmas-e a fenntarthatóság biztosítására. A kutatás során megkérdezett 150 szervezet, intézmény, összesen 596 fő fizetett munkatárssal rendelkezik, vagyis átlagosan szervezetenként 4 fővel működnek. Ez azonban nagyon félrevezető adat lehet, amint az alábbiakból ez kiderül. A szakmai szolgáltatást nyújtó fizetett munkatársak közül mindössze 2 százalék alapfokú végzettségű, 25 százalékuk középfokú, míg a többiek felsőfokú végzettséggel rendelkeznek. A szervezeteknél ezen munkatársak mellett sok önkéntes is dolgozik a célok elérése és a feladatok teljesítése érdekében. A mintába került szervezeteknél összesen 1244 fő végez önkéntes munkát, ebből 165-en rendelkeznek alapfokú végzettséggel, 560 fő valamilyen középiskolát, 519 fő pedig egyetemet, főiskolát végzett vagy éppen most végzi, vagyis szervezetenként átlagosan 8 önkéntes állítható „hadrendbe”.

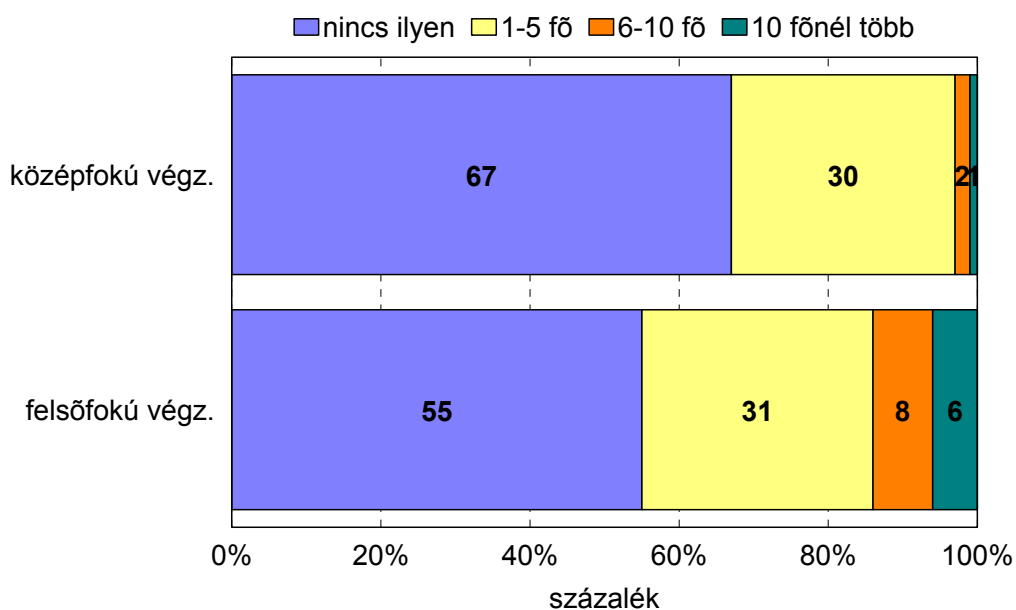
Szervezeteknél dolgozók száma végzettség szerint

Az ifjúsági szolgáltatásokat nyújtó szervezetek 42 százalékánál egyáltalán nincsen fizetett alkalmazott, 40 százalékánál maximum 5 fő, 10 százalékuknál 6-10 fő fizetett munkatárs dolgozik. Ezek jellemzően azok a szervezetek, amelyek eseti szintű, szabadidős szolgáltatásokat nyújtanak.

A szervezetek kétharmada egyáltalán nem rendelkezik, közel egyharmadnál maximum 5 fő középfokú végzettségű fizetett alkalmazott dolgozik, és csupán egy-két százalék az olyan szervezetek aránya, amelyeknél ennél magasabb a hasonló végzettségűek száma (a maximum 16 fő volt). A felsőfokú végzettségűek tekintetében a megkérdezettek 40 százaléka nem rendelkezik 10 főnél több diplomás fizetett munkatárssal, azonban ezek felénél is csak maximum 1 vagy 2 olyan kolléga van, akik felsőfokú iskolát végeztek. A szervezetek több mint fele (55 százalék) nem rendelkezik diplomás munkaerővel, 11-25 fő közötti felsőfokú fizetett munkatárssal csupán néhány ifjúsági szolgáltató szervezet rendelkezik, és két, ebből a szempontból kiugró szervezet van a mintába, egy nagy pedagógiai központ (71 fő) és egy megyei gyermekvédelmi központ (42 fő).

Szervezetek fizetett munkatársainak megoszlása

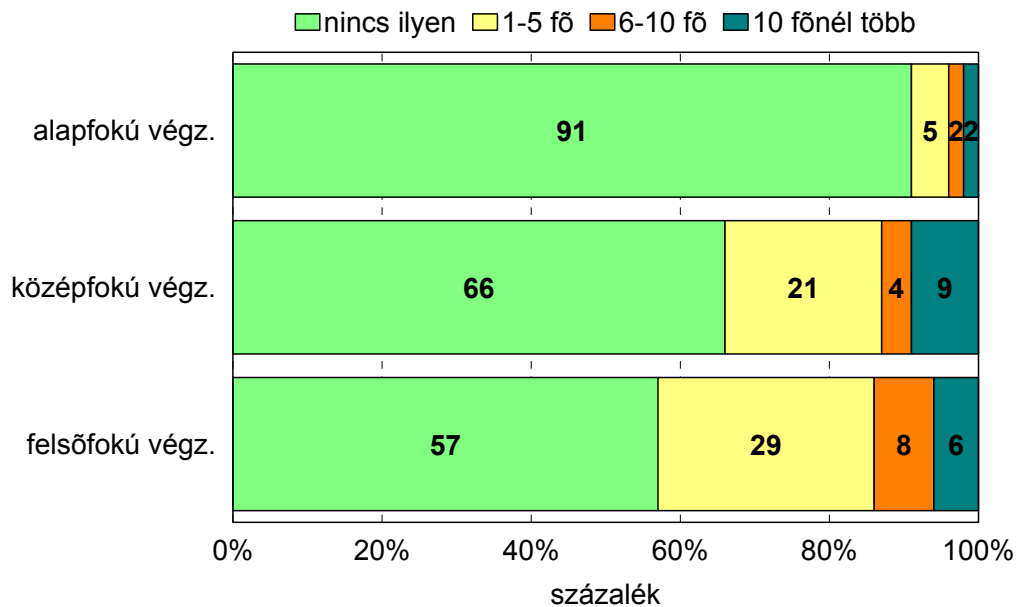

Az önkéntesek foglalkoztatása területén a szervezetek aránya nagyságrendileg hasonló a fizetett alkalmazottakat foglalkoztató szervezetek arányával, azaz körülbelül annyi szervezetnél tevékenykednek önkéntesek, mint ahánynál van fizetett alkalmazott. Olyan tendenciát nem lehet megállapítani, hogy ahol kevesebb fizetett alkalmazott van, ott több önkéntes dolgozna. Ebből a szempontból az ifjúsági szolgáltatók vegyes képet mutatnak, mert több helyen ha van külön fizetett munkatárs az önkéntesek toborzására, koordinálására, akkor ott több önkéntes is dolgozik. Az

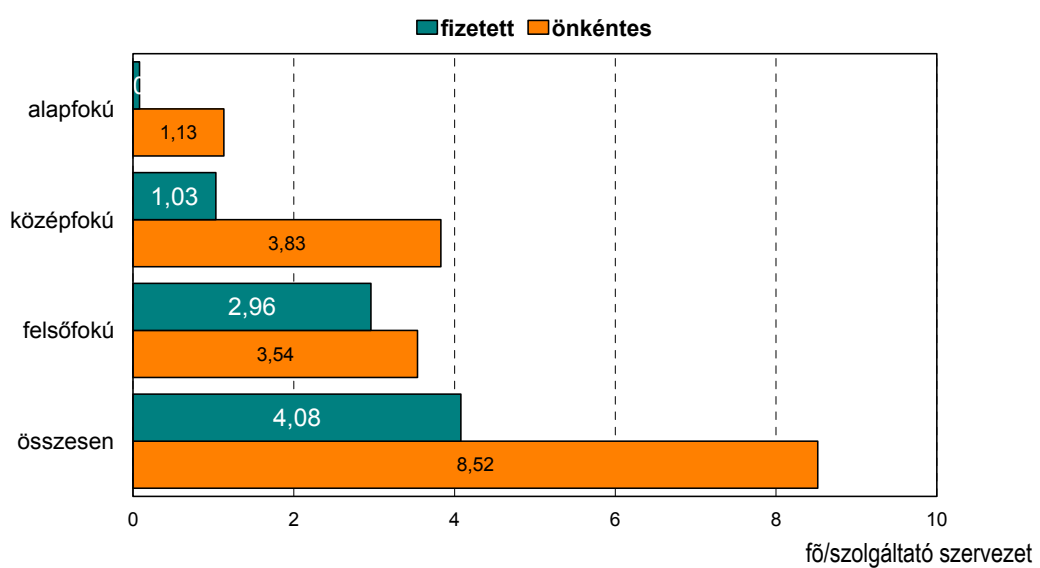

önkéntesek megoszlását az alábbi diagram részletesen mutatja, ami érdekes lehet, hogy hány szervezetnél tevékenykednek többen, és ezeknek a szervezeteknek milyen önkéntes bázisuk van.

Szervezetek önkéntes munkatársainak megoszlása

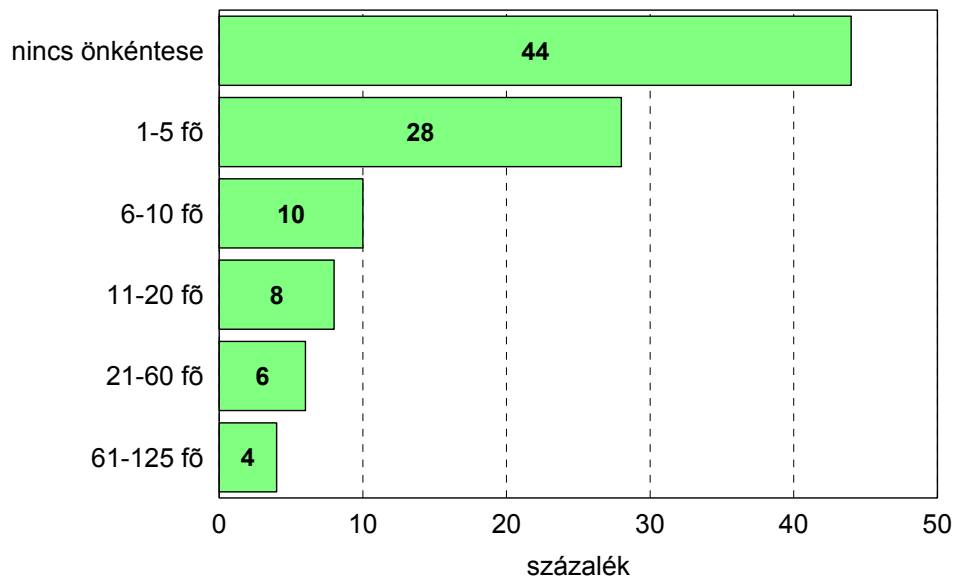

Ifjúsági szolgáltatók átlagos humán-erőforrása képzettség szerint

Iskolai végzettségtől eltekintve összességében nézve minden önkéntest, a szervezetek 44 százaléka egyáltalán nem rendelkezik ilyen munkatárssal, öt főnél kevesebb önkéntessel 28 százalék, 6-10 önkéntessel pedig 10 százalék rendelkezik. Ennél több önkéntese összességében a szervezetek 18 százalékának van. Részletesebb megoszlást a szervezetek arányában az alábbi diagram mutat.

Önkéntes munkatársak száma összesen a szervezetek arányában

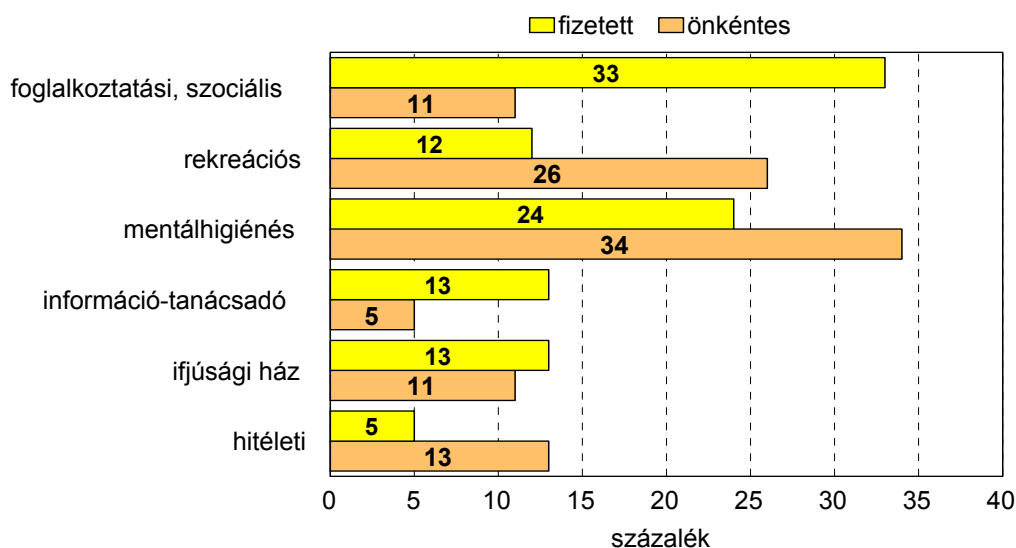
Különböző dimenziók szerint vizsgálva fizetett és önkéntes munkatársak számát megállapítható, hogy a fizetett munkatársak egyharmada a foglalkoztatási és szociális célú szervezetekben dolgozik, közel egynegyedük a mentálhigiénés feladatokkal foglalkozó szervezetekben, 13-13 százalékuk információ-tanácsadó funkciókat ellátó szervezetekben és ifjúsági házakban, minden nyolcadik ilyen munkatárs valamilyen rekreációs feladatot felvállaló, illetve 5 százalékuk egyházi ifjúsági szervezeteknél.

Az önkéntesek számának megoszlása azonban más képet mutat. Az önkéntesek egyharmada a mentálhigiénés szervezetekben, 26 százalékuk rekreációs-szabadidős szervezeteknél, 13 százalék egyházi szervezeteknél, 11-11 százalék pedig foglalkoztatási célú szervezetnél, illetve ifjúsági házakban dolgoznak. Az információs és tanácsadó feladatok ellátásában kevés önkéntes, mindössze 5 százalék vesz részt.

A fizetett munkatársak egyötöde, míg az önkéntesek közel 30 százaléka a fővárosban dolgozik, a vidékiek közül a fizetett munkatársak 10 százaléka és az önkéntesek 16 százaléka a II. Nemzeti

Fejlesztési Terv által meghatározott fejlesztési pólusokban. Szektoronként nézve az állami szektorban fizetett dolgozók 70 százaléka, a nem állami szektorban 30 százalék, amely arány az önkéntesek tekintetében jelentősen megfordul, hiszen az állami/önkormányzati fenntartású szervezeteknél csupán az önkéntesek 16 százaléka van jelen, míg a nem állami szervezeteknél 84 százalék.

Munkatársak megoszlása szervezettípus szerint

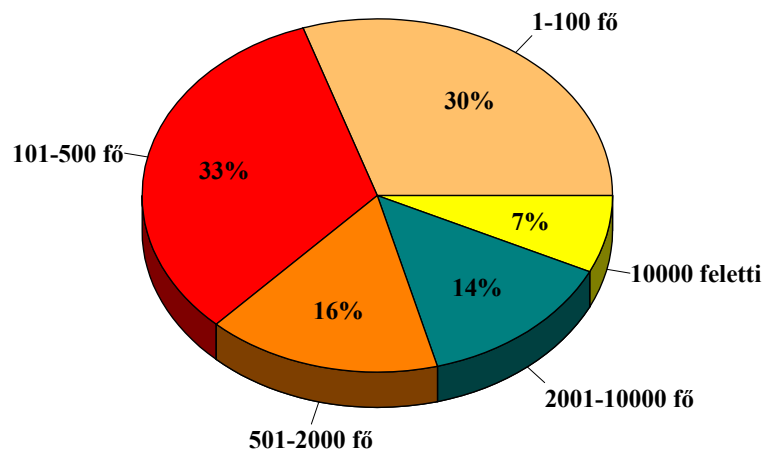
Változó	Attribútum	Alkalmazottak átlagos száma	Önkéntesek átlagos száma
Szervezeti célterület	Foglalkoztatási, szociális	10,4	7,4
	Rekreációs	1,9	8,3
	Mentálhigiénés	3,8	11,0
	Információs-tanácsadó	3,0	2,4
	Ifjúsági ház	5,4	10,1
	Hitéleti	2,9	15,6
NFT pólus	Metropolisz	4,2	13,1
	Nem pólustelepülés	4,3	6,9
	Pólustelepülés	2,8	10,7
Centralitás	Budapest	4,2	13,1
	Vidék	4,1	7,5
Gazdasági szektor	Social economy	2,0	11,6
	Public economy	7,4	3,6
	FŐÁTLAG	4,08	8,25

A kutatás során közvetlenül megkérdezett ifjúsági szolgáltató szervezetek kliensforgalma az elmúlt évben összesen közel 240.000 fő volt, a kliensek száma elég széles spektrumon mozog, a 20 főtől egészen 40.000 (!) főig. Életkori megoszlás szerint a szolgáltatásokat igénybevevők közül 14

évesnél fiatalabb gyermek összesen 78.703 fő (32 százalék), 15-29 éves fiatal 133.291 fő, (55 százalék) 30 évesnél idősebb felnőtt 81.659 fő volt. Ez azt mutatja, hogy az ifjúsági szolgáltatásokat illetve az azokat nyújtó szervezetek célcsoportja életkori szempontból nem homogén, valószínűleg igazodik a helyi szükségletekhez.

A szervezetek 30 százalékának 2006-ban maximum 100 fő volt a klienseik száma, további egyharmaduknak 101-500 fő között, 501-2000 fő között a szervezetek 16 százalékának, 2001-10000 fő között 14 százalékuknak, és csupán 7 százalékuk számolt be 10000 főnél magasabb kliensforgalomról. Minden életkategóriát tekintve a szervezetek kb. 80 százaléka esetében a kliensek forgalma 500 fő alatt volt (gyermekeknél a szervezetek 82 százaléka, 15-29 éves fiataloknál 74 százaléka, 30 évnél idősebbeknél 85 százaléka esetében), ami azt jelenti, hogy ennél több gyermeket és fiatalot a szervezetek 20 százaléka tudott elérni.

A tavalyi évi kliensforgalom a szervezetek arányában

A szervezetek tevékenységi területei szerint vizsgálva az ügyfélforgalmat megállapítható, hogy a legtöbb ifjúsági szolgáltató szervezet nem lépi át a 2000 fős kliens határt, azonban nagyobb létszám érhetően főleg az ifjúsági házaknál és információs-tanácsadó feladatokat ellátó szervezeteknél jelennek meg, illetve a mentálhigiénés szervezetek egy részénél. Településtípusonként nézve nem látható kiugróan nagy különbség, a fővárosban inkább több, kisebb kliensszámmal foglalkozó szervezet van, míg a pólustelepüléseken vannak nagyobb kliensforgalommal rendelkező szervezetek is.

Szektorok mentén az állami szervezetek valamivel több embert érnek el, azonban nem olyan nagy a különbség a szereplők között.

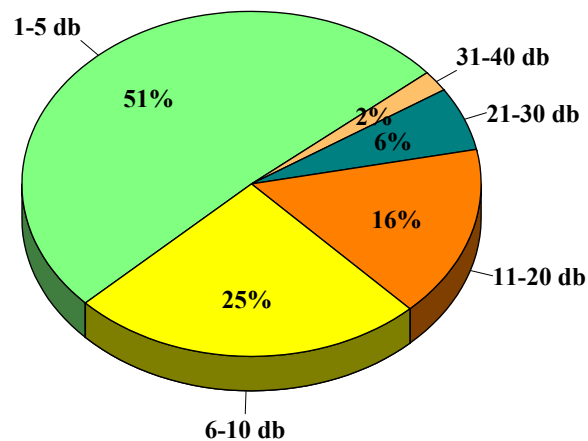
Változó	Attribútum	1-100 Fő	101-500 fő	501-2000 Fő	2001-10000 fő	10001 feletti fő
Szervezeti célterület	Foglalkoztatási, szociális	43	14	21	14	7
	Rekreációs	33	33	15	15	3
	Mentálhigiénés	20	40	12	28	-
	Információs-tanácsadó	33	27	27	-	13
	Ifjúsági ház	-	50	13	-	38
	Hitéleti	50	38	13	-	-
NFT pólus	Főváros	33	24	19	24	-
	Nem pólustelepülés	34	31	19	9	7
	Pólustelepülés	-	58	-	25	17
Centralitás	Budapest	33	24	19	24	-
	Vidék	29	35	16	11	9
Gazdasági szektor	Social economy	37	34	13	14	3
	Public economy	16	31	25	13	16
	FŐÁTLAG	30	33	16	14	7

Sorszázalékos megoszlás

7. Pályázati forrásteremtés

A megkérdezett szervezetek a tavalyi évben összesen 926 db pályázatot adtak be, az egy szervezet által beadott legkevesebb pályázat 1 db volt, míg a legtöbb 40.. A szervezetek átlagosan 8 pályázatot készítettek el és nyújtottak be a pályázató szervezet felé 2006-ban, de elgondolkodtató adat, hogy a szervezetek 18 százaléka nem tudta megmondani, mennyit készített, illetve 5 százalékuk egyet sem.

Beadott pályázatok száma a tavalyi évben

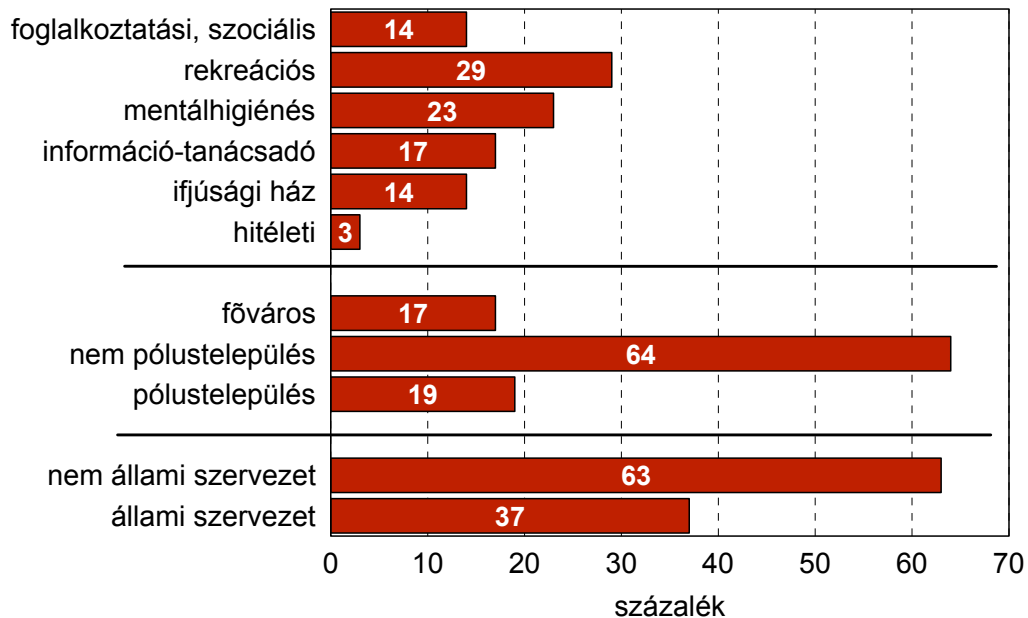
A szervezetek fele legfeljebb csak 5 pályázatot, további egynegyedük pedig 6-10 pályázatot adott be. A szervezetek közel negyede készített tíznél több pályázatot, azonban csak 8 százalék volt, akik 20 és 40 közti pályázatot írtak meg.

Szervezettípusonként a legtöbb pályázatot a rekreációs és szabadidős szervezetek készítették el, ezeket követik a mentálhigiénével foglalkozó szervezetek, az ifjúsági információs-tanácsadó szervezetek, az ifjúsági házak és foglalkoztatással foglalkozó szervezetek, és végül az egyházi szervezetek.

A fővárosi és pólustelepüléseken lévő szervezetek a pályázatok közel 20-20 százalékát tették ki, illetve a pályázatok 64 százalékát nem pólustelepüléseken lévők adták be a mintából.

Szektorok alapján természetes módon nagy különbség látható, a nem állami szervezetek nagyobb arányban pályáztak, a pályázatok majdnem kétharmadát ők írták.

Elkészített pályázatok szervezettípusonként

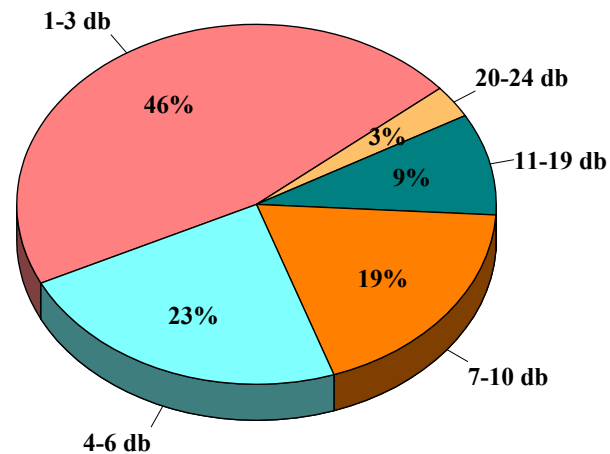
Természetesen módon az elkészített és beadott pályázatok száma egy mutatószám, azonban önmagában nem sokat mutat a szervezetek működésére vonatkozóan. Mindezt kíváncsiak voltunk arra is, hogy a beadott pályázatok mellett hány volt sikeres, a tavalyi évben mennyi nyertes pályázatot tudhat maga mögött az adott szervezet.

Össességében a beadott pályázatok közel 60 százaléka nyert, megfelelt a pályázatbírálok előtt, ami igen jó arány és alapvetően azt mutatja, hogy az ifjúsági szolgáltatások fenntarthatósága tekintetében a pályázati csatorna kiemelt fontosságú, ami jól igazítható az NFT II-höz is. Az egy ifjúsági szolgáltató által maximálisan megnyert pályázatok száma 24 db volt a tavalyi évben, több mint 20 pályázatot összesen három szolgáltató szervezet nyert. Az ifjúsági szolgáltatók 46 százaléka maximum három pályázatot nyer egy évben, további 32 százaléknak 4-10 db pályázata volt sikeres, és 12 százaléknak volt 10-nél több pályázata nyertes.

Egy külön változó segítségével megnézve a szervezetek pályázati sikerességének arányát megállapítható, hogy az ifjúsági szolgáltató szervezetek 30 százaléka minden pályázatukkal elbuktak, azaz egyetlen pályázata sem nyert, s ez igen elgondolkodtató a szolgáltatásuk fenntarthatósága vonatkozásában 5 százalék esetében a beadott pályázataik egyharmada sikeres volt, 19 százalékuk esetében 34-50%-os mértékben értek el pályázati sikert, 19 százalékuk 51-75%-os, 12 százalékuk pedig

76-95 %-os sikert könyvelhetett el magának. A szervezetek 15 százalékának minden pályázata nyert, azonban ezek között főleg kevés pályázatot beadott szervezetek találhatóak.

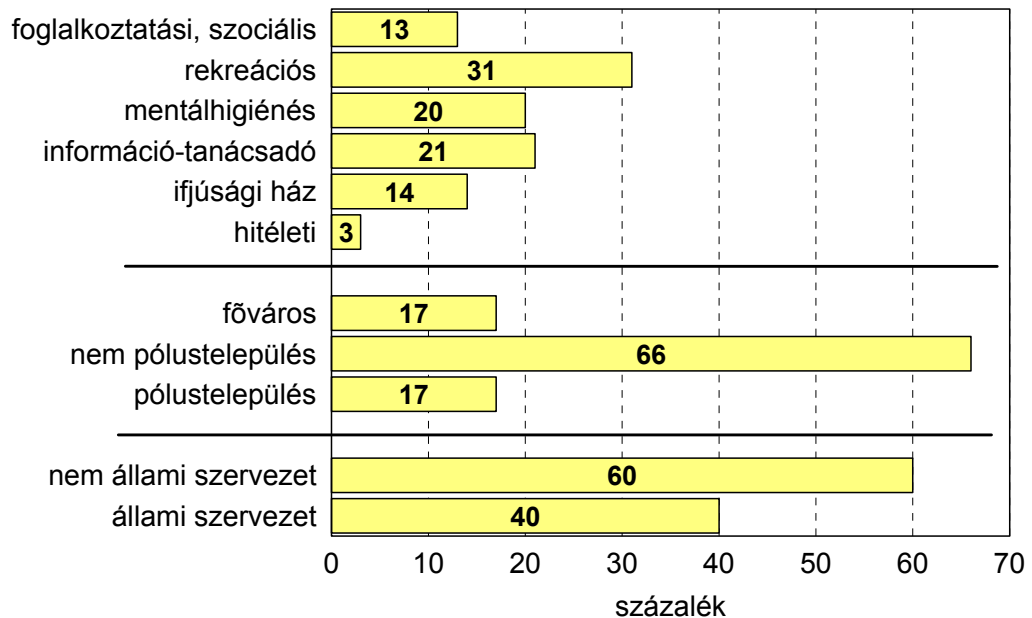
Sikeres pályázatok száma a tavalyi évben

A legtöbb pályázatot a rekreációs szervezetek nyerték, a sikeres pályázatok közel egyharmadát ezek a szervezetek nyerték el, őket követik az információs-tanácsadó és mentálhigiénével foglalkozó szervezetek. A legkevesebb pályázatot a hitéleti tevékenységet folytató egyházi szervezetek nyerték.

Nyertes pályázatok szervezettípusonként

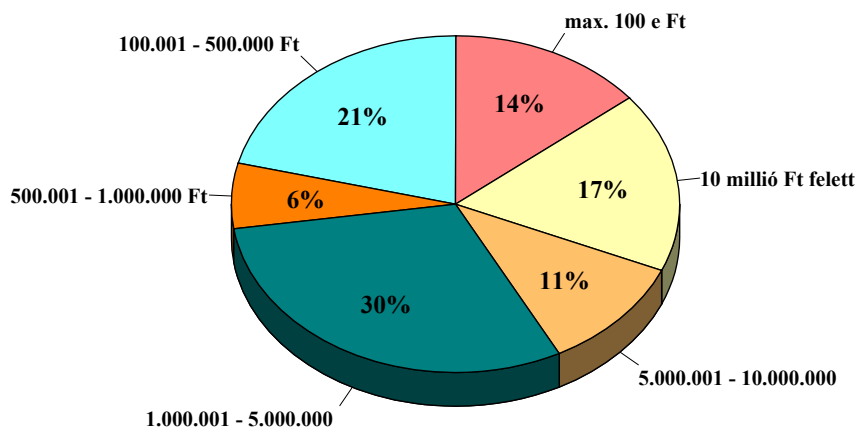
Változó	Attribútum	Beadott pályázatok átlagos száma	Elnyert pályázatok átlagos száma	Siker mutató
Szervezeti célterület	Foglalkoztatási, szociális	7,6	4,1	45,2
	Rekreációs	7,6	4,6	60,7
	Mentálhigiénés	5,8	2,9	56,3
	Információs-tanácsadó	6,5	5,3	66,6
	Ifjúsági ház	9,1	5,2	56,4
	Hitéleti	2,6	1,4	48,1
NFT pólus	Metropolisz	6,0	3,5	44,4
	Nem pólustelepülés	6,3	3,9	60,7
	Pólustelepülés	9,8	5,1	53,0
Centralitás	Budapest	6,0	3,5	44,4
	Vidék	6,9	4,1	59,3
Gazdasági szektor	Social economy	6,7	3,7	55,9
	Public economy	6,7	4,4	57,3
	FŐÁTLAG	6.7	4.0	56,3

A fenti kérdéseken kívül ebben a témakörben megkérdeztük, hogy az elmúlt évben összesen pályázati úton mekkora összeget sikerült szerezni, erre a szervezetek 38 százaléka nem tudott vagy akart érdemi információt adni. A válaszoló szolgáltató szervezetek összesen közel 400 millió Ft-ot szereztek 2006-ban pályázati úton, a legkisebb összeg 30.000 Ft volt, a legmagasabb pedig 68 millió Ft.

A szervezetek 14 százaléka 100 ezer Ft-ot, vagy annál kevesebbet nyert, 21 százalék 100.000 és 500.000 Ft közötti, 6 százalék 500.000 és 1 millió Ft közötti összeget. A szervezetek közel egyharmada 1 millió és 5 millió Ft közötti összeget tudott pályázati úton szerezni, míg 11 százalék 5 és 10 millió Ft között, illetve 17 százalék 10 millió Ft felett nyert.

Szervezettípus szerint igen szórnak a pályázaton nyert pénzek, a vidéki és állami szervezetek összességében nagyobb összegeket nyertek, részben a valamivel több nagyobb összegű pályázatok miatt.

A tavalyi évben pályázati összegek megoszlása

Változó	Attribútum	Max. 100.000 Ft	100.001-500.000 Ft	500.001-1.000.000 Ft	1.000.001-5.000.000 Ft	5.000.001-10.000.000 Ft	10 millió Ft felett
Szervezeti célterület	Foglalkoztatási, szociális	10	20	-	50	-	20
	Rekreációs	14	21	7	30	14	14
	Mentálhigiénés	20	20	10	10	10	30
	Információs-tanácsadó	10	20	-	50	-	20
	Ifjúsági ház	14	21	7	30	14	14
	Hitéleti	20	20	10	10	10	30
NFT pólus	Metropolisz	10	20	-	50	-	20
	Nem pólustelepülés	14	21	7	30	14	14
	Pólustelepülés	20	20	10	10	10	30
Centralitás	Budapest	10	20	-	50	-	20
	Vidék	15	21	8	26	13	17
Gazdasági szektor	Social economy	10	20	-	50	-	20
	Public economy	15	21	8	26	13	17
	FŐÁTLAG	14	21	6	30	11	17

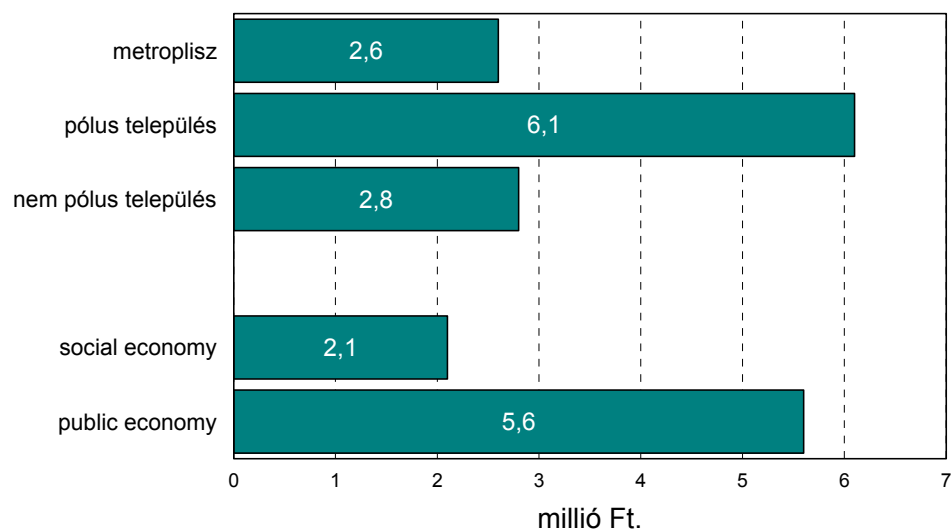
Sorszázalékos megoszlás

Átlagosan a szervezetek 3,3 millió forintot nyernek egy évben az ifjúsági szolgáltatásaikra, ennek az összegnek a belső arányai azonban igen eltérőek. Míg az információs és tanácsadó szolgáltatást nyújtó szolgáltatók évi 8 milliót pályáznak össze, addig az ifjúsági házak csak 4, a foglalkoztatási és szociális célú ifjúsági szolgáltatók pedig 3,4 milliót.

Szervezeti forma szerint vizsgálva még inkább differenciált a kép, a közhasznú társasági formában működő professzionális szolgáltatók átlagosan 18 millió forintnyi pályázati forrást szereztek 2006-ban, a sportegyesületek 5,2, a teleházak 6,1, az egyesületek 2,6, az önkormányzati intézmények 3, az alapítványok pedig 1,5 millió forintot.

Ha a gazdasági szektor szerint vizsgáljuk a pályázati arányokat, akkor a szociális gazdaságban tevékenykedő ifjúsági szolgáltatók átlagát jóval meghaladja a közszférában működő szolgáltatók által elnyert támogatások átlaga.

Ifjúsági szolgáltatók által nyert átlagos pályázati támogatás 2006-ban

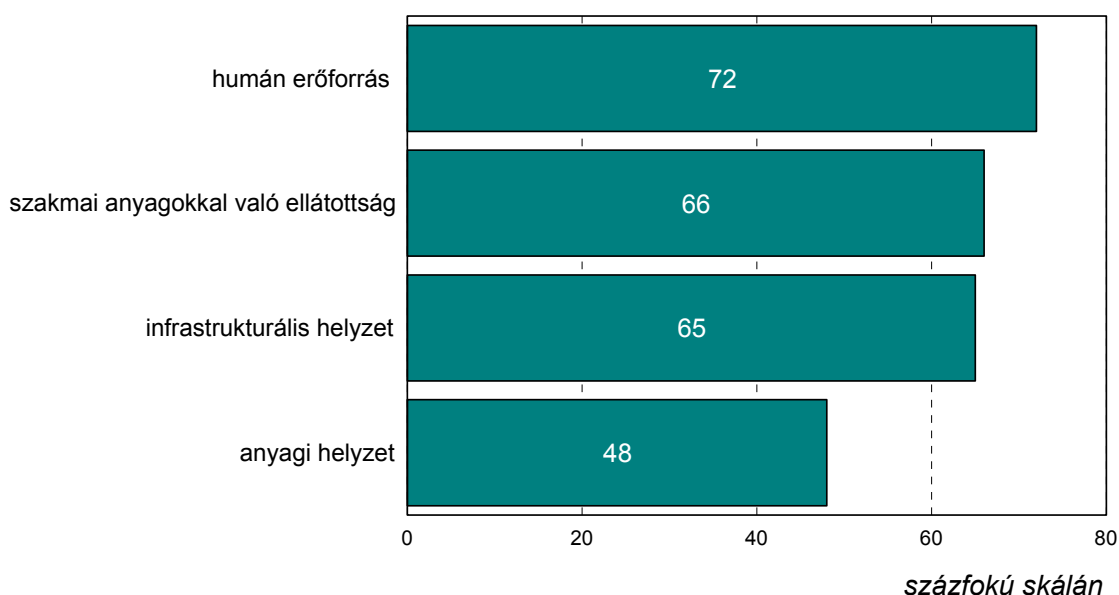

8. Az ifjúsági szolgáltatók működési feltételei és kapcsolatrendszere

A megkérdezett szolgáltatók minősítették saját intézményük, szervezetük működési feltételeit, osztályozták infrastrukturális, humán erőforrás, és anyagi helyzetüket, valamint a különböző szektorokkal való kapcsolataikat is.

A megkérdezett szervezetek humán erőforrás tekintetében jónak értékelték helyzetüket (72 pont), szakmai anyagokkal való ellátottság és infrastrukturális helyzet tekintetében szintén még pozitív (65-66 pont) értékelést tettek. Anyagi forrásaik, elsősorban a civil szektor forráshiányos volta miatt negatív értékelést kapott (48 pont).

Ifjúsági szolgáltatók működési feltételeinek értékelése

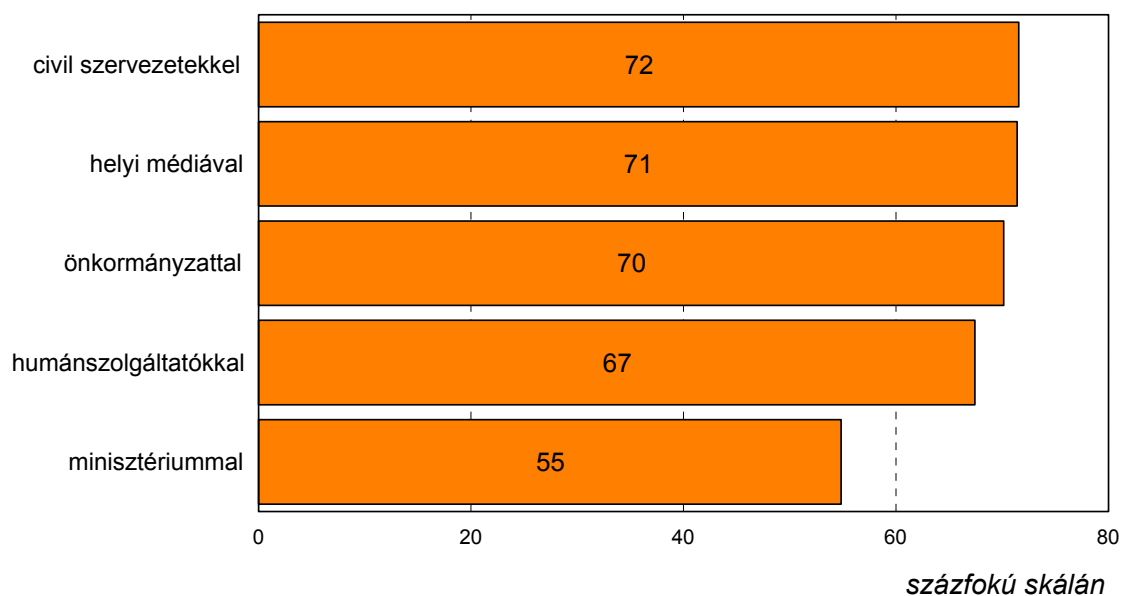
Infrastrukturális helyzetüket és humán erőforrásukat tekintve a minta szerint a munkaügyi és szociális intézmények (melyek elsősorban állami finanszírozásúak), illetve az ifjúsági házak állnak a legelőnyösebb helyzetben (71-78 pont), más, elsősorban tehát a civil élet szereplői ezen a téren elégedetlenek önmagukkal. Más dimenziót elemezve hasonló eredményre jutunk, ugyanis a *social economy* szektor humán erőforrás tekintetében a *public economy* szervezetekhez képest viszonylagos hátrányban van. Az anyagi erőforrásukat elemezve a szervezetek elsősorban a vidéki, nem pólus területeken jobb helyzetről adtak számot, mint a budapesti, ill. pólus centrumokban lévő szervezetek. Ennek vélhetően az az oka, hogy a kisebb településeken működő szolgáltatók forrásigénye valamelyest

kevesebb, mint a nagyobb településeken, magas működési költséget igénylő szervezetek, ráadásul az állami és önkormányzati fenntartású szereplők finanszírozása kevésbé differenciált területileg, éppen ezért a rendelkezésre álló források a nem pólus területeken kielégítőbbek.

A szervezetek infrastrukturális, humánerőforrás és anyagi helyzete a négy vizsgált dimenzióban százfokú skálán

		Infrastrukt. Helyzet	Humán erőforrás	Anyagi helyzet
Szervezeti cél	<i>Fogl. Szoc. Szervezet</i>	78,9474	80,2632	
	<i>Rekreáció</i>	61,8421	68,4211	
	<i>Mentálhigiéné</i>	57,8947	70,3947	
	<i>Inform. És tanácsadás</i>	66,3462	67,3077	
	<i>Ifj. ház</i>	71,4286	89,2857	
	<i>Hitélet</i>	62,5000	65,0000	
Szektor	<i>Social economy</i>		66,3889	
	<i>Public economy</i>		81,3636	
Terület	<i>Budapest</i>			36,1111
	<i>Vidék</i>			50,6522
Pólusok szerint	<i>Metropolisz</i>			36,1111
	<i>Nem pólus</i>			51,5464
	<i>Pólus</i>			45,8333

Ifjúsági szolgáltatók kapcsolatrendszerének vizsgálata

Az ifjúsági szolgáltató intézmények, szervezetek kapcsolatai, kapcsolatszervezési stratégiái működési szempontjukból elengedhetetlenek. Nem elég saját célcsoportjukkal megtalálni a közös hangot, ugyanúgy a finanszírozási és a szakmai oldallal történő kommunikáció is szükséges, a hálózati működés ugyanis hatékonyabbá, professzionálisabbá teszi munkájukat. A szervezetek kapcsolatrendszerét a különböző szektorokkal való kapcsolatuk alapján vizsgáltuk. A fenti ábra százfokú skálán mutatja, hogy hogyan értékelik saját kapcsolataik minőségét a megkérdezettek. A lista végére, a legrosszabb pozícióba kerültek a minisztériumok (55 pont), egyrészt azért, mert a legtöbb szervezetnek nincs érdemi, szakmai kapcsolata a minisztériumokkal, másrészt viszont pl. egy civil szervezet esetében a pályázati elszámolások nehézségei olykor-olykor a kapcsolatok negatív irányba fordulását erősítik. Pozitívnak értékelték kapcsolatukat a megkérdezettek a humánszolgáltató intézményekkel (67 pont), az önkormányzatokkal (70 pont) és a helyi médiával is (71 pont), a listát a civil szervezetek vezetik (72 pont).

A vizsgált szervezetek kapcsolatrendszere négy dimenzió mentén százfokú skálán

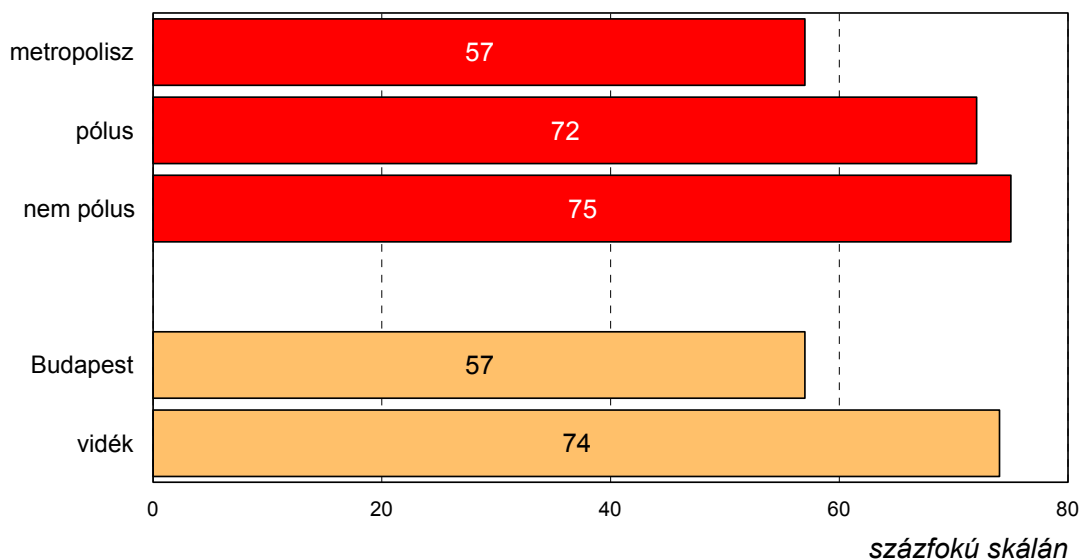
		Önkormányszervezetek	Humán szolg. int.	Helyi média	Minisztérium	Civil szerv.
Szervezeti cél	<i>Fogl. Szoc. Szervezet</i>	82,8947	84,7222		76,4706	85,5263
	<i>Rekreáció</i>	66,4474	65,7895		45,4545	72,2973
	<i>Mentálhigiéné</i>	58,7838	62,8378		45,1613	59,5588
	<i>Inform. És tanácsadás</i>	75,9615	63,4615		56,0000	71,8750
	<i>Ifj. ház</i>	87,5000	78,5714		64,5833	83,9286
	<i>Hitélet</i>	62,5000	52,7778		70,8333	65,0000
Szektor	<i>Social economy</i>	61,2360	63,0682	64,8256	47,3333	64,8810
	<i>Public economy</i>	84,5455	74,5370	82,0755	66,3265	81,9444
Terület	<i>Budapest</i>	57,6923		57,4074		
	<i>Vidék</i>	72,8814		74,7768		
Pólusok szerint	<i>Metropolisz</i>	57,6923		57,4074		
	<i>Nem pólus</i>	73,7374		75,2632		
	<i>Pólus</i>	68,4211		72,0588		

A foglalkoztatási és szociális szervezetek, valamint az ifjúsági házak értékelték kapcsolataikat a legmagasabbra (rendre a pozitív tartományban 70 pont felett), míg a rekreációs és mentálhigiéné, azaz elsősorban a megkérdezettek közül a civil szereplők voltak azok, akik az önkormányzatokkal, a humánszolgáltató intézményekkel, a minisztériumokkal való kapcsolatukat negatívan véleményezték. A fenti különbséget élesíti a szektorok közötti összevetés, amely azt mutatja, hogy a 'social economy', azaz a nem állami szereplők kapcsolataikat rendre alulértékelték, szemben a 'public economy' szektorba tartozó megkérdezettekkel. Ennek oka részben az, hogy az állami szolgáltatók működése

törvényi szabályozás alá esik, ami egy hivatalos kapcsolatrendszer kiépítését eredményezi, ennek fenntartása pedig törvényi kötelezettség, ill. törvény szabályozza. Az ilyen típusú kapcsolatok a kutatás eredményei alapján jól működnek. A probléma akkor merül fel, amikor nem tisztázták a szerepek, mint a civil szolgáltató szektor esetében. A megkérdezett nonprofit szervezetek kapcsolatrendszere elsősorban informális úton alakul, így azonban, mivel a törvényi szabályozás nem áll mögöttük, érdekérvényesítési csatornáik kevésbé hatékonyak, kapcsolataikat ezáltal negatívan értékelik. A civil szolgáltatók médiakapcsolatai pedig azért szorulnak háttérbe, mert tevékenységük a legtöbb esetben nem hírértékű, nem tudják magukat jól „eladni”.

A média az ifjúsági szolgáltatók életében fontos szerepet tölt be, elengedhetetlen a célcsoport elérésében, a jó kommunikáció segít a szervezetről kialakított pozitív összkép kialakításában és fenntartásában, a presztízs növelésében. Egy jól kommunikáló szervezet ezáltal finanszírozási oldalon is képes magát erősíteni. A médiakapcsolatok a megkérdezetteknel területileg erősen differenciáltak. Míg a metropoliszban (Budapesten) a médiakapcsolatok nem érik el a pozitív értéket, addig a pólus városokban és a nem pólus településeken működő szervezetek 72-75 pontra értékelték azokat. Ez a vélhetően a kevesebb médiával, a kisebb közösségekben működő könnyebb információáramlással magyarázható.

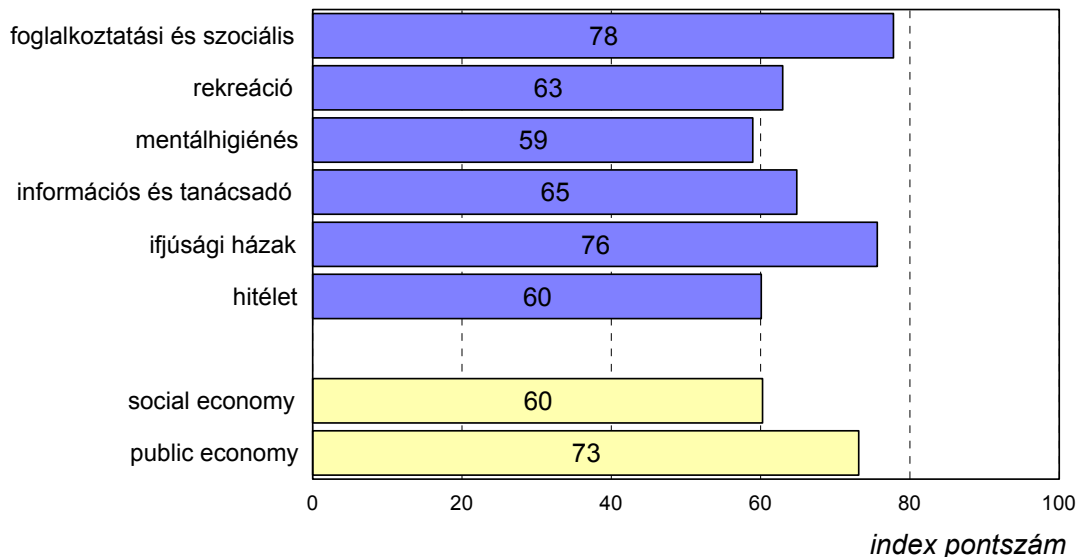
Ifjúsági szolgáltatók helyi médiával való kapcsolata két területi dimenzióban

A működési feltételek és a kapcsolatok változók összevonásából készítettünk egy működési feltételek indexet, amely azt mutatja, amely már eddig is kirajzolódott, a foglalkoztatási és szociális

szervezetek, valamint az ifjúsági házak (melyek elsősorban állami vagy önkormányzati fenntartásúak) jobb helyzetben vannak, mint más szervezetek.

Működési feltételek-index alakulása az ifjúsági szolgáltatók körében

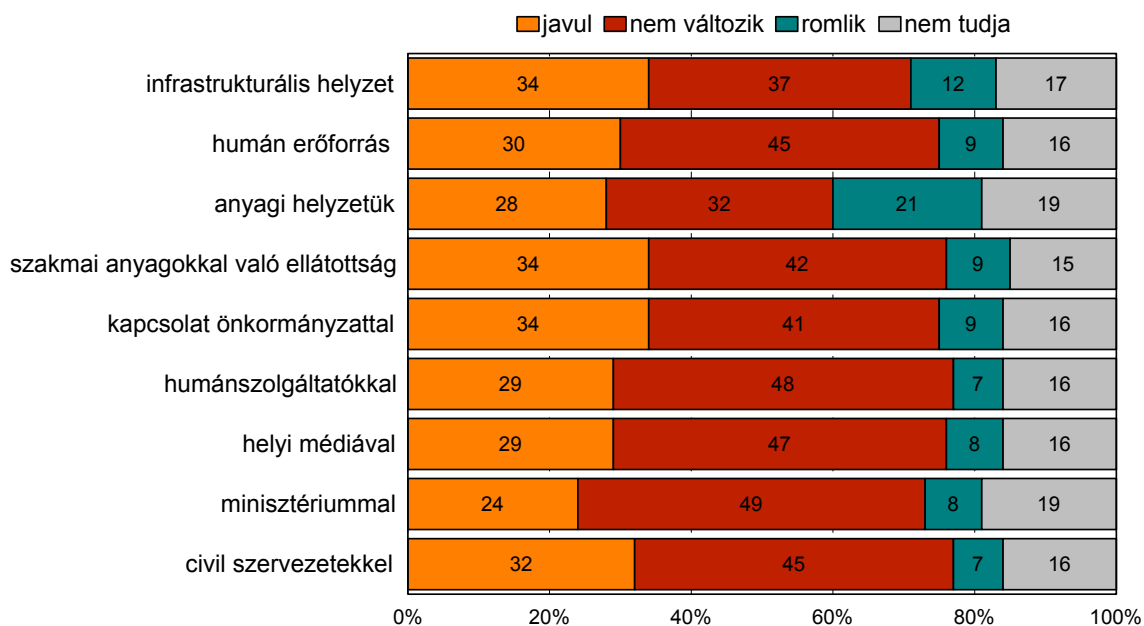

Az ifjúsági szolgáltatók működtetése, fenntartása a szolgáltatások volta miatt állandó tervezést igényel, ugyanis más logika szabályozza, mint az eseti projektek mentén működő szervezeteket. A folyamatos értékelés és elemzés mellett elengedhetetlen, hogy a szervezeti vezetők egy kicsit a „jövőbe is lássanak”. A válaszadókat arra kértük, hogy értékeljék az egyes területeken milyen változásokat várnak, javuló, stagnáló, vagy esetleg romló tendenciával számolnak.

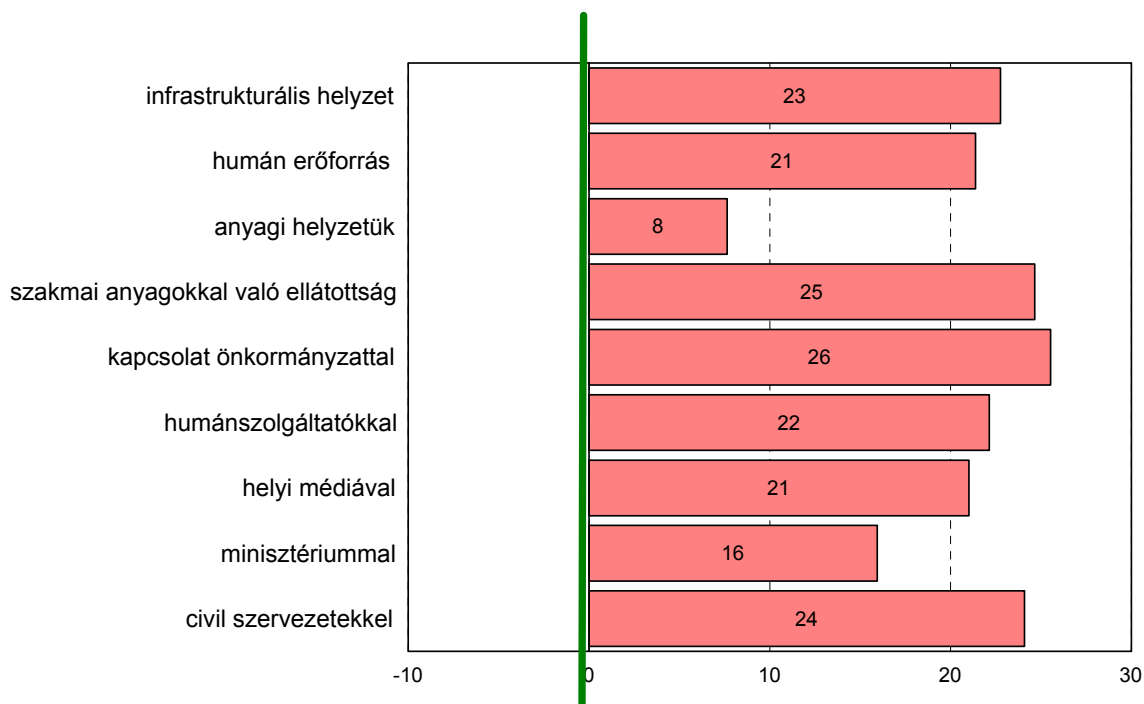
A megkérdezettek harmada általában javuló tendenciát remél minden felsorolt területen és a kapcsolatok alakulásában egyaránt. A legkisebb bizalom a megkérdezettek véleménye alapján a minisztériumokkal való kapcsolatok javulásában van, a legnagyobb pedig az infrastrukturális helyzet, a szakmai anyagokkal való ellátottság és az önkormányzati kapcsolatok javulásában. A megkérdezettek kevesebb mint egytizede szkeptikus, egy területet kivéve, ez pedig az anyagi helyzet. A válaszadók ötöde romló helyzetet predesztinál a működés finanszírozási feltételeiben. A megkérdezettek 15-19 százaléka nem bocsátkozott előrejelzésekbe.

Az ifjúsági szolgáltatók várakozásai működési feltételeik változásában

Konjunktúra mérleg-index

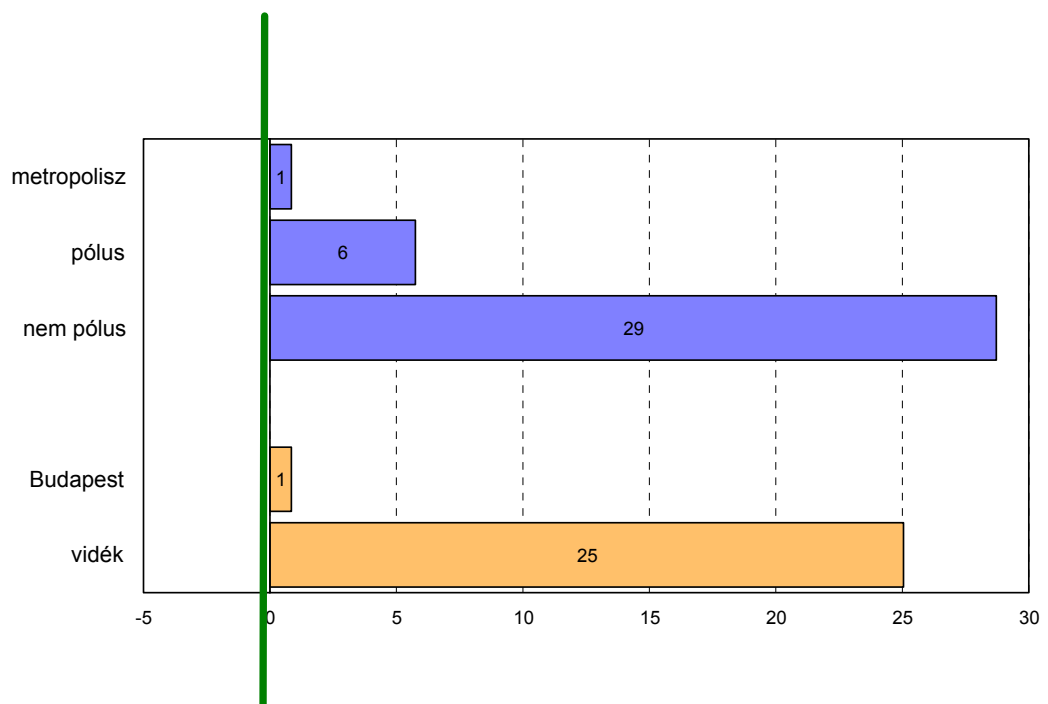

Az előrejelzéseket, várakozásokat mutató adatsorokat összevontuk ún. konjunktúra mérleg indexekbe (+100 és -100 közötti értékeket vehet fel), amely jól érzékelteti az előrejelzéseket. Az ábra

szerint alapvetően minden vizsgált tartományban pozitív jövőképet vázoltak fel a szolgáltatók, azonban ez messze elmarad az ideális várakozásoktól, egyik érték sem haladja meg 26 pontot, az anyagi helyzet értékelése pedig csupán 8 pontot kapott, ez minimális a pozitív tartományon belül.

Az összevont konjunktúra mérleg-index azt mutatja, hogy az alapvető különbség nem szektorok, vagy a működési cél szerint külön el, hanem területi alapon. A fejlesztési pólusok és a metropolisz szolgáltatói sokkal rosszabb várakozásokkal tekintenek a jövőbe, mint a nem pólus térségek szolgáltató, ugyanez a különbség szintén élesen elkülönül a Budapest-vidék dimenzióban is.

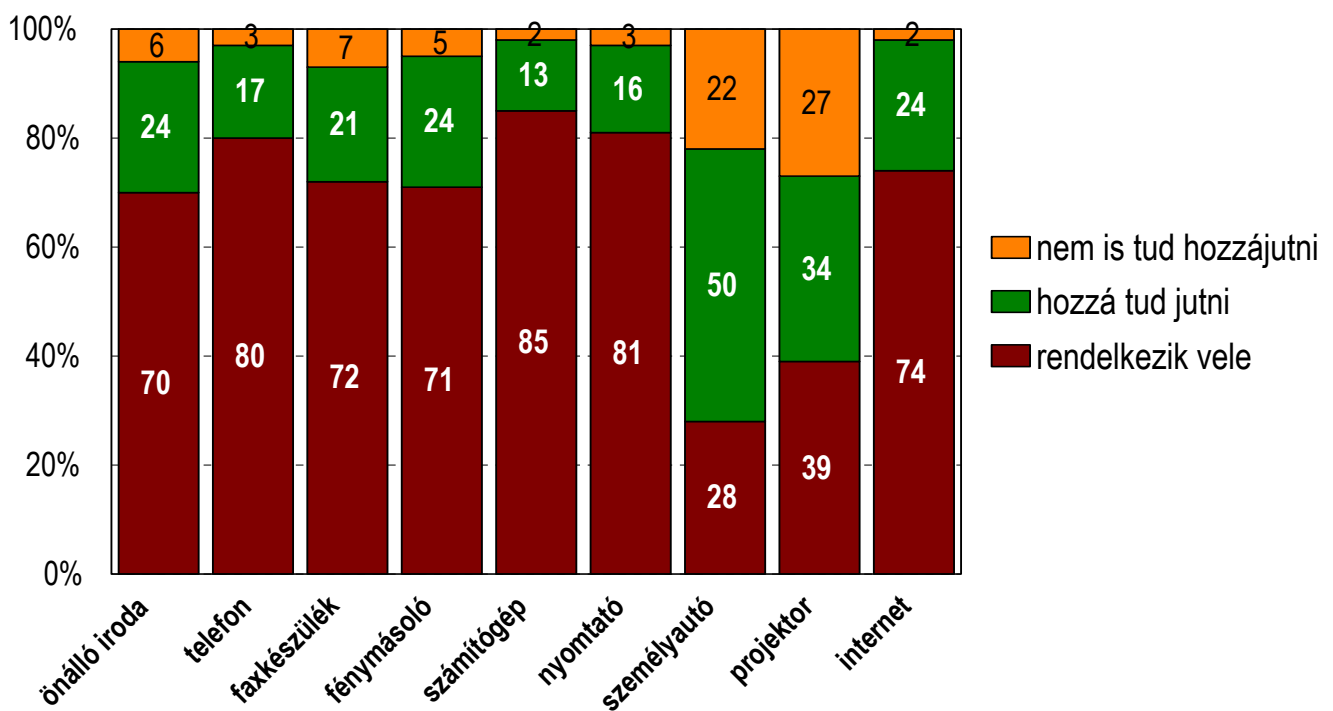
Összevont konjunktúra mérleg-index

9. Objektív infrastrukturális ellátottság

Az infrastrukturális ellátottságra vonatkozóan megkérdeztük az egyes szervezeteket, hogy rendelkeznek-e vagy ha nem is rendelkeznek, de szükség esetén hozzá tudnak-e férni a következő technikai eszközökhöz: önálló iroda, telefon, faxkészülék, fénymásoló, számítógép, nyomtató, személyautó, projektor és internet.

Technikai eszközökkel való ellátottság

A szervezetek a legtöbb felsorolt eszközzel viszonylag jól ellátottak. A felsoroltak közül a legtöbben számítógéppel rendelkeznek (a megkérdezett szervezetek 85%-a), de azok a szervezetek is hozzá tudnak férni, amelyek nem rendelkeznek vele. 2%-uk nyilatkozta azt, hogy nem is tudnak hozzáférni számítógéphez. Sok szervezet rendelkezik nyomtatóval és telefontal is, illetve szinte minden szervezet hozzá tud ezekhez férni, ha szüksége van rájuk.

A szervezetek 74%-a rendelkezik internet-kapcsolattal, de azok a szervezetek is hozzá tudnak férni ehhez az információforráshoz, amelyek nem rendelkeznek vele, így csak a szervezetek 2%-a mondta azt, hogy nincs közvetett hozzáférése sem.

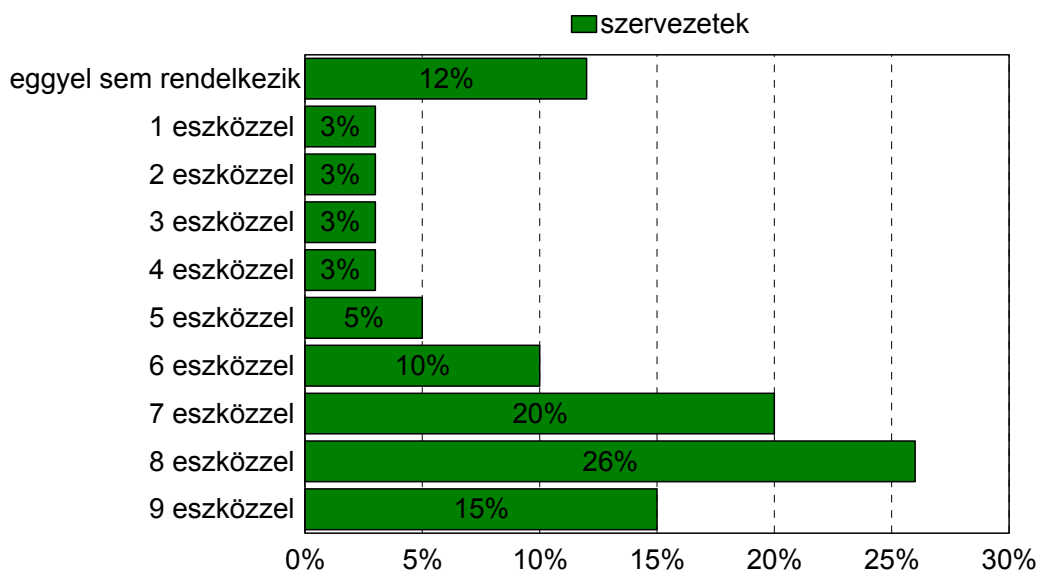
Valamivel kevesebben rendelkeznek faxkészülékkel (72%), fénymásolóval (71%) és önálló irodával (70%), hozzávetőlegesen a szervezetek majdnem háromnegyede, de azok a szervezetek is többnyire hozzá tudnak ezekhez az eszközökhöz férni, amelyek maguk nem rendelkeznek velük.

Személyautóval és projektorral rendelkeznek a legkevesebben, a szervezetek 28% illetve 39%-a. Az összes felsorolt technikai eszköz közül a projektorhoz van a legkevesebb szervezetnek hozzáférése. 27%-uk egyáltalán nem tud akkor sem hozzáférni, ha szüksége lenne rá. Hasonló a helyzet a személyautóval is, hiszen a szervezetek 22%-a ehhez sem tudna hozzáférni akkor sem, ha szüksége lenne rá.

Vizsgáljuk meg azt is, hogy az egyes szervezetek hány technikai eszközzel rendelkeznek.

11,6%-uk nem rendelkezik a felsoroltak közül egyik technikai eszközzel sem, de ezek a szervezetek is jórészt hozzá tudnak férni a szükséges eszközökhöz. 26%-uk viszont a kilenc felsorolt eszközből nyolccal rendelkezik.

Hány technikai eszközzel rendelkezik?

A szervezetek 15%-a minden általunk felsorolt eszközzel rendelkezik. Mindössze 5 szervezet volt, amely nem csak hogy nem rendelkezett a felsorolt technikai eszközökkel felével, de ezekhez nem is tudott hozzáférni szükség esetén. A többi szervezet esetén legfeljebb egy-két olyan eszköz fordult elő, amit nem tudtak volna akkor sem szerezni, ha szükségük lett volna rá.

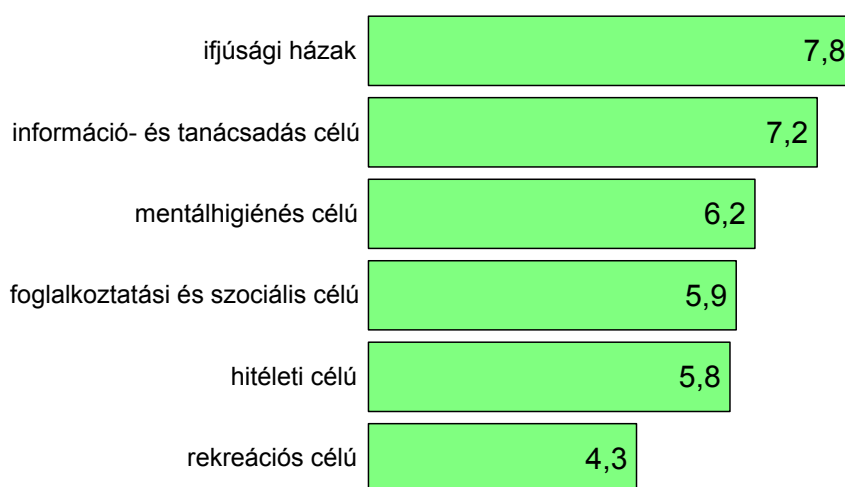
Ha a szervezeteket szektor szerint vizsgáljuk, akkor kiderül, hogy az állami azaz a 'public economy' szektorba tartozó szervezeteknek jobbak az infrastrukturális feltételeik, mint a civil azaz a 'social economy' szektorba tartozó szervezeteknek. Az előbbiek átlagosan 6,9 eszközzel rendelkeznek az általunk felsoroltak közül, míg az utóbbiak csak 5,3-mal. Legalább 7 felsorolt eszközzel rendelkeznek a 'public economy' szektorba tartozó szervezetek 77%-a, míg ugyanez a 'social economy' szektorba tartozó szervezeteknek csak a 50%-áról mondható el.

Ugyanezt a különbséget erősíti meg, hogy míg az 'public economy' szektor szervezeteinek 79%-a bármelyik technikai eszközhöz hozzá tud férni, akkor is, ha esetleg maga nem rendelkezik vele, a 'social economy' szektor szervezeteinek csak 51%-áról mondható el ez. Külön-külön megvizsgálva az egyes technikai eszközöket, az látható, hogy a 'social economy' szervezetek a személyautót kivéve minden technikai eszközzel kisebb arányban rendelkeznek, mint az 'public economy' szektor szervezetei.

Vizsgáljuk meg azt is, hogyan alakul az infrastrukturális ellátottság a megkérdezett szervezetek fő tevékenységi területe szerint.

Legjobb helyzetben az ifjúsági házak vannak, ezek a szervezetek átlagosan 7,8 eszközzel rendelkeznek a felsoroltak közül, míg az információ- és tanácsadással foglalkozó szervezetek 7,2 eszközzel, a mentálhigiénés szervezetek 6,2, a foglalkoztatási és szociális céltevékenységű szervezetek 5,9, a hitéllettel foglalkozó szervezetek 5,8 eszközzel rendelkeznek átlagosan. Legrosszabb helyzetben a rekreációval foglalkozó szervezetek vannak, amelyek átlagosan mindössze 4,3-mal rendelkeznek a felsorolt eszközök közül.

Átlagosan hány technikai eszközzel rendelkezik

%

Legalább 7 technikai eszközzel rendelkezik a foglalkoztatási és szociális célú szervezetek 69%-a, a rekreációs célú szervezetek 36%-a, a mentálhigiénés szervezetek 61%-a, az információ- és tanácsadással foglalkozó szervezetek 69%-a az ifjúsági házak 100%-a és a hitélettel foglalkozó szervezetek 60%-a.

A megkérdezett szervezetek infrastrukturális ellátottsága között aszerint is némi különbség mutatkozott, hogy a szervezet Budapesten vagy vidéken található. A Budapesti szervezetek átlagosan 6,7 eszközzel rendelkeznek, míg a vidékiek 5,8-cal. A fővárosi szervezetek 63%-a legalább hét eszközzel rendelkezett az általunk felsoroltak közül, a vidéki szervezeteknek ez a 60%-ról mondható el. Látható tehát, hogy a vidék-főváros különbség ugyan megvan, de nem olyan jelentős.

Az Új Magyarország programban vázolt 'metropolisz – pólus - nem pólus' felosztás mentén is vizsgáljuk meg a megkérdezett szervezetek infrastrukturális ellátottságát.

A metropoliszban található szervezetek 6,7 eszközzel rendelkeznek átlagosan, a pólusokban található szervezetek 6,5-tel, a nem pólusokban lévő szervezetek pedig csak 5,7-tel. Tehát a budapesti és a nagyobb városokban található szervezetek infrastrukturális feltételei egyértelműen jobbak, mint a közepes és kis méretű városokban és egyéb településeken működő szervezeteké. Ha viszont azt vizsgáljuk, hogy a szervezetek hány százaléka rendelkezik legalább 7 eszközzel az általunk felsoroltakból, akkor valamivel árnyaltabb képet kapunk. A metropoliszban lévő szervezetek 63%-a rendelkezik legalább 7 eszközzel, míg a pólusokban lévő szervezetek 74%-a, a nem pólusokban működő szervezeteknek csak 57%-a.

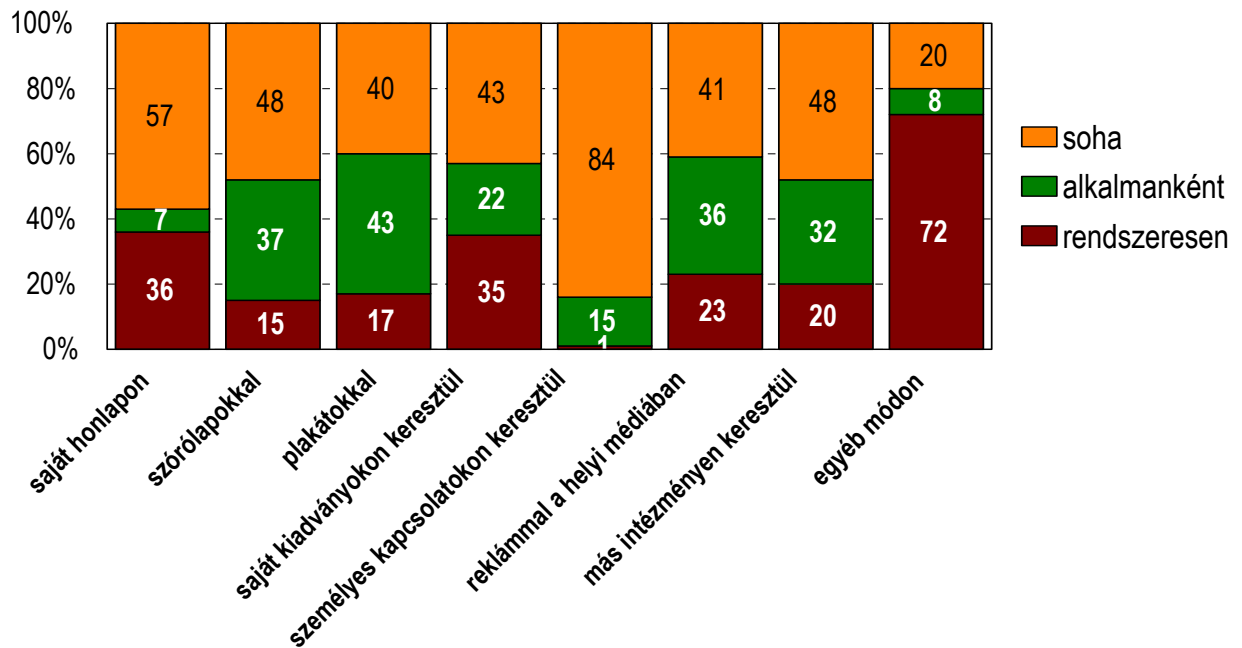
Összefoglalva az eddigieket elmondhatjuk, hogy a megkérdezett szervezetek infrastrukturális feltételei függenek attól, hogy melyik szektorban tevékenykedik az adott szervezet, és hogy hol található. A 'public economy' szektor szervezetei jobb körülmények között működnek, mint a 'social economy' szektor szervezetei, a fővárosiak, mint a vidékiek, a metropoliszban lévők, mint a pólusban és a nem pólusokban működők. Tevékenységi terület szerint az ifjúsági házaknak vannak a legjobb infrastrukturális feltételeik, és a rekreációs célú szervezetek vannak a leghátrányosabb helyzetben.

10. Tájékoztatási csatornák

Megkérdeztük a szervezetek munkatársait arról is, hogy hogyan szokták a fiatalokat tájékoztatni a szervezet létezéséről, és a nekik ajánlott szolgáltatásokról. A különböző tájékoztatási csatornák közül a saját honlapot, a szórólapot, a plakátokat, a saját tájékoztató kiadványokat, a személyes kapcsolatokat, a helyi médiában megjelenő reklámokat, és más intézményeket említettünk meg, és lehetőséget adtunk arra is, hogy alternatív megoldásokat is felsoroljanak. Ezek között leggyakrabban az e-mailt (8 említés) és az sms-t (4 említés) említették a megkérdezettek, 1-2 említést kapott még a kártyanaptár, a levél, egyéb kiadvány, a stand, a rendezvények, az iskolák, a települési honlapok, a média, és a más civil szervezeteken keresztüli tájékoztatás.

Általánosan elmondható, hogy a megkérdezett szervezetek leggyakrabban a személyes kapcsolatokon keresztül érik el a fiatalokat, a szervezetek 84%-a rendszeresen, 15%-a pedig alkalmanként él ezzel a lehetőséggel. A hagyományos csatornák közül a szórólapok és a plakátok a legnépszerűbbek, a szervezetek 85 illetve 83%-a rendszeresen vagy alkalmanként él ezzel a lehetőséggel. Viszonylag gyakran érik el a fiatalokat más szervezeteken, intézményeken keresztül (összesen 80%-uk használja ezt a csatornát), és a helyi médiában megjelenő reklámokat, felhívásokat is 77%-uk használja rendszeres vagy alkalmi tájékoztatási felületként. Saját tájékoztató kiadványok kiadása valamivel ritkább, és a saját honlapon keresztül történő tájékoztatás is. Ennek mindkét esetben a költségesség lehet az oka. A saját honlapon történő tájékoztatás alacsonyabb aránya azt valószínűsíti, hogy csak a szervezetek egy részének van honlapja, erre utal az is, hogy csak 7% azoknak a szervezeteknek az aránya, amelyek csak alkalmanként használják erre a honlapjukat. Vagyis azok a szervezetek, amelyek rendelkeznek honlappal, rendszeresen igénybe is veszik azt erre a célra, akik pedig nem reklámoznak saját honlappal, valószínűleg nem is rendelkeznek funkcionáló honlappal.

Hogyan tájékoztatja a fiatalokat?

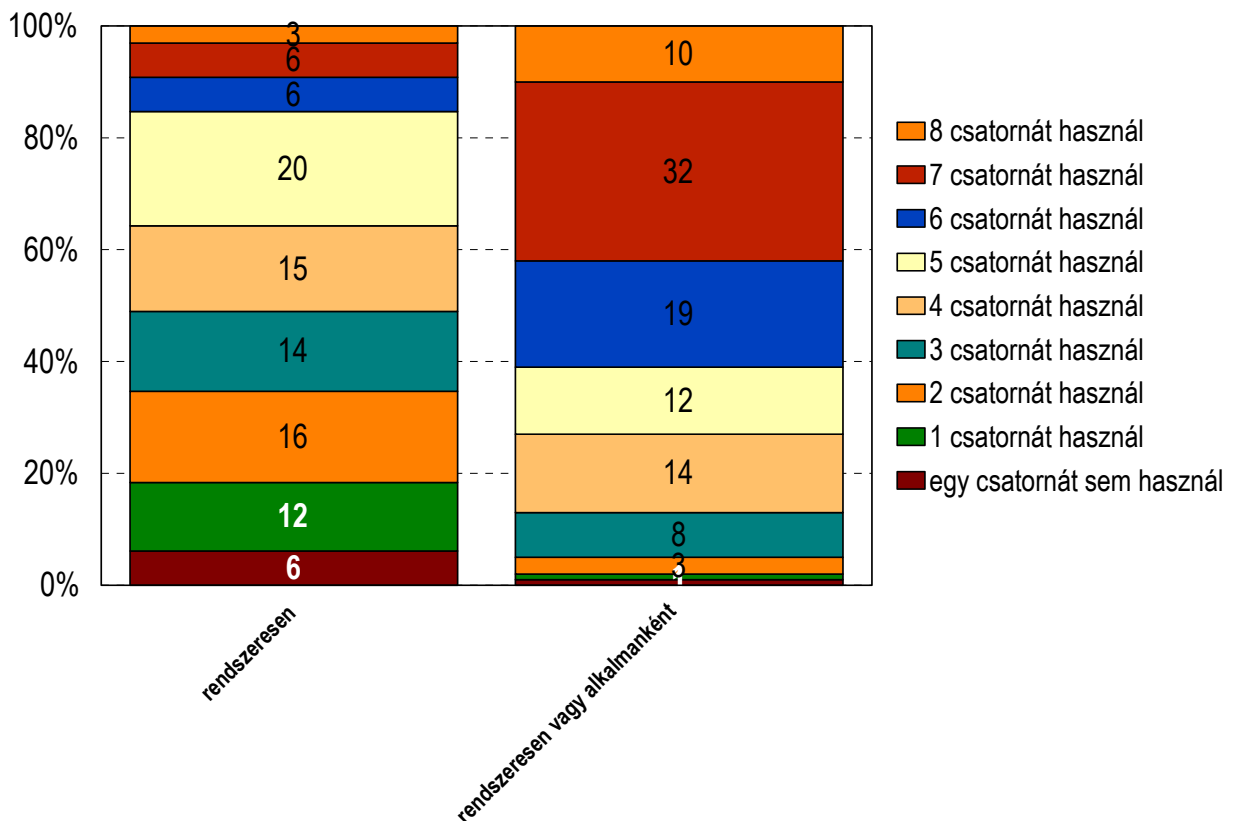

Vannak jellemzően rendszeresen és jellemzően inkább alkalmanként használt kommunikációs felületek. Míg a személyes kapcsolatokat, a saját tájékoztató kiadványokat, és a saját honlapot rendszeresen használják tájékoztatásra azok a szervezetek, akik egyáltalán igénybe veszik, addig a plakátokat és a helyi médiában megjelenő reklámokat valamint a szórólapokat sokan csak alkalmanként veszik igénybe.

A szervezetek rendszeresen átlagosan 3,7 csatornát használnak tájékoztatásra, ha az alkalmankénti használatot is figyelembe vesszük, akkor pedig 5,6-ot.

Fiatalok elérésére, tájékoztatására hány csatornát használ

Az ábrán látható, hogy vannak szervezetek, amelyek rendszeresen egyetlen csatornát sem használnak. Ezek a szervezetek az összes megkérdezett szervezet 6%-át teszik ki. De még ezek a szervezetek is használnak alkalmanként valamilyen tájékoztatási felületet, mert csak a szervezetek 1 százaléka nyilatkozta azt, hogy semmilyen csatornát nem használ a fiatalok elérésére.

Nézzük hogyan oszlanak meg a válaszok a különböző típusú szervezetek között.

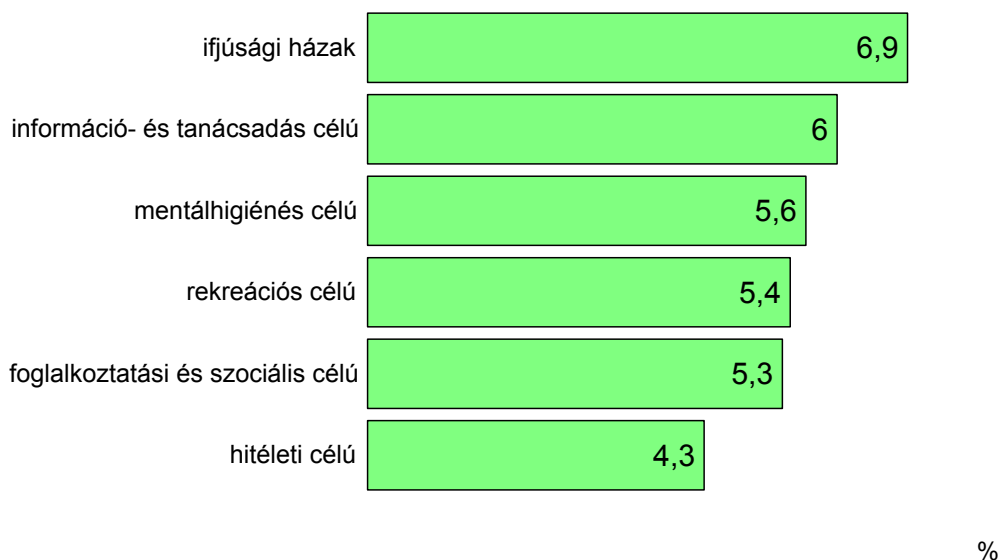
Szektor szerint differenciálva a szervezeteket azt az eredményt kapjuk, hogy a 'social economy' szektorba tartozó szervezetek kevesebb csatornát használnak kommunikálásra, mint a 'public economy' szektorba sorolható szervezetek. Ez akkor is igaz, ha csak a rendszeresen használt csatornákat vesszük figyelembe, és akkor is, ha az alkalmanként használtakat is bevonjuk. Előző esetben a 'social economy' szektor szervezetei átlagosan 3,1, a 'public economy' szektor szervezetei 4,5 csatornát használnak, utóbbi esetben a 'social economy' szektor szervezetei 5,3, a 'public economy' szektor szervezetei 6,1 csatornát vesznek igénybe.

A két szektort a csatorna típusa alapján összehasonlítva elmondható, hogy a 'public economy' szektor szervezetei minden csatornát nagyobb arányban használnak, mint a 'social economy' szektor szervezetei.

Vizsgáljuk meg most meg ugyanezt a szervezetek fő tevékenységei mentén kialakított kategóriák szerint.

Az következő ábrán látható, hogy az előzőekhez képest kicsit változott a helyzet. Ugyan itt is az ifjúsági házak kerültek az első helyre, vagyis ezek a szervezetek használják a legváltozatosabb lehetőségeket a fiatalok elérésére, a rekreációs célú szervezetek már nem az utolsó helyen vannak. Tehát, noha infrastruktúra szempontjából ezek a szervezetek vannak a leghátrányosabb helyzetben, igyekeznek mégis minél többféle csatornán tájékoztatni a fiatalokat programjaikról, szolgáltatásaikról. Ezen kívül a sorrend nem nagyon változott.

Átlagosan hány csatornát használ a fiatalok elérésére

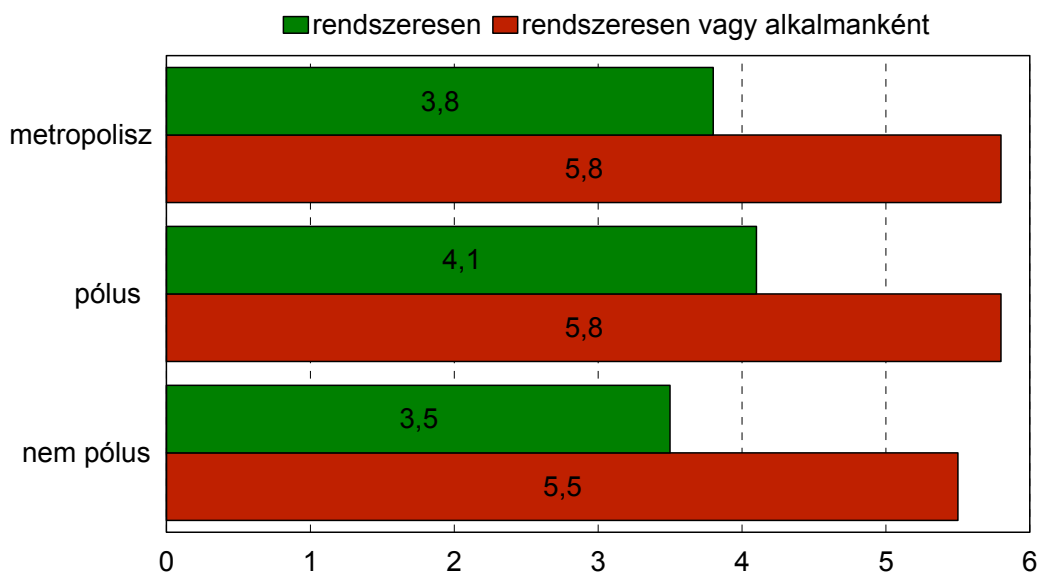

Ha a csatornák típusait is megvizsgáljuk, akkor sem változik jelentősen ez a sorrend, az ifjúsági házak szinte minden csatornát közel 70%-ban rendszeresen használnak, míg a többi szervezet ennél ritkábban. Egyedül más intézményeket nem vesznek olyan gyakran igénybe a fiatalok elérésében, mint a többi szervezet.

A vidék-Budapest összehasonlítás nem hoz olyan nagy különbségeket, mint az előzőekben. A budapesti szervezetek átlagosan 3,8 csatornát használnak rendszeresen, míg a vidékiek 3,6-ot, összességében pedig a fővárosi szervezetek 5,8-at, míg a vidékiek 5,6-ot. Itt is azt láthatjuk, hogy bár infrastrukturálisan a vidéki szervezetek valamivel hátrányosabb helyzetben vannak, igyekeznek ugyanolyan színvonalon működni, mint a fővárosiak.

Végezetül ismét vizsgáljuk meg az Új Magyarország programban differenciált fejlettségi szint szerint a szervezetek kommunikációs stratégiáit.

Hány tájékoztatási lehetőséget használ a szervezet átlagosan?

Itt is ugyanazt a tendenciát látjuk, mint korábban, hogy a pólusokban működő szervezetek a leghatékonyabbak a tájékoztatás területén, megelőzve még a metropoliszban működő szervezeteket is. Az egyes csatornákat megvizsgálva kiderül, hogy míg a csatornák egy részénél ugyanez a sorrend látható, saját honlapot a nem pólusban működő szervezetek jóval ritkábban használnak, mint a másik két kategóriába sorolható szervezetek, viszont szórólapot és plakátot a metropoliszban található szervezetek alkalmaznak ritkábban. Saját tájékoztató kiadványokat összességében leginkább a metropoliszban működő szervezetek adnak ki, és a személyes ismeretségeket is ezek aknázzák ki leghatékonyabban. A helyi médiában a nem pólusban található szervezetek jelennek meg a leginkább tájékoztatás céljából. Más intézményekre pedig a metropoliszban és a nem pólusban található szervezetek is gyakrabban támaszkodnak, mint a pólusban működők.

Összefoglalva tehát megállapíthatjuk, hogy a megkérdezett szervezetek változatos csatornákat vesznek igénybe a fiatalok tájékoztatására. Leghatékonyabbnak itt is az ifjúsági házak bizonyultak, viszont a rekreációs célú szervezetek a hátrányos infrastrukturális helyzetük ellenére igyekeznek mind szélesebb körben elérni a fiatalokat szolgáltatásaikkal. A 'public economy' szektor szervezetei itt is

valamelyest előnyben vannak a 'social economy' szektor szervezeteihez képest, a fővárosiak a vidékiekhez képest. Viszont a metropolisz - pólus – nem pólus felosztás változatosabb képet mutat, nehezebb tendenciákat felfedezni.

11. Tovább a stratégia felé...

A kilencvenes évek társadalmi-gazdasági változásai új problémákat, feladatokat jelöltek ki a helyi közösségekre – különösen igaz ez – az ifjúsággal foglalkozók számára. A megváltozott szükségletek, az átalakuló ifjúsági kultúra, az értékek átrendeződése komoly felelősséget rónak a társadalom felnőtt tagjaira.

- Az ifjúsági stratégiában meghatározott kitörési pontok esetében fontos szempontnak kell lennie a területi és egyéb egyenlőtlenségekből fakadó **társadalmi hátrányok csökkentésének**
- az ifjúsági stratégiában alapvető fontosságú az **együttműködés és partnerség** a fiatalok ügyében érintett és a fiatalokkal foglalkozó intézmények, szervezetek, civil közösségek között
- a stratégia hatékonyságának alapfeltétele a folyamatos **monitoring** lehetőségének megteremtése (rendszeres véleménykérés, folyamatkövetés, kutatás, adatgyűjtés stb.)
- a stratégiának elsősorban **proaktív szemlélettel** kell rendelkezni, vagyis a probléma kezelése helyett a megelőzésre és szemléletformálásra kell a hangsúlyt helyezni.
- Az ifjúsági stratégia és annak megvalósításából fakadó feladatoknak **összhangban** kell állnia az általános fejlesztési programokkal, a regionális szintű humán erőforrás fejlesztő stratégiákkal (ha vannak ilyenek egyáltalán), az ágazati szolgáltatástervezési koncepciókkal valamint a Nemzeti Fejlesztési Terv céljaival
- Az ifjúsági szolgáltatásokat formális és informális **hálózati kapcsolatokon** keresztül kell megvalósítani nem pedig vertikális hierarchiába rendezett intézményrendszeren keresztül

Az ifjúsági szolgáltatások területi szempontból elsődlegesen helyi kérdésként, szempontként merül fel, és éppen ezért az ifjúsági fejlesztések során kiemelkedő a lokalitás kérdése. Ugyanakkor nem elszigetelt, atomizált struktúrában kell gondolkodni, hanem hálózatos fejlesztési rendszerben. A Regionális Ifjúsági Tanácsoknak és a regionális szintű ifjúsági szolgáltatóknak és fejlesztő intézményeknek nem feladatuk, hogy helyi szinteken valósítsanak meg programokat, hanem a települések és szakmai szervezetek közötti koordináció, szakmai segítségnyújtás, hálózat szervezés, innovációs háttér biztosítása és a tájékoztatás lehet a jövőben az elsődleges prioritás. *Mobilitás regionális irodák régi/új funkciói?*

Az EU csatlakozás sikerének alapvető feltétele és demokratikus alapelve az esélyegyenlőség lehetőségének biztosítása a fiataloknak. A lehetőségek kihasználása az egyén szabad döntésén múlik, azonban a lehetőségek hiánya ezt a szabad döntést lehetetlenné teszi. A szegregáció alapjait több

alapelv szerint is csoportosíthatjuk, ám a konkrét ifjúsági szolgáltatások elemezve kijelenthetjük, hogy a települések vonatkozásában tartósan húzóó esélyegyenlőtlenségek állnak fenn (kistelepülések, hátrányos helyzetű kistérségek, egy-egy csoportok stb.). A fiatalok életét – a szolgáltatási hiányosságok tekintetében - tartósan jelen lévő esélyegyenlőséget veszélyeztető mozzanatok terhelik: roma fiatalok speciális problémái, felkészültségi szint, iskolai színvonalbeli különbségek, felsőoktatás szétesése stb...).

Részben a paternalista trend hozadékaként, részben az eltérő természeti erőforrások miatt alakult egy települési lejtő (főváros – régióközpont – megyei jogú város – közép-, kisváros, kistelepülés), mely az egyik legfőbb akadálya az esélyegyenlőségnek (ifjúsági infrastruktúra, szakember, ötlet, mobilizáció hiátusai, egyéni és egyéneket segítő közösségi szinten egyaránt)

Ennek megfelelően az NFT-hez igazodva az ifjúság helyzetének alapvető kitörési pontja az esélyegyenlőség biztosítása ezen belül is a területi hátrányok csökkentése, a társadalmi hátrányok csökkentése részben az integrált (roma, fogyatékos, speciális bánásmódot igénylők, interkulturális) programokon keresztül részben pedig az IKT eszközhöz való korlátlan hozzáférés lehetősége és az eszköz használat minőségi váltásán keresztül. Kiemelt szempontként kell tekinteni az Integrálódás Európába, a fiatalok részvétele az EU életében növekszik elsősorban a versenyképesebb oktatáson keresztül és mind a területi, mind a foglalkozási (munkaerő), mind pedig az intragenerációs mobilitási lehetőségek nagyobbak, jobbak lesznek. A hálózati személetmód terjedése is fontos és egyben jelzi, hogy a nem hierarchizált viszonyokban van az igazi kitörési alternatíva az ifjúsági szolgáltatások fenntarthatósága tekintetében is.

Az egységes piac, a négy szabadság, az európai állampolgársággal járó jogok, a jövőorientáltság, a multikulturalizmus, mind olyan üzenetek, melyek a jövő esélyei a fiatalok számára, s ezek nem csak állami feladatvállalás részeit kell, hogy képezzék, hanem ágazatközi együttműködésben széles körű partnerségen alapulva kell megvalósítani. A közösség és együttműködés fejlesztése alkothatják második komoly kitörési pontot. Az ifjúsági szolgáltatásokban a helyi kisközösségek megerősítése, lokális problémamegoldó kapacitás építése és fejlesztése hozzájárul majd a bővülő helyi (települési, településrészi) kezdeményezések, közösségi programok megerősödéséhez és a jelenleginél erősebb ifjúsági civil szféra kialakításához is. A jobb szakmai együttműködések és a hatékonyabb munkamegosztás az ifjúsági szakemberek között a hatékonyabb kommunikációt és információáramlást erősítik s ez a kommunikációs döntőn elektronikus úton valósulhat meg.

Az ifjúsági szolgáltatások jövője tekintetében sajátos kitörési irány az interszektoriális kapcsolatok továbbfejlesztése. A modern társadalmakat általában három erő dinamikus küzdelme mozgatja, a profit, az állam és az öntevékenység. Tapintható és láthatatlan szálakon kapcsolódnak egymáshoz, átszövik a másik megjelenési kontaktusait. Ezen belül a non-profit szervezetek, informális közösségek általában a

non-profit szolgáltatások speciális piacát képviselik, hisz alapvetően kielégítetlen szükségletekre jönnek létre, meglévő igényekre adnak artikulált választ (social economy). A piaci szereplők motivációs bázisa közismert, ám ifjúsági szolgáltatások területen különösen fontos számukra a hosszú távon fenntartható piaci viszonyok kiteljesítése. Ebben az értelemben a mindet meg kell tenni az érdekközösség felismerésére és el kell érni, hogy sajátos kitörési pontként a piaci szereplők hosszú távú érdekeik mentén legyenek partnerei az ifjúsági ügyeknek. (Ez nem lesz azért könnyű!!!!) Különös hangsúlyt kapnak azon piaci szereplők, amelyek egyben közösségi térként is funkcionálnak (plázák, bevásárlóközpontok, szórakozó helyek, táborok stb), a helyüket jól kell pozícionálni az ifjúsági szolgáltatások viszonyrendszerében.

Mindezen feladatok nem tudnak megvalósulni az ifjúsági intézményrendszer fejlesztése nélkül. Ennek részeként a már említett módon a különböző szintű területei egységeken különböző ifjúsági intézményeket és elérhető szolgáltatásokat kell definiálni. A települési szintű alapszolgáltatásokat nyilván az ifjúsági törvénnyel összhangban kell meghatározni. (Az ifjúság részére a törvény tervezete alapján – ötezer fő lakosságszám felett – ifjúsági közösségi teret kell biztosítani. A közösségi tér az ifjúsági korosztály közösségi tevékenységének, önszerveződő közösségeik, szervezeteik működésének és programjainak megvalósításának infrastrukturális hátterét, a közösségi stratégiák mentén megvalósuló cselekvések szakmai támogatását szolgálja.) Ez szerintem most is nyugodtan vállalható. Kisebb településeken az iskola vagy a teleház alkalmas lehet ilyen funkciók betöltésére is, némi módosítással. A nagyobb városokban az ilyen közösségi tereket – a törvénytől függetlenül – az egyes településrészeken (lakótelepek, városrészek) facilitátor vezetésével működő nyitott közösségi terek, ifjúsági közösségfejlesztő bázisok működnek.

Az ifjúsági szolgáltatások területén a kutatás alapján az esélyegyenlőség lehetőségei a decentralizáció eredményeként nőttek, de több más tényezővel is számolni kell, ami a jövőt befolyásolhatja. A Mobilitásra, mint a felelős minisztérium háttérintézményére folyamatos és felelősség teljes feladatok hárultak és hárulnak a közeljövőben is.

Az ifjúsági szolgáltatások összehangolására és fejlesztésére minden régióban működtetni kellene egy ifjúsági K+F tevékenységért felelős stratégiai tervező, elemző, fejlesztő központot, ez lehet pl. a Regionális Ifjúsági Innovációs Szervezet ilyesmi.

A települési ifjúsági referensek feladatköre, jogállása szabályozatlan, legtöbb esetben ma a RISZI-től várnak irányutatást munkakörük kitalálásához. Kétféle referens létezik a rendszerben: az animátor, aki hangsúlyt fektet a közösségek kialakítására, programokat szervez, pályázatokat ír, hivatali munkája mellett. A másik a hivatalnok, aki hivatali koordinációt végez az ifjúságot érintő kérdésekben, koncepciót, stratégiát alkot, felügyel, koordinál. A két szemléletmód megfelelő arányú eloszlása jelenleg település-függő. Az ifjúsági stratégiának erre is választ kellene adni.

Az ifjúsági intézményhálózaton belül, piaci és civil szolgáltatóknál el kell érni, hogy proaktív szemlélettel tervezzék a valós igényekhez igazodó önként vállalt és kötelező (alap) szolgáltatásaikat, finanszírozásuk a lehetőségekhez mérten tervezhető legyen. A kutatások alapján most nem az. A szolgáltatásoknak egyre kevésbé korosztályspecifikusnak, sokkal inkább problémaközpontúnak kellene lennie, igazodva a posztadoleszcens életszakasz sajátosságaihoz is.

Összességében az ifjúsági szabadidős lehetőségek a kutatások alapján differenciáltak és a meglévő helyszínek (táborok, ifjúsági házak, klubok) helyzete ha erősödik a folyamat tartható, de a finanszírozás nem az állam feladata e tekintetben.

Ifjúsági szolgáltatások víziója ?

A vázolt jövőkép szerint az ifjúsági feladatok megvalósításán dolgozók, szakértők, munkatársak és önkéntesek ágazattól függetlenül egy hálózati együttműködésen alapuló, jó információ- és jelzőrendszerrel kiépített, alapvetően a helyi közösségi kereteken belül működő rendszerben tevékenykednek. Ennek fókuszában elsősorban a horizontális, network szerű kapcsolatok és az élő együttműködések állnak, amellett, hogy a fiatalok egyre inkább individualizálódott helyi társadalomban, alapvetően megváltozott értékek mentén vezetik majd az életüket.

Az esélyegyenlőség, a társadalmi és területi hátrányok leküzdése kérdésében várhatóan komplexebb és egymásra épülő integrált ifjúsági fejlesztő programok jelennek meg, az intézményi szolgáltatások leépülnek, átalakulnak. A fiatalok remélhetőleg jobban elérhetőek, informáltabbak lesznek, s a fiatalok mind az ország mind pedig az Európai Unió egésze szempontjából mobilak lesznek, képességeik, tudásuk és felkészültségük versenyképes lesz, miközben a saját régiójukhoz való kötődésük is erősebbé válik. Az ifjúsági szolgáltatások legtöbbször területi szempontoktól függően elérhető lesz a fiatalok számára és ebben nagy szerepet kapnak az IKT eszközök.

Az ifjúsági és ifjúságsegítő szolgáltatásokat nyújtó és az ifjúsági problémák kezelésre hivatott intézmények szervezeti struktúrája erősebb lesz alapvetően a kistérségi (???) (több kistérséget összefogó) szintjén, működni fog egy Ifjúsági Innovációs Szervezet és az infrastrukturális jövőkép a meglévő szervezetek szolgáltatások erősödését, a hiányzó szolgáltatások (pl. térségi ifjúsági referensek), városi közösségi pontok, ifjúsági terek kialakítását, kapacitásuk növekedését vizionálja. A konkrét szolgáltatási rendszerben a vélt igények helyett a valós szükségletekre és a megváltozott élethelyzetekre reagál.

Hivatkozások

- Bandura, A. & Walters, R.H. (1963) *Social Learning and Personality Development*. New York, Holt, Rinehart and Winston
- Bandura, A. (1977) *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ, Prentice-Hall
- Berger, Peter and Kellner, Hansfried (1970) *Marriage and the Construction of Reality*. in Recent Sociology. No. 2. Dreitzel, H. P. (ed.): Patterns of Communicative Behavior. London, Macmillan, 50-72.
- Berger, Peter L. and Luckmann, Thomas (1966) *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge*. New York, Doubleday
- Biggart, A., Benedit, R., Cairns, D., Hein, K., Mörch, S. (2002) *Families and Transitions in Europe: State of the Art Report*. 2002. September
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York W.W. Norton.
- Feuer, Mária (1997). *A serdülőkor leválási problémái. (The Problems of Adolescents)* In. Család, gyermek, ifjúság, Volume 6, Issue 4. 8-11.p.
- Freud, Sigmund (1995). *A pubertás alatti átalakulás (Change during the Adolescent Ages)* In. S. Freud művei 4. A szexuális élet pszichológiája, Budapest, Cserépfalvi
- Gábor, Kálmán (ed) (1992) *Civilizációs korszakváltás és ifjúság. (Youth and the Change of the Civilizations)*. Szeged.
- Gasperoni, G. and Schizzerotto, A. (2001) *Study on the State of Young People and Youth Policy in Europe*. European Commission D.G. for Education and Culture, IARD S.c.r.l. Milano
- Habermas, Jürgen (1984) *The Theory of Communicative Action*. Vol.I-II. London. Heinemann
- Hankiss, Elemér (1976) *Érték és társadalom. (Value and Society)*, Budapest.
- Hurrelman, Klaus (eds) (1994) *International Handbook of Adolescence*, Westport, CO-London, Greenwood Press
- Kamaras, Ferenc (2004) *The Youth's Demographic Background*. In: Kacsuk, Z. (Eds.) *On the Threshold of Adulthood*. Budapest CSO
- Keniston, Kenneth (1968) *Young Radicals*. New York: Harcourt, Brace & World
- Keniston, Kenneth (1989) *Entwicklung der Moral, jugendlicher Aktivismus und moderne Gesellschaft*. In: Rainer Döbert-Jürgen Habermas-Gertrud Nunner-Winkler (Hrsg.) *Entwicklung des Ichs*. Königstein, 294-306. Athenäum
- Kiss, Tihaménné (2001) *Az értékorientáció és szerepe a serdülők erkölcsi fejlődésében. (Value Orientation and its Role in the Adolescents' Ethic Development)* In *Fejlesztő Pedagógia* Volume 12, Issue 2. 11-17.p.
- Kowalska, I. & Wroblewska, W. (2001) *Transition to Adulthood in Poland*. In Corjin, M. and Klijzing, E. (eds) *Transition to Adulthood in Europe*. Kluwer Academic Publishers
- Lesthaeghe, R. and D.J. van de Kaa (1986) *Twee demografische transitities?* In D.J. van de Kaa and Lesthaeghe, R. (red) *Bevolking: groei en krimp*. Mens an Maatschappij, 9-42.
- Lesthaeghe, R. (2002) *Meaning and Choice: Value Orientations and Life Course Decisions*. NIDI-CBGS Monograph nr. 37. The Hague: Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute.

- MacDonald, K. B. (1997) *The Coherence of Individual Development: An Evolutionary Perspective on Children's Internalization of Parental Values*. In J. Grusec & L. Kuczynski (Eds.), *Parenting and Children's Internalization of Values: A Handbook of Contemporary Theory* (pp. 362-397). New York. Wiley.
- MacDonald, K.B. (1988) *Social and Personality Development: An evolutionary synthesis*. New York, Plenum
- Mead, G.H. (1970) *Mind, Self & Society*. The University of Chicago Press
- Parsons, T. (1951) *The Social System*. Free Press, Glencoe
- Parsons, T., and R.F. Bales. (1955) *Family, Socialization and Interaction Process*. Free Press, Glencoe
- Schutz, Alfred (1954) *Concept and Theory Formation in the Social Sciences* In *The Journal of Philosophy* vol. 51. 257-274.
- Schutz, Alfred (1984) *A cselekvések köznapis és tudományos értelmezése*. (Ordinary and Scientific Interpretation of Actions) In Hernádi, Miklós (ed) *A fenomenológia a társadalomtudományokban*. (Fenomenology in the Social Sciences) Budapest, Gondolat
- Schutz, Alfred (1984b) *A társadalmi valóság értelemtelis felépítése*. (Clear Construction of Social Reality) Hernádi, Miklós (ed) *A fenomenológia a társadalomtudományokban*. (Fenomenology in the Social Sciences) Budapest, Gondolat
- Sobotka, Tomas (2004) *Postponment of Childbearing and Low Fertility in Europe*. Dutch University Press
- Somlai, Péter (2002) *Elhúzódó kamaszkor* (Long Adolescence) In *Fordulópont* Volume 4, Issue 2. 5-6.p.
- Somlai, Péter (2002b) *Húsz év. Családi kapcsolatok változásai a 20. század végi Magyarországon* (Twenty years. Changes of Family Relationships at the end of Second Millennium in Hungary). Budapest, Új mandátum
- Speder, Zsolt (2001) *Turning Points of the Life-course*. Research plan and questionnaire of the Hungarian Social and Demographic Panel Survey, Budapest CSO DSI
- Toth, Olga (2002) *Kamaszkor után: posztadoleszcencia és emberi kapcsolatok* (After the Adolescents: Post-adolescence and Human Relationships) In *Fordulópont* Volume 4, Issue 2. 24-30.p.
- Van de Kaa, D.J. (1987) *Europe's Second Demographic Transition*. Population Bulletin 42.
- Van de Kaa, D.J. (1994) *The Second Demographic Transition Revisited: Theories and Expectations*. In: G.C.N. Beets, J.C. Van Den Berkel, R.L. Cliquet, G. Dhooge and J. De Jong Gierveld (Eds.) *Population and Family in the Low Countries 1993: Late Fertility and other current issues*
- Vaskovics, Laszlo (1993). *A fiatal felnőtteknek nyújtott szülői segítség* (On Post-Adolescent Parental Support). AULA, 1, 7-21. Budapest: Társadalomkutató Intézet
- Vaskovics, Laszlo (2000) *A posztadoleszcencia szociológiai elmélete*. (The Sociological Theory of Post-adolescence) In. *Szociológiai Szemle*. Vol 2000 Issue 4.
- Zinnecker, Jürgen (1982) *Porträt einer Generation*. In: *Jugend '81. Lebensentwürfe, Alltagskulturen, Zukunftsbilder*. Jugendwerk der Deutschen Shell 80-122. Leske + Budrich